

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΒΑΣΕΙ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ 2011.

Ιωάννα Π. Παναγιωτοπούλου

Διπλωματική Εργασία που υποβλήθηκε στο τμήμα
Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του
Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την
απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην
Αναλογιστική Επιστήμη και Διοικητική Κινδύνου,

Πειραιάς

Αύγουστος 2019

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από τη ΓΣΕΣ του τμήματος Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς στην υπ' αριθμ..... συνεδρίαση σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών σπουδών στην Αναλογιστική Επιστήμη και Διοικητική Κινδύνου

Τα μέλη της επιτροπής ήταν:

- Καθηγητής Τσίμπος Κλέων (Επιβλέπων)
- Καθηγητής Χρήστος Μπάγκαβος
- Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Βερροπούλου Γεωργία

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας στο Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του Συγγραφέα.

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

**DEPARTMENT OF STATISTICS AND
INSURANCE SCIENCE**

**POSTGRADUATE PROGRAM IN ACTUARIAL
SCIENCE AND RISK MANAGEMENT**

**THE EFFECTS OF THE EDUCATION OF MOTHER
AND FATHER ON FERTILITY IN GREECE USING
2011 VITAL STATISTICS AND CENSUS DATA.**

By

Ioanna P. Panagiotopoulou

MSc Dissertation submitted to the Department of Statistics
and Insurance Science of the University of Piraeus in partial
fulfilment of the requirements for the degree of Master in
Actuarial Science and Risk Management

PIRAEUS

August 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα ζητήματα της αναπαραγωγής του πληθυσμού και ειδικότερα της γονιμότητας βρίσκονται τις τελευταίες δεκαετίες στο επίκεντρο των συζητήσεων καθώς λόγω της συνεχής φθίνουσας πορείας των δεικτών γονιμότητας – γεννητικότητας άπτονται των δημογραφικών φαινομένων και ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας. Επιπρόσθετα το φαινόμενο της μετανάστευσης παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάλυση του φαινομένου της γονιμότητας και ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας καθώς μετατράπηκε από χώρα εξόδου σε χώρα εισόδου. Για αυτό το λόγο γίνεται και η επικέντρωση στο δημογραφικό προφίλ των αλλοδαπών και την συμβολή τους τόσο στην συνολική μεταβολή του πληθυσμού και των δομών του όσο και στη βασική δημογραφική συνιστώσα της γονιμότητας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να δείξει πως επηρεάζει το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων την γονιμότητα του πληθυσμού χρησιμοποιώντας ληξιαρχικά και απογραφικά δεδομένα του 2011 καθώς και η παρουσίαση βασικών ορισμών, εννοιών και μέτρων, με σκοπό την ποσοτική διερεύνηση του φαινομένου και την μέτρηση της γονιμότητας βάση δεικτών. Θα δοθεί ιδιαίτερη εμφάνιση στους παράγοντες που προσδιορίζουν το φαινόμενο της γονιμότητας με απώτερο σκοπό να κατανοήσουμε το ρόλο της γονιμότητας καθώς και την εξέλιξη και την διαμόρφωση του πληθυσμού κατά φύλο, ηλικία και υπηκοότητα.

ABSTRACT

Issues of population reproduction, and in particular fertility, have been at the forefront of the debate for the last decades due to the continuing declining trend of fertility and mortality indices affecting demographic phenomena and especially in the case of Greece. In addition, the phenomenon of migration plays an important role in the analysis of the phenomenon of fertility, especially in the case of Greece as it has been transformed from an exporting country to an immigration country. For this reason, the focus is on the demographic profile of aliens and their contribution to both the overall change in the population and its structures and to the basic demographic component of fertility.

The purpose of the present work, is to show how the level of parent's education affects the fertility of the population using 2011 vital statistics and census data in addition we present key definitions, concepts and measures in order to quantitatively investigate the phenomenon and measure fertility. Particular attention will be paid to the factors that determine the phenomenon of fertility in order to understand the role of fertility as well as the evolution and formation of the population by sex, age and nationality.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	1
Abstract	2
Περιεχόμενα.....	3
Πίνακας Πινάκων	4
Πίνακας Διαγραμμάτων	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Γονιμότητα και αναπαραγωγικότητα	8
2.1 Βασικές έννοιες και ορισμοί.....	8
2.2 Πηγές Δημογραφικής πληροφόρησης	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παράγοντες που συνδέονται με τις μεταβολές και διαφοροποιήσεις των επιπέδων γονιμότητας του πληθυσμού	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου της γονιμότητας και ανασκόπηση εμπειρικών ερευνών	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Μέτρηση Γονιμότητας	42
5.1 Δείκτες.....	42
5.1.1 Χρονολογικοί Δείκτες	43
5.1.2 Απογραφικοί Δείκτες	55
5.2 Κατά ηλικία πρότυπα γονιμότητας	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Σύγχρονες τάσεις γονιμότητας και της μετανάστευσης στην Ελλάδα	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Γονιμότητα κατά επίπεδο εκπαίδευσης	63
7.1 Ανάλυση ληξιαρχικών δεδομένων	65
7.2 Ανάλυση απογραφικών δεδομένων	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Συμπεράσματα	
Βιβλιογραφία.....	

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ:

7.1.1 Αριθμός γεννήσεων κατά ηλικία της μητέρας, επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα	65
7.1.2 Αριθμός γεννήσεων κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα της μητέρας	67
7.1.3 Γυναίκες και γεννήσεις κατά ηλικία και υπηκοότητα: υπολογισμοί δεικτών ολικής γονιμότητας	70
7.1.4 Υπολογισμοί του γενικού δείκτη γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $GFR(j)$, των ειδικών κατά ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης δεικτών γονιμότητας $f_{x,j}$ και του ολικού δείκτη γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $TFR(j)$	72
7.2.1 Κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας κατά ηλικία, φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης	75
7.2.2 Αριθμός παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ σε μεγάλους δήμους της χώρας.....	77
7.2.3 Αριθμός παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ κατά επίπεδο εκπαίδευσης.....	81

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

7.1.1 Ποσοστιαία κατανομή των γεννήσεων κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα της μητέρας	69
7.1.2 Δείκτες ολικής γονιμότητας (TFR) ανά γυναίκα κατά υπηκοότητα στην Ελλάδα	72
7.1.3 Γενικός δείκτης γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $GFR(j)$ στην Ελλάδα ..	74
7.1.4 Δείκτης ολικής γονιμότητας ανά γυναίκα κατά επίπεδο εκπαίδευσης $TFR(j)$ στην Ελλάδα	75
7.2.1 Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα σε μεγάλους Δήμους (άνω των 50.000 ατόμων) της χώρας βάσει της Απογραφής Πληθυσμού 2011	80
7.2.2 Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα κατά επίπεδο εκπαίδευσης βάσει της Απογραφής Πληθυσμού 2011	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην μελέτη αυτή εξετάζουμε το φαινόμενο της γονιμότητας του πληθυσμού κάτω από την επίδραση του επιπέδου εκπαίδευσης των γονέων βάσει ληξιαρχικών και απογραφικών δεδομένων του 2011. Συγχρόνως εξετάζεται το φαινόμενο αυτό για το σύνολο της χώρας, θέλοντας να δείξουμε ότι η το φαινόμενο της γονιμότητας του πληθυσμού εξαρτάται και από άλλους καθοριστικούς παράγοντες όπως της ηλικίας και της υπηκοότητας των γονέων.

Αρχικά ξεκινάμε με μια προσέγγιση του φαινομένου της γονιμότητας αναφέροντας βασικές έννοιες και ορισμούς της γεννητικότητας –γονιμότητας με σκοπό να αποσαφηνιστούν τυχόν συγκεχυμένες έννοιες. Ακόμη, γίνεται η αναφορά και στις πηγές δημογραφικής πληροφόρησης, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την ανάλυση του φαινομένου βάσει ληξιαρχικών και απογραφικών δεδομένων.

Στην συνέχεια της προσέγγισης του φαινομένου της γονιμότητας, εστιάζουμε στους παράγοντες εκείνους που συνδέονται με τις μεταβολές και τις διαφοροποιήσεις των επιπέδων γονιμότητας του πληθυσμού, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στους πολιτιστικούς και κοινωνικό-οικονομικούς παράγοντες.

Επιπλέον, προσεγγίζουμε θεωρητικά το φαινόμενο της γονιμότητας κάνοντας μια ανασκόπηση των εμπειρικών ερευνών με σκοπό την εξέταση του τρόπου μέτρησης των θεωρητικών εννοιών, των μεθόδων ανάλυσης καθώς κάνουμε μια αναφορά στα προβλήματα που τυχόν προέκυψαν από την μετάβαση από το θεωρητικό στο εμπειρικό επίπεδο. Η ανασκόπηση των εμπειρικών ερευνών αφορά την γονιμότητα των μεταναστών καθώς και την αφομοίωση τους στις χώρες υποδοχής.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά στους βασικούς δείκτες που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση και στους οποίους στηριζόμαστε για την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την γονιμότητα, οι οποίοι διακρίνονται σε χρονολογικούς και απογραφικούς δείκτες. Επίσης, επισημαίνουμε και τις σύγχρονες τάσεις της γονιμότητας καθώς και το πώς επηρέασε η μετανάστευση στην Ελλάδα το επίπεδο γεννητικότητας- γονιμότητας.

Τέλος, εστιάζουμε μέσω της ανάλυσης των ληξιαρχικών και απογραφικών δεδομένων χρησιμοποιώντας δεδομένα από το 2011 στο βαθμό, στον οποίο επηρέασε το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, ηλικία καθώς και η υπηκοότητα τα επίπεδα γονιμότητας χρησιμοποιώντας και δύο από τους βασικούς δείκτες γονιμότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ:

2.1 Βασικές έννοιες, ορισμοί

- Ανθρώπινος Πληθυσμός

Ως ανθρώπινος πληθυσμός ορίζεται ένα σύνολο ατόμων τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με ένα διαφορετικό τρόπο και έτσι μπορούμε να τα διαιρέσουμε βάσει των διαφορετικών χαρακτηριστικών τους. Είναι γνωστό ότι μπορούμε πολλές φορές στη δημογραφική ανάλυση να συναντήσουμε την κατανομή του πληθυσμού βάσει ηλικίας ή νοικοκυριού ή διάφορων άλλων χαρακτηριστικών τα οποία συνδέονται σύμφωνα με βασικές μονάδες λήψης αποφάσεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που γίνονται γνωστά τα στοιχεία ταυτότητας ενός πληθυσμού μέσω της στατιστικής προσέγγισης ενός ανθρώπινου πληθυσμού. Πρόκειται δηλαδή για την σκιαγράφηση ενός πληθυσμού μια δεδομένη χρονική στιγμή. Γνωστά με αυτόν τον τρόπο γίνονται και κάποια άλλα βασικά χαρακτηριστικά ενός πληθυσμού όπως για παράδειγμα:

1. Δημογραφικά (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση)
2. Κοινωνικά (εκπαίδευση, υπηκοότητα)
3. Οικονομικά (ανεργία, επάγγελμα, εργατικό δυναμικό)

Ως εκ τούτου είναι εμφανές ότι ο ανθρώπινος πληθυσμός αλλάζει συνεχώς και ανανεώνεται επηρεασμένος από τις συνεχείς μεταβολές του φυσικού και του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Το φαινόμενο αυτής της συνεχούς και διαχρονικής πληθυσμιακής ανάπτυξης είναι γνωστό ως και Δυναμική του Πληθυσμού. Οι λόγοι για τους οποίους παρουσιάζεται αυτή η ανάπτυξη σε μια δεδομένη χρονική στιγμή ποικίλουν. Αφενός πολύ σημαντικό παράγοντα παίζουν οι διάφορες κινήσεις του πληθυσμού, όπως για παράδειγμα η συνεχής δράση της φυσικής κίνησης (γεννήσεις, θάνατοι) καθώς και μεταναστευτικές κινήσεις (εισροές, εκροές). Βέβαια αυτά μπορούν να οδηγήσουν είτε σε αύξηση είτε σε μείωση του πληθυσμού αλλά και σε μεταβολές στα δομικά του χαρακτηριστικά και κυρίως στην κατά ηλικιακή σύνθεση.

Βασικές πληροφορίες για το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά ενός πληθυσμού σε μια δεδομένη χρονική στιγμή γίνονται μέσω της διαδικασίας της απογραφής. Στην απογραφή ενός πληθυσμού τα χαρακτηριστικά τα οποία καταμετρούνται είναι κυρίως αυτά που

αφορούν την διάκριση του πληθυσμού σε παρόντα ή πραγματικό πληθυσμό, δηλαδή τον πληθυσμό που είναι παρών την στιγμή της καταγραφής και τον διαμένοντα πληθυσμό, ο οποίος πρόκειται για τον πληθυσμό ο οποίος έχει την μόνιμη κατοικία του στον τόπο της καταγραφής.

Πιο κάτω θα αναφερθεί η κατανομή του πληθυσμού σύμφωνα με βασικές μονάδες λήψης αποφάσεων.

✓ **ΔΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ (ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ)**

Από τα σημαντικότερα δεδομένα πάνω στα οποία στηρίζονται διάφορες δημογραφικές αναλύσεις είναι η κατανομή του πληθυσμού βάσει του φύλου και της ηλικίας, καθώς είναι δημογραφικά χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζονται είτε έμμεσα είτε άμεσα από διάφορα φαινόμενα όπως οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και δημογραφικά (όπως οι μακροχρόνιες τάσεις γονιμότητας). Ωστόσο μπορούμε να αναφέρουμε ότι βασικά μεγέθη τα οποία επηρεάζουν εξίσου το φύλο και την ηλικία ενός πληθυσμού είναι αντίστοιχα και η δομή της οικογένειας.

Η ανάλυση της κατανομής του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία γίνεται με την βοήθεια ενός ιστογράμματος, την λεγόμενη *πυραμίδα ηλικιών*. Η συγκεκριμένη πυραμίδα πρόκειται για ένα διπλό ιστόγραμμα, το οποίο περιγράφει την κατανομή κατά ηλικία ενός πληθυσμού σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Αριστερά στον οριζόντιο άξονα απεικονίζεται ο ανδρικός πληθυσμός και δεξιά ο γυναικείος πληθυσμός αντίστοιχα. Στον κατακόρυφο άξονα απεικονίζονται οι ηλικιακές ομάδες. Αξιοσημείωτο θεωρείται να αναφέρουμε ότι εκτός από την γονιμότητα και την θνησιμότητα υπάρχουν και κάποια γεγονότα τα οποία μπορούν να αλλοιώσουν την δομή της πυραμίδας, όπως πόλεμοι, μαζικές εκτοπίσεις πληθυσμών, επιδημίες κλπ. Για αυτό στην πιο συνηθισμένη της μορφή στην πυραμίδα παρατηρείται ότι τα άνωθεν στρώματα του πληθυσμού είναι μικρότερα από τα κάτωθι στρώματα, καθώς έχουν δεχθεί την επίδραση της θνησιμότητας από παλιότερες γενιές.

Οι πυραμίδες ηλικιών ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

- I. *Πυραμίδες Νεάζοντος Πληθυσμού*
- II. *Πυραμίδες Γερασμένου Πληθυσμού*
- III. *Πυραμίδες Ώριμου Πληθυσμού*

✓ **ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ**

Ένας ακόμη τρόπος σύμφωνα με τον οποίο κατανέμεται ο πληθυσμός είναι η ταξινόμηση βάσει του τόπου κατοικίας, αναφερόμενη στην μόνιμη κατοικία του κάθε ατόμου του

πληθυσμού, είτε δηλαδή σε αστικές είτε σε αγροτικές είτε σε ημιαστικές κατοικίες. Η συγκεκριμένη διάκριση είναι εξίσου σημαντική καθώς με αυτόν τον τρόπο μπορούν να προκύψουν απαντήσεις σε σημαντικά θέματα, όπως της αστικοποίησης καθώς και την επίδραση που έχει αυτή πάνω σε σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα του πληθυσμού. Ένα παράδειγμα αποτελεί η μετατόπιση των ατόμων από τον πρωτογενή στον δευτερογενή τομέα και σαν συνέχεια στον τριτογενή τομέα παραγωγής.

✓ **ΔΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ**

Στις κοινωνίες που επικρατεί το μονογαμικό σύστημα συμβίωσης, η καταγραφή του πληθυσμού γίνεται με βάση την οικογενειακή κατάσταση των ατόμων. Αυτό σημαίνει ότι η ταξινόμηση τους γίνεται ανάμεσα σε άτομα άγαμα, έγγαμα, διαζευγμένα, διατελούντα σε χηρεία ή σε διάσταση. Σημαντικό θεωρείται το γεγονός ότι αν πραγματοποιείται καταγραφή σε συχνά χρονικά διαστήματα αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα ότι θα προκύπτουν συμπεράσματα σχετικά με την εξέλιξη της γαμηλιότητας και το επίπεδο των διαζυγίων που επικρατεί σ' ένα πληθυσμό.

✓ **ΛΟΙΠΕΣ ΔΟΜΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ**

Με την βοήθεια ωστόσο των απογραφών προκύπτουν και διάφορα σημαντικά αποτελέσματα, σύμφωνα με τα οποία το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων, η θρησκεία, η οικονομική κατάσταση και η εθνικότητα των ατόμων επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την σύνθεση του πληθυσμού. Βέβαια όσα παραθέσαμε παραπάνω ασκούν μεγαλύτερη επιρροή στον πληθυσμό έναντι των προγενέστερων παραδειγμάτων για το κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον των ατόμων.

▪ **ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ:**

Η γονιμότητα αποτελεί ένα δημογραφικό φαινόμενο το οποίο αναφέρεται στη τεκνοποιία, δηλαδή στη γυναίκα, στο ζεύγος και σπάνια στον άνδρα. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι μια βασική διαφορά μεταξύ γονιμότητας και γεννητικότητας είναι ότι η γεννητικότητα συνδέεται με τον αναπαραγωγικό πληθυσμό των γυναικών ενώ η γεννητικότητα συνδέεται συνήθως με τον συνολικό πληθυσμό.

Πράγματι, διαπιστώνεται ότι η γέννηση, σε αντίθεση με τον θάνατο, πρόκειται για ένα αμφιλεγόμενο βιολογικό φαινόμενο καθώς παρουσιάζονται κάποιες επιφυλάξεις όσον αφορά την διάρκεια κύησης. Οι επιφυλάξεις αυτές έγκειται πρώτον στο γεγονός ότι ή αυτόματη ή προκλητή αποβολή των μη βιώσιμων εμβρύων εκτός του μητρικού σώματος πρέπει να διαφοροποιούνται από την νεκρογεννητικότητα και κατά δεύτερον κατά πόσο οι πολλαπλές γεννήσεις (δίδυμα, τρίδυμα) πρέπει να καταγράφονται ως ένα ή περισσότερα γεγονότα.

Εν αντιθέσει, βέβαια, με το θάνατο που αφορά ένα πρόσωπο η γέννηση αφορά τρία: το νεογέννητο, την μητέρα και τον πατέρα. Όσον αφορά αυτό το θέμα έχουν δημιουργηθεί δύο εκδοχές καθώς τα πρόσωπα αυτά έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή για την καταγραφή και ιδιαιτέρως για την ανάλυση των γεννήσεων συνδυάζονται τα χαρακτηριστικά και των τριών προσώπων. Στην δημογραφική ανάλυση όμως έχει καθιερωθεί κυρίως η δεύτερη εκδοχή, που για την καταγραφή και ανάλυση χρησιμοποιούνται τα χαρακτηριστικά του ενός προσώπου. Η μέτρηση του φαινομένου της γονιμότητας, δηλαδή, υπολογίζεται σύμφωνα με τον γυναικείο πληθυσμό καθώς τα βιολογικά ηλικιακά όρια των γυναικών προσδιορίζονται με μεγαλύτερη σαφήνεια σε σχέση με τα αντίστοιχα των ανδρών.

✓ ΔΥΝΗΤΙΚΗ Ή ΦΥΣΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Με τον όρο δυνητική ή φυσική γονιμότητα εννοούμε την γονιμότητα που θα είχε ένας ανθρώπινος πληθυσμός χωρίς την παρεμβολή μέσων τα οποία περιορίζουν τις γεννήσεις με την προϋπόθεση ότι αυτές οι γεννήσεις πραγματοποιούνται με «κανονικό ρυθμό» σε όλο το διάστημα την βιολογικής αναπαραγωγικής ζωής. Το διάστημα αυτό των γυναικών καθορίζεται σύμφωνα με αφετηρία την εμμηναρχή και τέλος την εμμηνόπαυση.

Ωστόσο η μέτρηση της δυνητικής γονιμότητας στον ανθρώπινο πληθυσμό δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο ιστορικά. Για αυτό τον λόγο για την μέτρηση της ανατρέχουμε στους μη μαλθουσιανούς πληθυσμούς, στους οποίους δεν χρησιμοποιούσαν μέσα ελέγχου των γεννήσεων αλλά αντιθέτως ήταν ισόβια εκτεθειμένοι στον «κίνδυνο» σύλληψης, λόγω των γαμήλιων και γενετήσιων σχέσεων τους. Βέβαια και σε αυτούς τους πληθυσμούς ίσχυαν και εφαρμόζονταν αυστηροί και άγραφοι κανόνες συμπεριφοράς που ρύθμιζαν την περιοδικότητα των γενετήσιων σχέσεων, όπως το φαινόμενο της πολυγαμίας, ο θηλασμός των παιδιών κλπ τα οποία επηρέαζαν τα επίπεδα της τεκνοποίησης.

Για την μέτρηση της φυσικής γονιμότητας, βέβαια, είναι απαραίτητη η ύπαρξη στατιστικών πληροφοριών, τις οποίες τις αντλούμε από ιστορικές έρευνες. Από μια βιβλιογραφία μπορούμε να λάβουμε την πληροφορία ότι μια γυναίκα αν στην διάρκεια της γόνιμης ζωής της αντιμετωπίζει αδιάκοπα το ενδεχόμενο της σύλληψης και δεν χρησιμοποιεί μέσα ελέγχου των γεννήσεων έχει την δυνατότητα να αποκτήσει κατά μέσο όρο 10-12 παιδιά. Ακραίες περιπτώσεις βέβαια γύρω από το μέσο όρο μπορούν να είναι αφενός η ισόβια στειρότητα και αφετέρου η απόκτηση 20-25 παιδιών. Σημαντικό είναι να προσθέσουμε ότι σημαντικό ρόλο στις αποκλίσεις αυτές διαδραματίζουν η διατροφή, η εκδήλωση νοσημάτων, η κληρονομικότητα καθώς και άλλα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος όπως για παράδειγμα οι κλιματικές συνθήκες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η διάρκεια αναπαραγωγικής περιόδου της γυναίκας είναι βιολογικά προσδιορισμένη στα 35 χρόνια, με αφετηρία το 15⁰ έτος και πέρας το 49⁰ έτος

της ηλικίας. Η διάρκεια αυτή περιορίζεται εξαιτίας της όψιμης σύναψης γάμου ή της πρόωμης λύσης του (θάνατος συζύγου, διαζύγιο) και αναπληρώνεται ενδεχομένως με την σύναψη ενός δεύτερου γάμου καθώς και με την αποδοχή της εξώγαμης τεκνοποίησης. Υπόψη επίσης πρέπει να ληφθεί και η ηλικιακή αναβολή των έναρξης των σχέσεων τεκνοποίησης καθώς όσο προχωράει η ηλικία παρατηρείται ότι η πιθανότητα σύλληψης κατά τον καταμήνιο κύκλο μειώνεται και ταυτόχρονα αυξάνεται η πιθανότητα ενδομήτριου θανάτου του κυοφορούμενου εμβρύου, το διάστημα μεταξύ τοκετού και επόμενης σύλληψης, λεγόμενος και ως «νεκρός» αναπαραγωγικός χρόνος, και ο κίνδυνος οριστικοποίησης την τυχόν υπάρχουσας στειρότητας.

Τέλος, στον αντίποδα της φυσικής γονιμότητας βρίσκεται η έννοια της ελεγχόμενης ή διαφορικής γονιμότητας. Η βιολογική ανάλυση της γονιμότητας επιβάλλει τον διαχωρισμό μεταξύ της ικανότητας να γεννηθούν ζώντα παιδιά, της γονιμοποίησης, δηλαδή της πιθανότητας σύλληψης σε κάθε μηνιαίο κύκλο και της γονιμότητας, δηλαδή, της πραγματικής τεκνοποίησης ζώντων παιδιών κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

✓ **ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ**

Με τον όρο πραγματική γονιμότητα εννοούμε την γονιμότητα με την δημογραφική έννοια του όρου. Πρόκειται για την γονιμότητα που εκδηλώνεται σε μια κοινωνία οριοθετημένη κοινωνικά και γεωγραφικά. Η αναπαραγωγική δυνατότητα, στην συγκεκριμένη περίπτωση, δεν αποτελεί μέτρο ούτε καν ένδειξη της βιολογικής γονιμότητας καθώς η αναπαραγωγική ικανότητα του γυναικείου πληθυσμού δεν αντιστοιχεί προς την αναπαραγωγική ικανότητα του πληθυσμού αυτού. Η μοναδική περίπτωση να συνέβαινε αυτό θα ήταν οι γενετήσιες σχέσεις να ήταν ελεύθερες χωρίς κοινωνικούς περιορισμούς καθώς και ότι ο γυναικείος πληθυσμός θα είχε ίσες πιθανότητες σε γενετήσιες σχέσεις.

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ δυνητικής και πραγματικής γονιμότητας των πληθυσμών των αναπτυσσόμενων και των ανεπτυγμένων χωρών υπάρχουν σημαντικές διαφορές, οι οποίες διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις υπάρχουσες συνθήκες γαμλιότητας και τις αντιλήψεις για την τεκνοποιία σε συνδυασμό με την εφαρμογή των μέσων ελέγχου των γεννήσεων. Στους πληθυσμούς των αναπτυσσόμενων χωρών βέβαια το χάσμα των διαφορών είναι μικρότερο καθώς οι διαφορές εκφράζονται με την επικράτηση του προτύπου της πολύτεκνης οικογένειας σε αντίθεση με τους πληθυσμούς των ανεπτυγμένων χωρών, στους οποίους το χάσμα των διαφορών είναι μεγαλύτερο και οι διαφορές εδώ εκφράζονται με την επικράτηση του προτύπου ολιγότεκνων οικογενειών.

✓ **ΕΠΙΘΥΜΗΤΗ-ΙΔΑΝΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ:**

Με τον όρο επιθυμητή γονιμότητα εννοούμε τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν να αποκτήσουν τα ζευγάρια κάτω από συγκεκριμένα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια. Βέβαια αυτά τα μεγέθη μπορούν να προσδιοριστούν κάτω από τα πλαίσια ειδικών δειγματοληπτικών ερευνών γονιμότητας. Κάτω από τα συγκεκριμένα πλαίσια αυτών των ερευνών ταυτόχρονα οι συμμετέχοντες θα πρέπει να διατυπώσουν και τις δικές του απόψεις για τον αριθμό των παιδιών που θα πρέπει να αποκτήσει κάθε οικογένεια προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του κοινωνικού συνόλου. Δηλαδή η ιδανική γονιμότητα.

Σημαντικό ωστόσο είναι να αναφερθεί ότι στις ανεπτυγμένες χώρες το ιδανικό μέγεθος της γονιμότητας είναι μεγαλύτερο από το επιθυμητό, σε αντίθεση βέβαια με τις αναπτυσσόμενες χώρες, στην περίπτωση των οποίων συμβαίνει το αντίθετο. Για αυτόν τον λόγο καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όταν το πραγματικό μέγεθος της γονιμότητας είναι μεγαλύτερο από το επιθυμητό τότε τα παιδιά που απέκτησε το ζευγάρι μπορούν να χαρακτηριστούν ως μη επιθυμητά ή αντίστοιχα ότι τα μέσα ελέγχου γεννήσεων που χρησιμοποιήθηκαν δεν είναι αποτελεσματικά. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή το επιθυμητό μέγεθος γονιμότητας είναι μεγαλύτερο από το πραγματικό σημαίνει ότι το ζευγάρι δεν διαθέτει επαρκείς πόρους και σε αντίθεση με το μη ευνοϊκό κοινωνικό περιβάλλον όσον αφορά την πολυτεκνία, απέκτησαν λιγότερα παιδιά.

Από όλα τα παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η γονιμότητα ενός ζεύγους εξαρτάται αφενός από την αναπαραγωγική ικανότητα του ζεύγους και αφετέρου από την τεκνογονική τους συμπεριφορά. Ωστόσο η τεκνογονική συμπεριφορά εξαρτάται ταυτοχρόνως από διάφορους οικονομικούς, κοινωνικούς και θεσμικούς παράγοντες όπως για παράδειγμα το εισόδημα, την μόρφωση, την επαγγελματική σταδιοδρομία και από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Τέλος ακόμα ένας παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την γονιμότητα ενός ζεύγους είναι και στον βαθμό τον οποίο τα άτομα προσφεύγουν στα μέσα ελέγχου των γεννήσεων (εκτρώσεις, μέθοδοι αντισύλληψης), τα οποία πραγματοποιούνται κατόπιν προγραμματισμού από την οικογένεια.

✓ **ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑΞΗ ΤΕΚΝΟΠΟΙΗΣΗΣ:**

Ένας άλλος διαχωρισμός όσον αφορά την γονιμότητα είναι αυτός μεταξύ συνολικής γονιμότητας και γονιμότητας κατά τάξη τεκνοποίησης. Η συνολική γονιμότητα διακρίνεται σε δυο κατηγορίες:

1. Στην συνολική γονιμότητα μιας γενεάς κατά την ηλικία της μητέρας
2. Στην συνολική γονιμότητα μια ακολουθίας γάμων

Όσον αφορά την γονιμότητα μια γενεάς επιλέγουμε ένα τυχαίο δείγμα γυναικών, το οποίο έχει συμπληρώσει τα απαιτούμενα έτη της αναπαραγωγικής περιόδου και το οποίο καλείται να απαντήσει σε ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο πρέπει να αναφέρει πληροφορίες σχετικά με την γονιμότητα που έχει πραγματοποιήσει. Για παράδειγμα, έστω ότι κατά το έτος 1995 επιλέγεται ένα τυχαίο δείγμα 1000 γυναικών που έχουν συμπληρώσει το 50^ο έτος της ηλικίας του. Στο συγκεκριμένο δείγμα κάθε γυναίκα θα πρέπει να αναφέρει τον αριθμό των ζώντων παιδιών που απέκτησε κατά την διάρκεια του αναπαραγωγικού κύκλου. Ως εκ τούτου, το αποτέλεσμα που θα προκύψει θα μας δώσει πληροφορίες για την συνολική γονιμότητα μια γενεάς κατά το έτος 1995.

Κατά την συνολική γονιμότητα μιας ακολουθίας γάμων ακολουθείται επίσης η ίδια διαδικασία. Δηλαδή επιλέγεται ένα τυχαίο δείγμα πραγματικής ακολουθίας γάμων, κατά την οποία τα ζεύγη έχουν ολοκληρώσει την αναπαραγωγική τους ζωή και παραμένουν έγγαμα. Συγκεκριμένα υποθέτουμε ότι η αναπαραγωγική ζωή των ζευγαριών διαρκεί 20 έτη από την τέλεση του γάμου. Αν για παράδειγμα πραγματοποιήσουμε έρευνα γονιμότητας για μια χώρα για το έτος 2005 πρέπει να επιλέξουμε δείγμα 1000 ζευγαριών από την ακολουθία γάμων του έτους 1985, τα οποία με την σειρά τους πρέπει να μας απαντήσουν σχετικά με το πόσα ζώντα παιδιά απέκτησαν κατά την διάρκεια του αναπαραγωγικού κύκλου καθώς και πότε τα απέκτησαν. Τα αποτελέσματα της έρευνας που θα προκύψουν θα μας δώσουν πληροφορίες σχετικά με την συνολική γονιμότητα μια ακολουθίας γάμων κατά το έτος 1985.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον βέβαια παρουσιάζει και η γονιμότητα κατά τάξη τεκνοποίησης. Και στην συγκεκριμένη περίπτωση, πραγματοποιούνται έρευνες σε ακολουθίες γάμων μέσω των οποίων διαπιστώνεται μετά από πόσο καιρό το ζευγάρι αποκτούν το πρώτο τους παιδί. Αξίζει να σημειωθεί ότι αν σε μια κοινωνία μαλθουσιανού τύπου ,δηλαδή σε μια κοινωνία που χρησιμοποιούνται μέσα ελέγχου των γεννήσεων, το ζευγάρι επιθυμεί να αποκτήσει ένα τουλάχιστο παιδί αλλά δεν τα καταφέρνει τότε οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ύπαρξη προβλήματος στειρότητας. Στην αντίθετη περίπτωση σε μια κοινωνία μη μαλθουσιανού τύπου , όπου δεν χρησιμοποιούνται μέσα ελέγχου γεννήσεων, εάν το ζευγάρι δεν αποκτήσει τουλάχιστον ένα παιδί τότε ενδεχομένως να υπάρχει πρόβλημα στειρότητας.

2.2 ΠΗΓΕΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

Η δημογραφική ανάλυση είναι μια διαδικασία στην οποία απαιτείται η χρήση κατάλληλου στατιστικού υλικού. Το συγκεκριμένο στατιστικό υλικό αντλείται από τις πηγές δημογραφικές πληροφόρησης, που είναι οι απογραφές πληθυσμού, οι ληξιαρχικές καταγραφές, οι ειδικές δειγματολογικές έρευνες. Ωστόσο χρησιμοποιούνται και διάφορες διοικητικές πηγές πληροφόρησης , όπως για παράδειγμα τα μητρώα πληθυσμών και οι

μεταναστευτικές στατιστικές. Ο φορέας ο οποίος είναι αρμόδιος για την συγκέντρωση , ανάλυση και δημοσίευση των δεδομένων αυτών είναι η ΕΛΣΤΑΤ.

Συγκεκριμένα:

1. Απογραφές πληθυσμού :

Με τον όρο απογραφή ορίζεται το σύνολο των διοικητικών ενεργειών και χειρισμών που αποσκοπούν στην συγκέντρωση στατιστικών πληροφοριών σχετικά με το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά (κοινωνικά, οικονομικά, δημογραφικά) ενός πληθυσμού ενός γεωγραφικού χώρου σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Η απογραφή ενός πληθυσμού απαιτεί την καθολική και ταυτόχρονη καταγραφή όλων όσων βρίσκονται κατά την ημέρα που πραγματοποιείται σε έναν οριοθετημένο γεωγραφικό χώρο που κατά πάσα περίπτωση πρόκειται για την εθνική επικράτεια και τις διοικητικές της υποδιαιρέσεις. Η συγκριτική μελέτη των απογραφών είναι αυτή που φανερώνει τα χαρακτηριστικά και τις μεταβολές των πληθυσμών.

Η διαδικασία της απογραφής πραγματοποιείται από τα αρχαία χρόνια (πριν το 2000 π.Χ.) με διαφορετικό τρόπο όμως από ότι διεξάγεται τώρα. Από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα και ύστερα έχει θεσμοθετηθεί και νομικά η διεξαγωγή της να γίνεται ανά δεκαετία.

Συγκεκριμένα στην χώρα μας έχουν πραγματοποιηθεί από την σύσταση του ελληνικού κράτους και ύστερα συνολικά 30 απογραφές, με τελευταία αυτή τον Μάιο του 2011.

2. Ληξιαρχικές καταγραφές:

Σημαντικές πληροφορίες όσον αφορά την φυσική κίνηση του πληθυσμού λαμβάνονται από τις ληξιαρχικές καταγραφές. Οι ληξιαρχικές καταγραφές αναφέρονται σε γεγονότα βιολογικής προέλευσης. Δηλαδή στις ληξιαρχικές πράξεις, που πρόκειται για νόμιμα έγγραφα, καταγράφονται όλα τα δημογραφικά γεγονότα όπως : γεννήσεις, γάμοι , θάνατοι , εμβρυικοί θάνατοι. Τα διαζύγια , οι υιοθεσίες καθώς και νομιμοποιήσεις , ακυρώσεις, αναγνωρίσεις και δηλώσεις νόμιμης διάστασης των έγγαμων ατόμων. Σε άλλες χώρες υπάγονται στις στατιστικές της φυσικής κίνησης του πληθυσμού, αλλά αυτό δεν ισχύει για την Ελλάδα.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η συνεχής παρακολούθηση και καταγραφή των δημογραφικών γεγονότων όλων των πληθυσμιακών ομάδων της χώρας και φυσικά όλων των περιοχών κρίνεται απαραίτητη από το σύστημα ληξιαρχικών καταγραφών. Το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από το νομικό πλαίσιο.

Τα στοιχεία ληξιαρχικών καταχωρήσεων συγκεντρώνονται από τις ληξιαρχικές περιφέρειες και παραδίδονται στην ΕΛΣΤΑΤ. Στην χώρα μας οι ληξιαρχικές καταγραφές έχουν ξεκινήσει από το 1836 και σαφώς έχουν υποστεί τροποποιήσεις καθώς προσαρμόζονται

κάθε φορά στα δεδομένα σύγχρονου τύπου. Λεπτομερή ληξιαρχικά δεδομένα για την Ελλάδα υπάρχουν από το 1956 και μετά, ύστερα από την Ανασυγκρότηση της τότε Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) νυν ΕΛΣΤΑΤ.

3. Ειδικές δειγματοληπτικές έρευνες:

Χρησιμοποιώντας τον όρο ειδικές δειγματοληπτικές έρευνες εννοούμε τις έρευνες οι οποίες πραγματοποιούνται για να καλύψουν πιθανές ελλείψεις που μπορούν να έχουν προκύψει από την διαδικασία των απογραφών καθώς και των ληξιαρχικών καταγραφών. Ακόμη χρησιμοποιούνται για να παρέχουν αφενός συγκεκριμένο πληροφοριακό υλικό, το οποίο δεν παρέχεται από τις συνηθισμένες δημογραφικές πηγές και αφετέρου για να πραγματοποιούν εκτιμήσεις πληθυσμιακών μεγεθών, μέσω της ταυτόχρονης διόρθωσης στατιστικών σφαλμάτων.

Στην χώρα μας η περιοδική παρακολούθηση των πληθυσμιακών φαινομένων γίνεται μέσω τριών μεγάλων δειγματοληπτικών ερευνών. Πρόκειται για την έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, το Πάνελ Εισοδήματος και Συνθηκών διαβίωσης και τέλος η έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

4. Διοικητικές Πηγές Πληροφόρησης:

Με τον όρο διοικητικές πηγές πληροφόρησης εννοούμε τα μητρώα πληθυσμού και τις μεταναστευτικές στατιστικές. Συγκεκριμένα:

a. Μητρώα πληθυσμού:

Οι χώρες που διαθέτουν επίσημο σύστημα καταγραφών και δημογραφικών συμβάντων διατηρούν επίσης και στοιχεία των πολιτών τους σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο σε μητρώα πληθυσμού. Στα μητρώα αυτά έχει καταχωρηθεί κάθε μέλος του πληθυσμού και αναγράφεται το πλήρες δημογραφικό ιστορικό του κάθε ατόμου ,όπως φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα, τόπος διαμονής κλπ . Η συγκέντρωση των στοιχείων αυτών έχει γίνει κατά κύριο λόγο για την εξυπηρέτηση διοικητικών αναγκών παρόλα αυτά όμως παρέχουν και πληροφορίες πολύτιμες για την διαδικασία της πληθυσμιακής ανάλυσης. Ωστόσο τα συγκεκριμένα μητρώα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως πηγές πληροφόρησης της μεταναστευτικής κίνησης του πληθυσμού. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις απογραφές είναι συνήθως αυτά που καθορίζουν το βαθμό κάλυψης των μητρώων πληθυσμού.

b. Μεταναστευτικές στατιστικές:

Η μεταναστευτική κίνηση μιας χώρας από το εξωτερικό πραγματοποιείται μέσω των συνοριακών καταγραφών. Αυτό σημαίνει ότι πραγματοποιείται μια συνεχή διαδικασία καταγραφής των ατόμων που εισέρχονται και εξέρχονται από την χώρα καθώς και του αριθμού και του προορισμού τους αλλά και διάφορων κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχει διαπιστωθεί ειδικά τα τελευταία χρόνια ότι το σύστημα της συνοριακής καταγραφής δεν φέρνει ικανοποιητικά αποτελέσματα εφόσον, αφενός υπάρχει η δυνατότητα ελεύθερης διέλευσης των ατόμων από και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και αφετέρου υπάρχει μεγέθυνση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η γονιμότητα, είναι γνωστό, ότι είναι η ανθρώπινη διαδικασία μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η βιολογική διατήρηση και διαιώνιση του ανθρώπινου είδους και κατ' ακόλουθο των κοινωνιών. Καθώς η γονιμότητα αποτελεί πρωταρχικό ρόλο όσον αφορά τις δημογραφικές εξελίξεις είναι σημαντικό να αναλύσουμε τους παράγοντες εκείνους που συνδέονται και μεταβάλλουν τα επίπεδα γονιμότητας του πληθυσμού. Τα επίπεδα γονιμότητας και των μεταβολών τους ποικίλει μεταξύ των κοινωνιών και εξαρτάται από τους κοινωνικό-οικονομικούς και πολιτιστικούς παράγοντες κάθε κοινωνίας. Κατά μέσον όρο έχει παρατηρηθεί ότι η γονιμότητα των αναπτυσσόμενων χωρών είναι σχεδόν διπλάσια από αυτή των ανεπτυγμένων χωρών.

Α.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Με τον όρο πολιτιστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την γονιμότητα εννοούμε τις κινητήριες δυνάμεις που συμβάλλουν στη συμπεριφορά του ατόμου. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι τα πρότυπα και οι αξίες που δέχεται ένα άτομο από την κοινωνία και τον επηρεάζουν σε ένα μεγάλο βαθμό για τις επιλογές του σχετίζεται σε ένα βαθμό από τον αριθμό των παιδιών που έχει. Ειδικά:

Στο «σύμπλεγμα των ιδεολογικών παραγόντων» του Korlön παρουσιάζεται το πρότυπο των μεγάλων οικογενειών, οι οποίες ανατρέφονται με την τήρηση των ηθικών κανόνων και θεσμών μιας κοινωνίας, όπως για παράδειγμα τον θεσμό του γάμου και της θρησκείας πράγμα που κατ' επέκταση τονίζει και τα εθνικά έθιμα. Σε αντίθεση βέβαια με την θεωρία του Lorimer, ο οποίος από την δική του πλευρά όρισε την έννοια των «πολιτιστικών αξιών», αξίες οι οποίες προήλθαν από συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις και απαρτίζουν ωστόσο μεγάλο μέρος της κοινωνίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί ότι ένας παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την γονιμότητα μιας κοινωνίας αποτελεί τα θρησκευτικό φρόνημα. Συγκεκριμένα έχει παρατηρηθεί ότι όσοι

έχουν ενισχυμένο το θρησκευτικό φρόνημα αναπτύσσουν παραδοσιακές μεγάλες οικογένειες. Το θρησκευτικό φρόνημα εξασθένησε από την στιγμή που οι παραδοσιακές αξίες έδωσαν την θέση τους στον ορθολογικό τρόπο ζωής. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ότι το μέγεθος της οικογένειας επηρεάζεται πλέον από την ίδια την οικογένεια παρά από τα θρησκευτικά διδάγματα.

Τέλος ένας παράγοντας που επηρεάζει εξίσου την γονιμότητα είναι όσον αφορά την επιθυμία των γονέων για την απόκτηση παιδιών. Σημαντικός είναι ο διαχωρισμός του Sauvy, ο οποίος διακρίνει τρία επίπεδα επιθυμίας: Το πρώτο είναι το ζευγάρι να έχει θετική επιθυμία για την απόκτηση πολλών παιδιών, το δεύτερο στάδιο είναι η θετική επιθυμία για την απόκτηση περιορισμένου αριθμού παιδιών, αλλά ελλιπές κίνητρο για την επίτευξη της επιθυμίας αυτής και το τρίτο στάδιο θετικό και επαρκές κίνητρο για την απόκτηση περιορισμένου αριθμού παιδιών. Συμπερασματικά από τον παραπάνω διαχωρισμό καταλήγουμε στην σημαντικότητα που έχει το κίνητρο για την περιορισμένη απόκτηση παιδιών και κατά συνέπεια το περιορισμό του μεγέθους της οικογένειας.

B.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Είναι φυσικό ότι η καθαρά οικονομική προσέγγιση του θέματος δεν είναι δυνατόν να καλύψει πλήρως ένα τέτοιο ευρύ θέμα όπως της γονιμότητας. Επομένως η προσέγγιση του θέματος γίνεται όσον αφορά και τους κοινωνικό-ψυχολογικούς παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν στις διαφορές που παρατηρούνται στην γονιμότητα μεταξύ των ατόμων.

Με άλλα λόγια μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των ατόμων όσον αφορά την γονιμότητα οφείλονται στο μέγεθος της οικογένειας που το ζευγάρι θα επιλέξει να έχει, οι οποίες βέβαια επιλογές καθορίζονται από τα πρότυπα γονιμότητας που επικρατούν στην κοινωνία αφενός και αφετέρου από διάφορους βιολογικούς περιορισμούς, ενώ παράλληλα άμεση συνδεδεμένοι θεωρούνται και οι κοινωνικό-οικονομικοί περιορισμοί καθώς και τα κοινωνικό-ψυχολογικά χαρακτηριστικά των συζύγων.

Αναλυτικότερα:

B. 1. : Η ΣΧΕΣΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Πλήθος ερευνών παρουσιάζουν ότι οι γονείς αποκτούν παιδιά με σκοπό να αποκομίσουν οφέλη, δηλαδή θεωρούν τα παιδιά ως επένδυση. Συγκεκριμένα τα παιδιά θεωρούνται «πηγή εισοδήματος», όταν οι γονείς χρειάζονται περισσότερο εισόδημα ή όταν οι γονείς έχουν

φτάσει σε μια ηλικία που δεν υπάρχει η δυνατότητα να εργασθούν. Η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύσσεται περισσότερο στις αναπτυσσόμενες χώρες στις οποίες επικρατεί η θεωρία του «κεφαλαίου των φτωχών», καθώς αναμένεται ότι τα παιδιά θα συμβάλλουν στα έξοδα της οικογένειας και θα φροντίσουν τους γονείς τους όταν θα ηλικιωθούν. Αντίθετη περίπτωση αποτελεί η εφαρμογή της συγκεκριμένης θεωρίας στις ανεπτυγμένες χώρες καθώς εκεί επικρατεί περισσότερο η συναισθηματική παρά η οικονομική ικανοποίηση. (Schultz,1973)

Αν λάβουμε υπόψη την «Νέα οικονομική θεωρία για το νοικοκυριό» (Becker, 1960) μια αύξηση στο οικογενειακό εισόδημα αυξάνει και την ζήτηση για παιδιά, ενώ αντίθετα μια αύξηση στην τιμή των αγαθών και υπηρεσιών μειώνει την ζήτηση τους (Becker,1960 ; Turchi, 1975). Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε πολλές κοινωνίες παρατηρήθηκε ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας.

Αυτό συμβαίνει γιατί στην σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας συμβάλλουν και άλλοι παράγοντες. Έχει παρατηρηθεί ότι ζευγάρια με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και κατ' επέκταση υψηλότερο εισόδημα είναι καλύτερα ενημερωμένοι όσον αφορά τις μεθόδους αντισύλληψης. Συμπερασματικά καταλήγουμε, λοιπόν , ότι αν οι μέθοδοι αντισύλληψης ήταν ευρέως διαδεδομένες σε όλες τις οικονομικές τάξεις θα είχαμε θετική σχέση μεταξύ γονιμότητας και εισοδήματος.

Ακόμη εάν θεωρήσουμε ότι το εισόδημα αποτελεί τον μοναδικό προσδιοριστικό παράγοντα της γονιμότητας, τότε οι γονείς με υψηλό εισόδημα διαθέτουν περισσότερα χρήματα για την ανατροφή των παιδιών τους , όπως για παράδειγμα για την μόρφωση τους. Κατά συνέπεια ένα ζευγάρι μπορεί να αποκτήσει λιγότερα παιδιά αλλά να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανατροφή τους (Becker & Lewis , 1973).

Μια περαιτέρω διάσταση στο θέμα βέβαια είχε δώσει ο Easterlin (1969) , ο οποίος τόνισε ότι ο αριθμός των παιδιών που αποκτά ένα ζευγάρι δεν εξαρτάται αυτό καθαυτό από το εισόδημα των γονιών και το κόστος το παιδιών αλλά επίσης και από τις τιμές των άλλων αγαθών και τις προτιμήσεις των ίδιων των γονιών, οι οποίες προτιμήσεις επηρεάζονται και αυτές εξίσου από άλλους παράγοντες όπως το θρήσκευμα, η φυλή , η εθνικότητα κλπ.

Εν κατακλείδι , με δεδομένο το επίπεδο εισοδήματος τα ζευγάρια εύπορων οικογενειών επιλέγουν , συχνά, να αποκτούν αγαθά παρά παιδιά , ενώ αντίθετα τα ζευγάρια από πιο φτωχές οικογένειες επιλέγουν περισσότερο να αποκτούν παιδιά παρά αγαθά γιατί έχουν ανατραφεί με διαφορετικές προτιμήσεις.(Συμεωνίδου ,1992)

B.2: ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η σχέση μεταξύ γονιμότητας και εκπαίδευσης διαφέρει ανάλογα με το με το επίπεδο της οικονομικής και της πολιτιστικής ανάπτυξης μιας χώρας. Η αρνητική σχέση μεταξύ

γονιμότητας και εκπαίδευσης οφείλεται αφενός στο ότι γυναίκες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο έχουν καλύτερη πληροφόρηση όσον αφορά τις μεθόδους αντισύλληψης και με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά τον οικογενειακό προγραμματισμό και αφετέρου στο ότι οι συγκεκριμένες γυναίκες έχουν περισσότερα έξω-οικογενειακά ενδιαφέροντα.

Εάν διερευνήσουμε ενδότερα την σχέση μεταξύ γονιμότητας και εκπαίδευσης πρέπει να λάβουμε υπόψη και τους παράγοντες που επιδρούν στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του ατόμου κατά την διάρκεια της εφηβείας. Κατά την διάρκεια της εφηβείας οι νέοι εμφανίζουν φιλοδοξίες, κάποιες εκ των οποίων αφορούν και την εκπαίδευση. Ιδιαίτερα όταν οι νέοι αρχίζουν και πραγματοποιούν κάποιες από τις φιλοδοξίες τους αυτό έχει άμεση επιρροή στις προτιμήσεις των νέων όσον αφορά την δημιουργία των μελλοντικών τους οικογενειών. Η εκπαίδευση αποτελεί ένα βασικό προσδιοριστικό παράγοντα όσον αφορά την υιοθέτηση αξιών και αντιλήψεων κάτι το οποίο συμβάλλει στην υιοθέτηση μη παραδοσιακών ρόλων.

Τέλος ένα μεγάλο μέρος στο οποίο επιδρά η εκπαίδευση όσον αφορά την γονιμότητα προέρχεται από τις ευκαιρίες και τις συνθήκες επιβίωσης των μορφωμένων γυναικών όπως ο υψηλός μισθός, οι πιο ελκυστικές θέσεις εργασίας καθώς και η μη δυνατότητα πολλές φορές των γυναικών να συνδυάσουν την τεκνοποίηση και την επαγγελματική απασχόληση. Βέβαια μια απλή αύξηση στο μισθό μιας γυναίκας δεν μπορούμε να πούμε ότι οδηγεί στην μείωση της ζήτησης για παιδιά και κατά συνέπεια στην μείωση της γονιμότητας. Μια μείωση της γονιμότητας, ίσως, παρατηρείται στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία η γυναίκα απορροφάτε από επαγγέλματα τα οποία δεν μπορούν να συνδυαστούν με την γέννηση και την ανατροφή των παιδιών (Συμεωνίδου, 1992).

B.3: ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Η σχέση μεταξύ γονιμότητας και εκπαίδευσης μπορεί να εξετασθεί εάν και εφόσον μπορεί να αποδεχθεί ικανή να διαχειριστεί ταυτόχρονα τόσο τις δραστηριότητες του νοικοκυριού όσο και την αγορά εργασίας. Επίσης ο μισθός και οι συνθήκες εργασίας μπορούν να αποτελέσουν παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επαγγελματική απασχόληση των γυναικών εκτός της γονιμότητας. Επομένως μια αύξηση των μισθών των γυναικών μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση ή μείωση της γονιμότητας. Στην προκειμένη περίπτωση μια αύξηση στην γονιμότητα μπορεί να οφείλεται στο ότι μια αύξηση μισθών μπορεί να προστίθεται στο οικογενειακό εισόδημα, ενώ αντίστοιχα στην αντίθετη περίπτωση μειώνεται λόγω υψηλότερου κόστους ανατροφής των παιδιών (Andorka, 1978). Ωστόσο τα τελευταία χρόνια έχουμε οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι λόγω της αυξημένης συμμετοχής των ανδρών στην φύλαξη των παιδιών καθώς και οι συνεχείς αυξανόμενες κοινωνικές παροχές όπως πχ

παιδικοί σταθμοί , στις ανεπτυγμένες χώρες , μπορούν να οδηγήσουν στην εξάλειψη της συσχέτισης της γυναικείας απασχόλησης με την γονιμότητα.

B.4: ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΕ ΜΙΑ ΑΛΛΗ

Είναι αποδεδειγμένο ότι η επιθυμία των ατόμων να βελτιώσουν την κοινωνική τους τάξη πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό παράγοντα μείωσης του μεγέθους της οικογένειας. Τα άτομα στην προσπάθεια τους να ανέβουν κοινωνική τάξη με απώτερο σκοπό να αναβαθμίσουν το βιοτικό τους επίπεδο δεν έχουν σαν σκοπό να δημιουργήσουν οικογένεια καθώς η ανατροφή των παιδιών απορροφά χρήμα , χρόνο και προσπάθεια , κάτι το οποίο τα άτομα δεν είναι διατεθειμένα να διαθέσουν καθώς έχουν σαν προτεραιότητα τους να ανέβουν σε υψηλότερη κοινωνική τάξη. Επομένως, η κοινωνική κινητικότητα αποτελεί επίσης έναν παράγοντα που συνδέεται ποικιλόμορφα με τις αλλαγές στα επίπεδα γονιμότητας,

B.5: ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ

Με τον όρο εκβιομηχάνιση εννοούμε την ανάπτυξη της βιομηχανίας, δηλαδή της μηχανοποιημένης παραγωγής έργων, σε μία χώρα και μάλιστα σε βαθμό που το κύριο βάρος να στηρίζεται σε αυτή. Η εκβιομηχάνιση ,λοιπόν, που πραγματοποιήθηκε στην Δυτική Ευρώπη και στην Βόρεια Αμερική που συνοδεύτηκε με μια σειρά δημογραφικών αλλαγών , οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της εκβιομηχάνισης έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μείωση της γονιμότητας. Ακόμη και οι πληθυσμοί με υψηλή γονιμότητα , ήταν βέβαιο ότι εξαιτίας αυτού του φαινομένου θα είχαν παρόμοιες πτώσεις. Με αυτόν τον τρόπο καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τόσο οι επιστημονικές όσο και οι τεχνολογικές απαιτήσεις της εκβιομηχάνισης οδηγούν σε αλλαγές όσον αφορά στις τάξεις του εργατικού δυναμικού. Οι αλλαγές αυτές αφορούν αφενός το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο των ατόμων και αφετέρου την απαίτηση περισσότερων προσόντων , κάτι το οποίο με την σειρά του οδηγεί σε αυξημένο κόστος για την ανατροφή των παιδιών. Κατ' επέκταση καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η επιστημονική και τεχνολογική εξέλιξη έχουν σημαντικό ποσοστό υπευθυνότητας όσον αφορά την πτώση της γονιμότητας σε πολλές εκβιομηχανισμένες περιοχές.

B.6: ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Με τον όρο αστικοποίηση εννοούμε την τάση των ατόμων να συγκεντρώνονται στα αστικά κέντρα. Το φαινόμενο της αστικοποίησης φαίνεται ότι συνέβαλλε στην πτώση της γονιμότητας παρόλο που τα πρώτα χρόνια διεξαγωγής του φαινομένου είχε παρατηρηθεί αύξηση της γονιμότητας στις αστικές περιοχές σε βαθμό μεγαλύτερο από τις αγροτικές. Η «αστική νοοτροπία» είναι αυτή που οφείλεται για την πτώση της γονιμότητας σύμφωνα με πολλούς συγγραφείς. Η εξήγηση τους για την πρόωρη μείωση της γονιμότητας βασίζεται στην σύγκριση μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας παρόλο που στην Αγγλία ήταν μεγαλύτερο το ποσοστό των ατόμων που ζούσαν στα αστικά κέντρα έναντι της Γαλλίας. Η μεγαλύτερη διαφορά που παρατηρήθηκε ήταν ότι στην Γαλλία η σχέση μεταξύ πόλεων και προαστίων ήταν πιο στενή σε σχέση με την Αγγλία. Για αυτόν τον λόγο, αρχικά, οι εργάτες που μετακινούνταν στην Αγγλία χρειαζόντουσαν μεγαλύτερο χρόνο προσαρμογής στα αστικά κέντρα και επίσης τα παιδιά στην Αγγλία αποτελούσαν οικονομικό προνόμιο για τους γονείς εξαιτίας της ανεπαρκούς νομοθεσίας για την παιδική εργασία. Αυτά τα στοιχεία, λοιπόν, της αστικής νοοτροπίας, είναι ο λόγος της πτώσης της γονιμότητας στα αστικά κέντρα, όχι μόνο στην Αγγλία και στην Γαλλία αλλά και σε πολλές άλλες χώρες.

B.7: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Πολλοί συγγραφείς που ασχολούνται με τους κοινωνικό-οικονομικούς παράγοντες πτώσης της γονιμότητας αποδίδουν μεγάλο μερίδιο ευθύνης στην οικογένεια. Η οικογένεια έχει ιδιαίτερο και μοναδικό ρόλο στην ανατροφή των παιδιών, καθώς αποτελεί σημείο αναφοράς του κάθε ατόμου.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω η αστικοποίηση και η εκβιομηχάνιση έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο να χάσει η οικογένεια την αυτό καθαυτό ιδιότητα της σαν οικονομική μονάδα. Αυτό οφείλεται, αφενός, στο γεγονός ότι τα παιδιά έπαψαν να θεωρούνται πηγές εισοδήματος και φτηνά εργατικά χέρια για τους γονείς εξαιτίας της καθιέρωσης της νομοθεσίας για την παιδική εργασία και την υποχρεωτική εκπαίδευση και αφετέρου ότι καθοριστική συμβολή για να χάσουν αυτή τους την οικονομική ιδιότητα έπαιξε ο ανταγωνισμός που άρχισε να υφίσταται μεταξύ του άντρα και της γυναίκα για τους παραδοσιακούς τους ρόλους. Δηλαδή ο άντρας έπαψε να έχει πλέον τον παραδοσιακό του ρόλο καθώς ενισχύθηκε η χειραφέτηση του ρόλου της γυναίκας και η δημιουργία ισχυρού δεσμού μεταξύ γονέα και παιδιού.

B.8: ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος επιδρά στην γονιμότητα αποτελεί και η θνησιμότητα. Συγκεκριμένα η πτώση της θνησιμότητας οδηγεί σε αύξηση της γονιμότητας. Δηλαδή μια βελτίωση στο επίπεδο της διαβίωσης των ατόμων οδηγεί σε περιορισμό της θνησιμότητας καθώς το μέρος των γυναικών που επιζούν μέχρι το τέλος της γόνιμης ζωής τους αυξάνεται.

Αντίθετα μια πτώση της βρεφικής θνησιμότητας οδηγεί σε μείωση της γονιμότητας. Όταν παρατηρηθεί πτώση της βρεφικής θνησιμότητας, το διάστημα μεταξύ δυο διαδοχικών τοκετών αυξάνεται καθώς με την επιβίωση του νεογνού μειώνεται η γόνιμη περίοδος, κυρίως λόγω του θηλασμού. Έτσι αν λάβουμε υπόψη ότι τα ζευγάρια γνωρίζουν από την αρχή της έγγαμης ζωής τους πόσα παιδιά θέλουν να αποκτήσουν, θα έχουν την τάση να αντικαταστήσουν ένα πεθαμένο παιδί με απώτερο σκοπό να προλάβουν να συμβεί παρόμοιο συμβάν καθώς και να αποκτήσουν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν σε μια συγκεκριμένη ηλικία. Άρα μια μείωση στην βρεφική θνησιμότητα οδηγεί σε μείωση της γονιμότητας. Βέβαια τα συγκεκριμένα συμπεράσματα διαφοροποιούνται εάν λάβουμε υπόψη διάφορους βιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες που μπορούν να συμβάλλουν όπως για παράδειγμα την ψυχολογική κατάσταση των γονέων ύστερα από ένα τέτοιο συμβάν.

- **ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ:**

Η μελέτη των διαφοροποιήσεων στα επίπεδα γονιμότητα χρησιμοποιείται ευρέως σαν ένα μέσο πρόβλεψης τάσεων σε χώρες που παρουσιάζουν υψηλό δείκτη γονιμότητας ή σε περιοχές που παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα γονιμότητας μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων. Ο διαχωρισμός τους γίνεται σε δυο τμήματα. Το πρώτο τμήμα αφορά εκείνη την μέθοδο έρευνας η οποία χρησιμοποιείται για την ανάλυση των κοινωνικό-οικονομικών παραγόντων που ευθύνονται για την πτώση της γονιμότητας σε χώρες με ήδη χαμηλό δείκτη γονιμότητας. Το δεύτερο τμήμα αφορά την ερμηνεία των τρεχόντων επιπέδων γονιμότητας σε περιοχές ή χώρες με ήδη υψηλό δείκτη γονιμότητας. Το δεύτερο τμήμα είναι ένα καθαρά στατιστικό στοιχείο καθώς ασχολείται με την σχέση μεταξύ των παραγόντων και αλλαγών κάθε επιπέδου γονιμότητας. Από την άλλη πλευρά στο πρώτο τμήμα μελετώνται κυρίως οι αιτίες κάθε παράγοντα που οδηγούν στην πτώση της γονιμότητας.

I. ΑΣΤΙΚΟ-ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Έχει παρατηρηθεί ότι τα τελευταία 60 χρόνια έχουν προκύψει σημαντικές μεταβολές μεταξύ αστικής και αγροτικής γονιμότητας τόσο στις χώρες της Ευρώπης όσον και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Συγκεκριμένα αν λάβουμε για παράδειγμα τις περιοχές της Δυτικής Γερμανίας θα παρατηρήσουμε ότι οι διαφορές στην γονιμότητα μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών μειώθηκε σημαντικά κατά την διάρκεια του Β' Παγκόσμιου πολέμου. Από την άλλη πλευρά σε ανατολικές Ευρωπαϊκές Χώρες, όπως η Πολωνία καθώς και στην Σοβιετική Ένωση παρατηρήθηκαν αντίθετα αποτελέσματα. Δηλαδή κατά την διάρκεια του 1950 υπήρξε αύξηση των διαφορών στον δείκτη γονιμότητας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, ενώ στην Ουγγαρία κατά την διάρκεια την ίδιας δεκαετίας παρουσιάστηκε μείωση των διαφορών αυτών.

Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι έχει παρατηρηθεί μια αντίστροφη σχέση μεταξύ γονιμότητας και μεγέθους πόλεων. Συγκεκριμένα, στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1957, ο αριθμός των γεννηθέντων παιδιών ανά 1.000 παντρεμένες γυναίκες που κυμαίνονται από 15-44 χρονών αντιστοιχεί σε 1.820 γεννήσεις για αστικές περιοχές άνω των 3.000.000 κατοίκων έως 2.150 γεννήσεις για αστικές περιοχές κάτω των 250.000 κατοίκων. Επομένως καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της πόλης τόσο χαμηλότερα είναι τα επίπεδα γονιμότητας. Παρόμοια αποτελέσματα διαπιστώθηκαν και σε άλλες χώρες χαμηλής γονιμότητας.

II. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Μέσω πολλών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν προέκυψε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των ατόμων με διαφορετική οικονομική κατάσταση, επηρεασμένη από το εισόδημα, και την γονιμότητα. Συγκεκριμένα, ύστερα από έρευνα που έγινε σε μη αγροτικές περιοχές της Γερμανίας το 1962, υπήρξε θετική συσχέτιση μεταξύ του εισοδήματος του άντρα και του μεγέθους της οικογένειας. Άλλωστε με αυτό το συμπέρασμα συμφωνεί και η οικονομική θεωρία του Becker, σύμφωνα με την οποία το εισόδημα του άντρα ασκεί θετική επίδραση στη γονιμότητα.

Από την αντίθετη πλευρά, βέβαια, υποστηρίζεται ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας, η οποία αποδεικνύεται μέσω της καμπύλης τύπου U. Αυτό σημαίνει ότι στα δύο ακραία κλιμάκια εισοδήματος η γονιμότητα είναι υψηλή, ενώ στα μεσαία κλιμάκια εισοδήματος η γονιμότητα φθίνει.

Η επίδραση του εισοδήματος στην γονιμότητα εξαρτάται από τους εξής παράγοντες:

- ✓ Αν αλλάζει το εισόδημα του άνδρα ή της γυναίκας
- ✓ Σε ποια κοινωνικό-οικονομική ομάδα βρίσκονται τα άτομα
- ✓ Ποιοι λόγοι συνέβαλλαν στην αλλαγή του εισοδήματος (αύξηση μισθού, προαγωγή, απόκτηση κληρονομιάς)

- ✓ Εάν πρόκειται για μόνιμη ή προσωρινή αλλαγή

Σημαντικό είναι να επισημάνουμε ότι πρέπει εξαρχής να γίνει διαχωρισμός του εισοδήματος μεταξύ του άντρα και της γυναίκας ή και του συνολικού οικογενειακού εισοδήματος, καθώς η κάθε μεταβλητή επιδρά με διαφορετικό τρόπο στην γονιμότητα.

III. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Η σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας πρέπει να εξετάζεται και κάτω από τον διαχωρισμό των ατόμων ανά επαγγελματική ομάδα. Εάν λοιπόν θεωρηθεί δεδομένη η κοινωνική διαστρωμάτωση εκφρασμένη κατά ομάδα επαγγελμάτων του συζύγου, θα παρατηρήσουμε ότι υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ της σχέσης εισοδήματος και γονιμότητας.

Κατόπιν, έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 1992 στην Αθήνα, διαπιστώθηκε ότι ο μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα διαφοροποιείται ανάλογα με το επάγγελμα του συζύγου. Συγκεκριμένα ο μέσος αριθμών παιδιών ανά επαγγελματική ομάδα κυμαίνεται :

- Επιστήμονες, ελεύθεροι επαγγελματίες και ανώτατα διοικητικά στελέχη έχουν 1,64.
- Έμποροι και πωλητές έχουν 1,69
- Υπάλληλοι παροχής υπηρεσιών έχουν 1,94
- Λοιποί εργάτες έχουν 1,77

Συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι η σχέση εισοδήματος του συζύγου και γονιμότητας για τους επιστήμονες και ελεύθερους επαγγελματίες είναι θετική, τύπου U για τα ανώτατα στελέχη διοίκησης και τους εργάτες και τέλος αρνητική για τους υπαλλήλους παροχής υπηρεσιών. Δεν προκύπτει σχέση εισοδήματος με την γονιμότητα για εμπόρους και πωλητές.

Από τις παραπάνω αναφορές καταλήγουμε στο ότι το εισόδημα του άντρα παίζει σημαντικό παράγοντα για την μελέτη των διαφοροποιήσεων της γονιμότητας. (Συμεωνίδου,1992)

IV. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ

Βασικός παράγοντας για τις διαφοροποιήσεις στην γονιμότητα αποτελεί η θρησκευτική πεποίθηση του κάθε ατόμου. Οι αποκλίσεις οι οποίες έχουν παρατηρηθεί από μία θρησκευτική ομάδα σε μια άλλη οφείλεται κυρίως στο γεγονός υπάρχουν διαφορετικές απόψεις στο εσωτερικό κάθε θρησκείας. Για αυτό το λόγο και κάθε θρησκεία επιδρά με διαφορετικό τρόπο στην συμπεριφορά και στις αποφάσεις του κάθε ατόμου ξεχωριστά. Ωστόσο ύστερα από έρευνες έχει παρατηρηθεί ότι ανάλογα με την οικονομική κατάσταση και την βελτίωση της κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών η επίδραση του θρησκευτικού παράγοντα μειώνεται.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η υπόθεση που διαπιστώνεται από τον J.Chamie, οι διαφορές στην γονιμότητα, οι οποίες προκύπτουν από την θρησκεία ολοένα και τείνουν εξαλειφθούν. Όταν όμως ένα άτομο το οποίο ανήκει σε μια θρησκευτική ομάδα καλύπτει με αυτόν τον τρόπο όλες τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές του ανάγκες παρόλο που τον φέρνουν σε σύγκρουση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, οι διαφοροποιήσεις στην γονιμότητα εξαιτίας του θρησκεύματος συνεχίζουν να υφίστανται. (UN,1973)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ:

4.1: Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου της γονιμότητας:

Το θέμα της γεννητικότητας είναι ένα φαινόμενο το οποίο έχουν προσεγγίσει κοινωνιολόγοι και κοινωνικοί δημογράφοι μέσα από ένα πλαίσιο κοινωνικό-θεσμικό (Freedman 1963, Hawthorn 1970) και κοινωνικό-ψυχολογικό (Fawcett 1970). Βασικός πυρήνας για την ανάλυση της γεννητικότητας αποτελούσαν κοινωνικοί κανόνες και αξίες, οι επιδράσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος καθώς και ο ρόλος του στην διαμόρφωση της προσωπικότητας και των κινήτρων του κάθε ατόμου. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ο συσχετισμός του φαινομένου της γεννητικότητας με ένα πλήθος κοινωνικών παραγόντων μέσα σε ένα θεωρητικό κενό καθώς δεν υπήρχε η δυνατότητα ανάλυσης της αναπαραγωγικής συμπεριφοράς με συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο.

Στο χώρο της δημογραφίας ορισμένοι οικονομολόγοι αναγνώρισαν αυτό το κενό και προσπάθησαν να το εξηγήσουν μέσω της εφαρμογής της επικρατούσας Νεοκλασικής Μικροοικονομικής Θεωρίας στην αναπαραγωγική συμπεριφορά.

Γνωρίζουμε ότι η γονιμότητα αποτελεί ένα δημογραφικό φαινόμενο, μέσω του οποίου μπορούμε να προσδιορίσουμε την λειτουργία του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσα σε μια κοινωνία. Σύμφωνα με το οικονομικό μοντέλο μπορούμε η γονιμότητα πρόκειται για ένα αποτέλεσμα συνειδητής απόφασης και αποφασισμένης πράξης, την οποία με οικονομικούς όρους θα μπορούσαμε να την ερμηνεύσουμε και ως ζήτηση για παιδιά.

Η οικονομική προσέγγιση του φαινομένου της γονιμότητας ξεκίνησε το 1957 από τον Harvey Leibenstein. Ο Leibenstein αναφέρεται στο σημείο ισορροπίας μιας οικογένειας μέσω της χρησιμότητας και της μη χρησιμότητας που αποφέρει το νιοστό παιδί. Δηλαδή πότε ένα ορθολογικό ζευγάρι επιλέγει να αποκτήσει ένα παιδί ή επιλέγει να μην αποκτήσει κανένα παιδί. Ουσιαστικά, προσπάθησε να βρει το σημείο εκείνο από το οποίο η διαδικασία της γονιμότητας αρχίζει να φθίνει. Στην συνέχεια ο Gary Becker δημιούργησε ένα πιο ολοκληρωμένο μοντέλο γονιμότητας, το οποίο είναι βασισμένο στις υποθέσεις της νεοκλασικής θεωρίας για σταθερές προτιμήσεις, μεγιστοποίηση της συμπεριφοράς των

ατόμων καθώς τις λύσεις της ισορροπίας σε όλες τις περιπτώσεις των αποφάσεων. Ο Becker, συγκεκριμένα, προσαρμοσε το μοντέλου στην συνάρτηση παραγωγής του νοικοκυριού θεωρώντας την απόφαση για γονιμότητα μια οικονομική διαδικασία στην οποία έχει συμπεριλάβει και τους παράγοντες της προσφοράς εργασίας καθώς επίσης και την κατανάλωση. Ωστόσο το νοικοκυριό αποτελεί μια οικονομική μονάδα στην οποία χρησιμοποιούνται και εξωτερικοί και εσωτερικοί παράγοντες για την παραγωγή της μέγιστης χρησιμότητας.

Το φαινόμενο της γονιμότητας σύμφωνα με τον Becker προσεγγίζεται μέσω της υποθέσεως και προσαρμογής της μικροοικονομικής θεωρίας στις αναπαραγωγικές επιλογές. Η προσαρμογή αυτή γίνεται μέσω της θεωρίας ζήτησης των αγαθών. Το μοντέλο του στηρίζεται σε δύο υποθέσεις:

1. **Μια «δημογραφική» υπόθεση:** σύμφωνα με την οποία το ζευγάρι ελέγχει πλήρως τον αριθμό των παιδιών που θα αποκτήσει και τον χρόνο έλευσης τους γεγονός που επιτρέπει την ταύτιση του παρατηρούμενου-πραγματοποιούμενου αριθμού παιδιών με τον επιθυμητό αριθμό παιδιών.
2. **Μια «αναλυτική» υπόθεση:** σύμφωνα με την οποία τα παιδιά φαίνονται σαν καταναλωτικά αγαθά, καθώς για το ζευγάρι από την στιγμή της έλευσης τους, το συνδεδεμένο με αυτά κόστος υπερβαίνει το εισόδημα των γονέων. Το συγκεκριμένο φαινόμενο παρατηρείται περισσότερο στις ανεπτυγμένες χώρες σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες, καθώς στις αναπτυσσόμενες χώρες η έλευση των παιδιών δεν φαίνεται να προγραμματίζεται.

Κατά τον Becker, το άτομο και η οικογένεια επιζητούν την μεγιστοποίηση της καμπύλης ωφελιμότητας, λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που μπορεί να υπάρχουν λόγω των εισοδημάτων τους. Η οικογένεια, επομένως, καλείται να επιλέξει ανάμεσα στο αγαθό «παιδιά», λαμβάνοντας υπόψη και σε αυτή την περίπτωση τον αριθμό των παιδιών καθώς και την κατηγοριοποίηση τους σε αγόρια-κορίτσια. Το πρόβλημα διαπιστώνεται στην περίπτωση του υπολογισμού της διακύμανσης της ζήτησης του αγαθού «παιδιά», όταν υπάρχει μεταβολή εισοδήματος. Η ζήτηση θα μεταβληθεί ανάλογα με την «τιμή» του κάθε παιδιού και το εισόδημα των γονέων. Τα παιδιά θεωρούνται σαν «ανώτερα καταναλωτικά αγαθά», επομένως η σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας παρουσιάζεται μακροχρόνια ως θετική, δηλαδή όσο αυξάνεται το εισόδημα τόσο αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών. Αντίθετα, σύμφωνα με τον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης, το κόστος των παιδιών παρουσιάζεται αρνητικά συνδεδεμένο με το πλήθος των παιδιών. Δηλαδή όσο αυξάνεται το κόστος των παιδιών, τόσο μειώνεται η επιθυμία για απόκτηση παιδιών.

Εν κατακλείδι, καταλήγουμε στο ότι ο προσδιορισμός της ζήτησης «παιδιού», όταν το εισόδημα αυξάνεται, θα εξαρτηθεί με το αν υπάρχει μεγαλύτερη επίδραση από τον παράγοντα του κόστους των παιδιών σε σχέση με τον παράγοντα του εισοδήματος. Εάν η

επίδραση του κόστους υπερτερεί, όπως φαίνεται να υιοθετεί ο Becker, δεν αποκλείεται μια αύξηση του εισοδήματος να επιφέρει μια μείωση στην ζήτηση των παιδιών.

Ο Becker επιμένει ιδιαίτερα στην διάκριση ανάμεσα στις δαπάνες των παιδιών και στο κόστος ενός παιδιού. Όταν το εισόδημα αυξάνεται, αυξάνονται και οι δαπάνες που αφορούν τα παιδιά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αυξάνεται και το κόστος του κάθε παιδιού. Επομένως, η αύξηση του κόστους μπορεί να συνεπάγεται και από μία βελτίωση της ποιότητας, όπως για παράδειγμα μια αύξηση των δαπανών εκπαίδευσης.

Εκτός των προαναφερθέντων, η σχέση μεταξύ εισοδήματος και γονιμότητας υπόκειται σε μια ιδιαίτερα σημαντική «ποιότητα», η οποία μπορεί να επιφέρει τροποποιήσεις στο αρχικό μοντέλο υποθέσεων και τη ερμηνεία τους, καθώς αναφερόμαστε σε ένα ανώτερο καταναλωτικό προϊόν, το παιδί, και η αύξηση του εισοδήματος συνήθως επιφέρει αύξηση του επιθυμητού αριθμού παιδιών και την ποιότητα ζωής του κάθε παιδιού, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις δαπάνες των παιδιών. Όμως, με βάση την κλασική μικροοικονομική ανάλυση των ανωτέρων αγαθών η ελαστικότητα του λόγου «ποσότητα/εισόδημα», είναι μικρότερης αξίας από την ελαστικότητα του λόγου «ποιότητα/εισόδημα». Με άλλα λόγια, όταν το εισόδημα αυξάνεται, οι δαπάνες για την εκπαίδευση των παιδιών («ποιότητα»), αυξάνονται περισσότερο από τον αριθμό τους («ποσότητα»). Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι δεν αποκλείεται ο επιθυμητός αριθμός των παιδιών να παραμένει σταθερός ακόμα και αν το εισόδημα αυξάνεται.

Σε αντίθεση με τον Gary Becker, ο Harvey Leibenstein προσεγγίζει το θέμα της γεννητικότητας στηριζόμενος στην υπόθεση ότι η λογική, η συνέπεια και η μεθοδευμένη συμπεριφορά δεν αφορά απαραίτητα όλες τις γεννήσεις, αλλά αφορά κρίσιμες αποφάσεις που έχουν σχέση με την τεκνοποίηση όταν το ζευγάρι έχει αποκτήσει ήδη δύο ή περισσότερα παιδιά. Ακόμη ισχυρίζεται ότι ορισμένα αγαθά χαρακτηρίζονται από άξουσα οριακή χρησιμότητα μέχρι την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου, δηλαδή όσο αυξάνεται η κατανάλωση τόσο αυξάνεται η ικανοποίηση μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος. Επιπρόσθετα, στην θεωρία του επισημαίνει ότι οι διάφορες κοινωνικές ομάδες δημιουργούν κοινωνικές πιέσεις για συγκεκριμένες καταναλωτικές δραστηριότητες, μέσα στις οποίες έχουν συμπεριληφθεί και συγκεκριμένες δαπάνες για τα παιδιά. Με αυτόν τον τρόπο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι προτιμήσεις για τα παιδιά καθώς και η αντίληψη για το κόστος τους εξαρτάται από τις διάφορες κοινωνικές ομάδες.

Ο τρόπος που αναπτύσσει ο Leibenstein την θεωρία του είναι ο εξής: Πρώτον θεωρεί ότι κάθε άτομο λειτουργεί με κάποια κριτήρια που καθορίζουν τους ατομικούς του στόχους και κατ' επέκταση την συμπεριφορά του. Δεύτερον, σε κάθε κοινωνία υπάρχουν διάφορες κοινωνικό-πολιτιστικές ομάδες, οι οποίες διαφέρουν όσον αφορά τα πρότυπα κατανάλωσης

και συμπεριφοράς καθώς και στο επιθυμητό μέγεθος της οικογένειας. Ουσιαστικά, ο Leibenstein υποστηρίζει ότι μια κοινωνικό-πολιτιστική ομάδα διαμορφώνεται βάση διάφορων ιστορικών και πολιτιστικών συνθηκών και δεν συνδέεται άμεσα με το κοινωνικό-οικονομική θέση. Υποστηρίζει, λοιπόν, ότι κάθε κοινωνικό-πολιτιστική ομάδα αντιστοιχεί και σε ένα κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο.

Τα κύρια σημεία της θεωρίας του Leibenstein είναι τα εξής:

- Υποστηρίζει ότι υπάρχουν κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από διαφορετικές επιθυμίες όσον αφορά την κατανάλωση αγαθών σε σχέση με την τεκνοποίηση. Δηλαδή, απορρίπτει την υπόθεση σταθερών και ομοιογενών προτιμήσεων που αναφέρεται στην μικροοικονομική θεωρία.
- Οι επιλογές του κάθε ατόμου δεν διαμορφώνονται μόνο μέσω των οικονομικών παραγόντων αλλά και από τα πρότυπα που επικρατούν στην κοινωνική ομάδα που ανήκει το κάθε άτομο. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η διαμόρφωση των αποφάσεων σχετικά με την γεννητικότητα καθορίζεται και από τους κοινωνικούς κανόνες.
- Επισημαίνεται ότι η συμπεριφορά που καθορίζεται από τα κοινωνικά πρότυπα είναι αυθόρμητη και απορρίπτεται ουσιαστικά η υπόθεση της οικονομικής θεωρίας καθώς αφορά κυρίως οριακές αποφάσεις, δηλαδή το αν το ζευγάρι θα αποκτήσει και άλλο παιδί όταν για παράδειγμα το κοινωνικό πρότυπο των δυο παιδιών έχει ήδη επιτευχθεί.
- Τα αγαθά τα οποία έχουν χαρακτηριστεί σαν ανώτατα αγαθά και κατ' επέκταση σαν αγαθά στόχου χαρακτηρίζονται από αύξουσα οριακή χρησιμότητα και αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η σχέση απόλυτου εισοδήματος και γεννητικότητας θα πρέπει να είναι αρνητική. Δηλαδή, θα πρέπει οι πιο εύπορες κοινωνικές ομάδες να επιθυμούν λιγότερα παιδιά. Στην αντίθετη περίπτωση η σχέση μεταξύ σχετικού εισοδήματος και γεννητικότητας θα πρέπει να είναι θετική, δηλαδή άτομα με μεγαλύτερο εισόδημα θα πρέπει να επιθυμούν περισσότερα παιδιά.

Από την άλλη πλευρά ο Richard Easterlin, βασισμένος σε έρευνες για τις δημογραφικές προοπτικές, διατυπώνει ότι στις προβολές του πληθυσμού είναι δεδομένη η «ανεξαρτησία» μεταξύ γονιμότητας και όγκου του πληθυσμού των γενεών, το οποίο μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ του πλήθους των ατόμων μιας γενεάς και του πλήθους των ατόμων της επόμενης γενεάς. Στην αντίθετη περίπτωση, αναφερόμενοι σε ένα μηχανισμό μαλθουσιανού τύπου μπορεί να διαπιστωθεί η υπόθεση ότι η γονιμότητα μιας γενεάς είναι αρνητικά συνδεδεμένοι με το πλήθος των ατόμων της γενεάς αυτής. Πιο αναλυτικά, εάν η γονιμότητα είναι ιδιαίτερα υψηλή στο χρόνο t , στον χρόνο $t+1$ οι γενεές που θα εισέλθουν στην αγορά εργασίας θα είναι πολυπληθείς. Ως εκ τούτου θα παρατηρήσουμε μείωση της οριακής τιμής του εργαζομένου και αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των εργαζομένων το οποίο θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους της εργασίας και

ακολουθώντας σε μείωση της γονιμότητας. Αντίθετα στο χρόνο t+2 οι γενεές που θα εισέλθουν στην αγορά εργασίας θα είναι λιγότερες από πριν και με αυτό τον τρόπο θα προκύψει αύξηση του κόστους της εργασίας και κατ' επέκταση αύξηση της γονιμότητας.

Ο Easterlin, διατυπώνει την άποψη ότι δεν είναι οι οικονομικές συνθήκες που μπορούν να εξηγήσουν το επίπεδο γονιμότητας αλλά ,οι διαφορές στις προσδοκίες των ατόμων και στα διαθέσιμα οικονομικά εισοδήματα. Συγκεκριμένα, η γονιμότητα μιας γενεάς εξαρτάται από την σύγκριση του επιπέδου ζωής της συγκεκριμένης γενεάς με το επίπεδο ζωής της γενεάς των γονιών της. Εάν παρατηρηθεί ότι το επίπεδο ζωής των παιδιών είναι καλύτερο από αυτό των γονιών τους, τότε αναμένουμε αύξηση της γονιμότητας. Η συγκεκριμένη αύξηση θα έχει ως αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα να αυξηθεί η ζήτηση για εργασία στον ενεργό πληθυσμό και κατ' επέκταση στηριζόμενοι στους νόμους της αγοράς σε μείωση των εισοδημάτων τους άρα και σε μείωση της γονιμότητας.

Για τον έλεγχο των πρότερων υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένοι δείκτες αναφοράς. Για τις περιόδους μετά το 1950 ο Easterlin σύγκρινε το μέσο εισόδημα των νεόνυμφων με το μέσο εισόδημα των γονέων τους, στην προκειμένη περίπτωση την εποχή που έμεναν μαζί με τους γονείς τους. Η οικονομική θέση μετριέται μαζί με το ποσοστό του ανωτέρου λόγου εκφρασμένο σε σταθερές τιμές. Επομένως, το συγκεκριμένο ποσοστό που προκύπτει συνδέεται με την πορεία της εγκάρσιας γονιμότητας.

Ακόμη υπήρχαν περίοδοι στο χρόνο στις οποίες επειδή δεν υπήρχαν αρκετά στοιχεία, και ιδιαίτερα στις περιόδους του μεσοπολέμου, ο Easterlin χρησιμοποίησε τα ποσοστά ανεργίας. Η διαφορά ανάμεσα στις προσδοκίες και τα εισοδήματα μετριέται ανάμεσα στο ποσοστό ανεργίας που ήταν οι γονείς ενεργοί και στο ποσοστό ανεργίας στο οποίο που τα παιδιά τους εισέρχονται στην αγορά εργασίας. Η διαφορά αυτή συνδέεται με το ποσοστό γονιμότητας κατά ηλικία.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο R. Easterlin μαζί με τον G.A. Condran εισήγαγαν έναν νέο δείκτη: το πηλίκο άνδρες 35-64 ετών / άνδρες 15-34 ετών. Μια αύξηση της τιμής του συγκεκριμένου δείκτη σημαίνει βελτίωση των συνθηκών εργασίας των νέο-εισερχόμενων στην αγορά εργασίας. Με αυτόν τρόπο που μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι ο δείκτης υποτίθεται ότι εκφράζει ικανοποιητικά τις υπάρχουσες συνθήκες εργασίας καθώς και το ισοζύγιο μεταξύ των προσδοκιών και των εισοδημάτων. Βασικό πλεονέκτημα του συγκεκριμένου τελευταίου δείκτη είναι ότι χρησιμοποιεί αποκλειστικά δημογραφικές μεταβλητές, γεγονός που διευκολύνει τους υπολογισμούς. Παρόλα αυτά αξίζει να επισημαίνουμε ότι η επιλογή των άνω και κάτω ηλικιακών ορίων επιλέχθηκε τυχαία, καθώς θα μπορούσαν να επιλεγθούν οι ομάδες 60-64/ 15-24 ετών, εκτός αν η επιλογή των ομάδων 35-64 ετών/15-34 περιλαμβάνει όλους τους εν δυνάμει οικονομικά ενεργούς, διαχωρισμένους σε νέους και μεσήλικες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ολόκληρη η προσέγγιση του R. Easterlin βασίστηκε πάνω στις εργασίες του J. Grauman για τις δημογραφικές προοπτικές, παρόλα αυτά η επιστροφή στην μηχανική θέση που είχε ο J. Grauman μας απομακρύνει από την υπόθεση ότι η γονιμότητα εξαρτάται από την διαφορά ανάμεσα στις επιθυμίες και τις αποδοχές.

Οι προσεγγίσεις παρόλα αυτά των G. Becker και R. Easterline αναφέρεται αποκλειστικά στις ανεπτυγμένες χώρες. Για αυτόν τον λόγο η προσέγγιση του J. Cadwel στοχεύει να ερμηνεύσει τη μετάβαση από μια υψηλή σε μια χαμηλή γονιμότητα κατά την διάρκεια της δημογραφικής μετάβασης. Σύμφωνα με την άποψη του Cadwel, το μέγεθος της οικογένειας σε κάθε κοινωνία εξαρτάται από τα πλεονεκτήματα που έχουν οι γονείς σε σχέση με τα παιδιά τους : στις προ μεταβίβασης κοινωνίες οι ανταλλαγές μεταξύ των γενεών γονέων – τέκνων γίνεται προς όφελος των γονέων και η οικονομική στενότητα που έχει προκύψει απαιτεί περισσότερα εργατικά χέρια στην οικογένεια με αποτέλεσμα την αύξηση της γονιμότητας. Η κατάσταση αυτή όμως δεν υφίσταται στις σύγχρονες κοινωνίες. Το ερώτημα το οποίο προκύπτει είναι ποιοι είναι λόγοι της αλλαγής των ροών τέκνα- γονείς. Ο Cadwel υποστηρίζει ότι αυτό οφείλεται αφενός στην μετάβαση στην πυρηνική οικογένεια και αφετέρου στις αλλαγές που έχουν δημιουργηθεί στον τρόπο παραγωγής. Η πρωτότυπη θέση του είναι φανερή καθώς εξετάζουμε τις επιπτώσεις της θεωρίας του στο δεδομένο των σχέσεων ανάμεσα στις παραδοσιακές οικογένειες , οι οποίες συνδέονται άμεσα με τον μοντερνισμό , δηλαδή την εκβιομηχάνιση, την αστικοποίηση, την εκπαίδευση , και την πτώση της γονιμότητας. Συγκεκριμένα χρησιμοποιώντας για παράδειγμα την αστικοποίηση, ο J. Cadwel προτείνει ότι όταν η δομή της οικογένειας δεν έχει αλλάξει σημαντικά και οι ροές των αγαθών βαίνουν από τα παιδιά προς τους γονείς προς όφελος των γονέων, η γονιμότητα παραμένει σε υψηλά επίπεδα, ακόμη και αν η αστικοποίηση είναι υψηλή.

Μέρος των πληθυσμιακών αναλύσεων, ωστόσο, βασίζεται και στην κοινωνιολογία. Η γεννητικότητα αποτελεί μια μορφή κοινωνικής συμπεριφοράς, καθώς καθορίζεται από κοινωνικούς κανόνες και πρότυπα, τα οποία οδηγούν στην διαμόρφωση των προσωπικών επιλογών κάθε ατόμου. Αξίζει να σημειωθεί ότι παράγοντες όπως η θρησκεία , η εθνικότητα , η φυλή καθορίζουν το πεδίο επιλογής στις κοινωνιολογικές αναλύσεις , καθώς πρόκειται για καθοριστικούς παράγοντες που μας δείχνουν την κοινωνική ομάδα που κάθε άτομο ταυτίζεται. Το χαρακτηριστικό της κοινωνικής προσέγγισης είναι ότι έγκειται στη διεύρυνση της διασύνδεσης του συλλογικού και κοινωνικού επιπέδου με το ατομικό. Συγκεκριμένα, η προσωπική απόφαση του κάθε ζευγαριού για το επιθυμητό αριθμό παιδιών που θέλει να αποκτήσει είναι ελεύθερη με την προϋπόθεση ότι αυτό δεν παραβιάζει τους αναπαραγωγικούς κανόνες της κοινωνικής ομάδας. Ακόμη , η κατάσταση υγείας , οι οικονομικές συνθήκες καθώς και οι προσδοκίες των γυναικών για επαγγελματική εξέλιξη και άλλες μεταβλητές είναι αυτά τα οποία συνθέτουν τις προσωπικές επιλογές των ατόμων,

οι οποίες συνδεδεμένες με τα ομαδικά χαρακτηριστικά, προσδιορίζουν τις ατομικές αποφάσεις τους.

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι οι αναλύσεις των κοινωνιολόγων όσον αφορά την γεννητικότητα, επικεντρώνονται κυρίως στις εμπειρικές εκτιμήσεις των κοινωνικών παραγόντων μέσω δειγματοληπτικών ερευνών που ξεκίνησαν στην Αμερική το 1940. Η πρώτη μεγάλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε ήταν η Indianapolis Study ακολούθησαν οι Princeton Fertility Study, Growth of American Families Study και η National Fertility Study. Η συνεχής πτώση της γεννητικότητας στην Αμερική και οι ανησυχίες που προέκυψαν για την πορεία της οδήγησαν σε μια σειρά αναζήτησης γνώσεων για την διαμόρφωση αποτελεσματικότερης κοινωνικής πολιτικής.

Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών οδήγησαν σε ένα πλήθος μεμονωμένων εμπειρικών γενικεύσεων, οι οποίες δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη θεωρία. Παρόλα αυτά έγιναν προσπάθειες δημιουργίας θεωρητικών υποθέσεων, οι οποίες επικεντρώθηκαν στις μεταβλητές σχέσεις μεταξύ δυο παραγόντων όπως για παράδειγμα την σχέση μεταξύ μειονοτικής θέσης και γεννητικότητας ή πως επιδρά η κοινωνική κινητικότητα στην γεννητικότητα. Στις συγκριμένες, ωστόσο, υποθέσεις δεν λήφθηκαν υπόψη οι ψυχολογικοί παράγοντες ή πιο σύνθετες αιτίες που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην διατύπωση μιας ενιαίας θεωρητικής επεξήγησης της γεννητικότητας. Τέλος, η επιτυχία της μικροοικονομικής θεωρίας στηρίζεται στο γεγονός ότι είχε την δυνατότητα να ενσωματώνει και να ερμηνεύει ένα μεγάλο μέρος των εμπειρικών δεδομένων, τα οποία είχαν συσσωρευτεί από τις εμπειρικές αναλύσεις των κοινωνικών δημογράφων.

4.2: Ανασκόπηση εμπειρικών ερευνών:

Η ανασκόπηση των εμπειρικών ερευνών αφορά την γονιμότητα των μεταναστών καθώς και την αφομοίωση τους στις χώρες υποδοχής. Στόχος της ανασκόπησης είναι η εξέταση του τρόπου μέτρησης των θεωρητικών εννοιών, των μεθόδων ανάλυσης καθώς και προβλήματα που τυχόν προέκυψαν από την μετάβαση από το θεωρητικό στο εμπειρικό επίπεδο.

Αρχικά η μελέτη που έγινε το 2008 από τους Blau et al επικεντρώθηκε στην διερεύνηση της γενεαλογικής γονιμότητας από την 1^η στην 2^η γενιά των γυναικών που γεννήθηκαν στις ΗΠΑ. Αυτό που εξετάστηκε ήταν η επίδραση των παραγόντων της προσφοράς εργασίας και του επιπέδου εκπαίδευσης κάτω από τις εξής τρεις περιπτώσεις:

1. Όταν και οι δύο γονείς είναι γηγενείς.
2. Ένας από τους δύο γονείς να είναι μετανάστης
3. Και οι δύο γονείς να είναι μετανάστες.

Η μελέτη της διαφοροποίησης στην γονιμότητα της 2^{ης} γενιάς των γυναικών σε σχέση με αυτή των γονιών τους επικεντρώνεται κυρίως στο τρόπο και στο βαθμό επίδρασης που έχει η υιοθέτηση συγκεκριμένων προτύπων συμπεριφοράς από την πλευρά των μεταναστών γονέων. Οι απογραφές του 1970, 1980, 1990 και 2000 ανάλογα με τις ηλικίες της 2^{ης} γενιάς, ήταν αυτές που βοήθησαν ώστε να συλλεχθούν τα δεδομένα σε συνδυασμό τις τρέχουσες πληθυσμιακές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από το 1995-2006. Τα ηλικιακά δείγματα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν από 18-49 ετών.

Τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας για την 2^η γενιά των γυναικών έδειξαν ότι η γονιμότητα και η προσφορά εργασίας επηρεάζονται θετικά από την γονιμότητα και την προσφορά εργασίας της 1^{ης} γενιάς των μεταναστών αντίστοιχα, τονίζοντας ότι η επίδραση είναι μεγαλύτερη όταν η μητέρα είναι μετανάστρια έναντι της περίπτωσης του πατέρα μετανάστη. Ακόμη παρατηρείται θετική συσχέτιση μεταξύ των γενεών αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης. Από τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι αντιλήψεις των μεταναστών όσον αφορά την απόκτηση παιδιών υπερಿಸχύνουν έναντι των άλλων δύο, με την προϋπόθεση ότι έχουν εξετασθεί οι εκάστοτε παράμετροι. Παρόλα αυτά, ενώ δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ γηγενών και μεταναστών όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης και την προσφορά εργασίας, οι μετανάστες διατηρούν υψηλότερα επίπεδα γονιμότητας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δεν μεταβάλλονται μεταξύ διαφορετικών χρησιμοποιούμενων δειγμάτων, γεγονός που τα καθιστά συνεπείς και αξιόπιστα. Η ανάλυση γίνεται, καθώς η μεταφορά αξιών και αρχών ανάμεσα στις γενεές είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί μπορεί να υπάρχουν επιπτώσεις στο είδος της κοινωνίας που θα υπάρξει στο μέλλον, εφόσον η ύπαρξη των μεταναστών από διαφορετικές χώρες θα οδηγήσει σε μια έντονη πολυπολιτισμικότητα.

Μια προγενέστερη έρευνα από τους Blau et al το 2007 σχετικά με την μελέτη των παραγόντων που επιδρούν στην διαμόρφωση της γονιμότητας διαγενειακά κατέληξε σε αντίστοιχα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι υφίσταται μια μεγαλύτερη σύγκλιση του εκπαιδευτικού επιπέδου και την προσφορά εργασίας μεταξύ μεταναστών και γηγενών έναντι των άλλων δύο ομάδων που είναι υπό εξέταση αντίστοιχα. Ιδιαίτερα σημαντική πληροφορία ήταν ότι παρατηρήθηκε ιδιαίτερη αύξηση της γονιμότητας στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς έναντι των Αμερικανών, ενώ μειωνόταν με ταχείς ρυθμούς η γονιμότητα τους σε περίπτωση αύξησης των μεταναστευτικών ροών. Για την μελέτη της επίδρασης των κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών των χωρών προέλευσης στην προσφορά εργασίας και στο υπόδειγμα αφομοίωσης σε έγγαμους άνδρες και ενήλικες γυναίκες σε σχέση με την γονιμότητα πραγματοποιήθηκε με την βοήθεια απογραφών του 1980, 1990 και 2000.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι ο σκοπός των παραπάνω μελετών ήταν η αποτύπωση των διαφορετικών πεποιθήσεων ανάμεσα στις γενεές των γηγενών και των διάφορων μεταναστευτικών μειονοτήτων στο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιο της Αμερικής.

Αργότερα, στην μελέτη του Kahn το 1994 αναλύονται οι λόγοι της συνεχούς αύξησης της διαφοράς του επιπέδου γονιμότητας ανάμεσα στις μετανάστριες και στις γηγενείς. Παράλληλα εξετάζεται ο βαθμός αφομοίωσης των μεταναστριών καθώς και της προσαρμογής της γονιμότητας τους σε αυτή των γηγενών. Για την συγκεκριμένη ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την απογραφή του 1980 στις ΗΠΑ. Για να αποφανθούν τα αποτελέσματα χρησιμοποιήθηκε η Μέθοδος των Ελαχίστων Τετραγώνων για τις μετανάστριες και τις γηγενείς ξεχωριστά. Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων έδειξαν ότι η αύξηση της διαφοράς όσον αφορά τον αριθμό απόκτησης παιδιών ανάμεσα στις μετανάστριες και τις γηγενείς οφείλεται στο γεγονός ότι οι γηγενείς μειώνουν με πιο γρήγορους ρυθμούς την γονιμότητα τους σε σχέση με τις μετανάστριες. Βασικοί παράγοντες, οι οποίοι συνέβαλαν σε αυτή την σχετικά υψηλή διαφορά ήταν η ηλικία, η εθνικότητα, το εισόδημα καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης. Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι τελικά ο βαθμός αφομοίωσης και η ενσωμάτωση των μεταναστριών πραγματοποιήθηκε σε μικρό βαθμό. Επομένως το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το μικρό οικογενειακό εισόδημα καθώς και η ύπαρξη Ισπανόφωνων, που επρόκειτο για εθνικότητες με μακροχρόνια παραμονή, σε σχέση με άλλους μετανάστες οδήγησε στο συμπέρασμα ότι επιδρούν θετικά στην αύξηση της γονιμότητας. Κατά συνέπεια τα υψηλά επίπεδα γονιμότητα που παρατηρούνται στις μετανάστριες οφείλονται κατά κύριο λόγο στα κοινωνικοοικονομικά και εθνικά χαρακτηριστικά που έχουν υιοθετήσει από την χώρα τους και τα οποία συμβάλλουν στην απόκτηση περισσότερων παιδιών. Ωστόσο το 1980 παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση στα επίπεδα γονιμότητας των γηγενών, παρόλο που πραγματοποιήθηκε με πιο γρήγορους ρυθμούς για τις μετανάστριες. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια την καθαρή αύξηση του επιπέδου γονιμότητας μεταξύ των δύο ομάδων και μια ερμηνεία του συγκεκριμένου γεγονότος ήταν πιθανόν η προσωρινή διακοπή τεκνοποίησης των μεταναστριών εξαιτίας της κινητικότητας με άμεσο αποτέλεσμα την καθυστέρηση απόκτησης του επιθυμητού αριθμού παιδιών.

Στην συνέχεια η μελέτη των Zimmermann et al το 2008, προσπάθησε να αναλύσει τις μετρήσεις που βασίζονται σε προσωπικές συνεντεύξεις των μεταναστριών στην Γερμανία εξετάζοντας το σύνολο των ατομικών χαρακτηριστικών τους πριν και μετά την αλλαγή του τόπου εγκατάστασης τους. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν ότι οι παράγοντες θρησκεία, επίπεδο εκπαίδευσης στην χώρα προέλευσης, η εθνικότητα και τα έτη μετανάστευσης καθώς και η οικογενειακή κατάσταση αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές για το σύνολο των γυναικών μεταναστριών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο αφομοίωσης των μεταναστριών σημαντικός παράγοντας παίζει η εθνικότητα για την ανάλυση της γονιμότητας. Σε δεύτερο χρόνο οι Mayer και Riphahn το 2000 πραγματοποίησαν έρευνα για την διαδικασία προσαρμογής των μεταναστριών στην Γερμανία. Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν ότι με την πάροδο του χρόνου τα ποσοστά γονιμότητας των μεταναστριών συγκλίνουν με αυτά των γηγενών. Σημαντική αρνητική επίδραση στην γονιμότητα είχε το ανθρώπινο κεφάλαιο. Βέβαια, παρατηρήθηκε ότι τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας διαφέρουν αρκετά από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις ΗΠΑ, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ενδέχεται να υπάρχει μεγαλύτερη ομοιογένεια πληθυσμού στην Γερμανία, έναντι της Αμερικής. Ύστερα, παρατηρήθηκε μέσω άλλης έρευνας από τους Sevak και Schimidt το 2008 ότι υπήρξε διαφορά στα επίπεδα γονιμότητας μεταξύ γηγενών και μεταναστριών στις ΗΠΑ, καθώς ο αριθμός των παιδιών των μεταναστριών είναι μεγαλύτερος από των γηγενών, τα αποτελέσματα αυτά προέκυψαν μέσω της ερμηνείας των δημογραφικών χαρακτηριστικών, της εθνικότητας, των ετών διαμονής στις ΗΠΑ και την χώρα προέλευσης. Αργότερα, ύστερα από εξέταση της μεταβλητής «χρόνια διαμονής» στις ΗΠΑ αποδείχθηκε ότι δεν εφαρμόζεται το υπόδειγμα της αφομοίωσης των μεταναστριών ως προς τα πρότυπα γονιμότητας των γηγενών. Η συγκεκριμένη ένδειξη της μη αφομοίωσης των μεταναστριών φαίνεται να οφείλεται στο γεγονός ότι παρατηρήθηκε ότι οι μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί πρόσφατα στο νέο τόπο διαμονής τους έχουν χαμηλό επίπεδο γονιμότητας, το οποίο σε δεύτερο χρόνο αυξάνεται σε σχέση με το επίπεδο γονιμότητας των γηγενών.

Το επίπεδο εκπαίδευσης αποτελεί άλλη μια μεταβλητή η οποία συμβάλλει στην διαφοροποίηση του επιπέδου γονιμότητας. Για αυτό το λόγο ο Ben- Porath το 1973 ερευνά διαφοροποιήσεις που ενδέχεται να υπήρξαν στα επίπεδα γονιμότητας των μεταναστριών και των γηγενών του Ισραήλ. Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν το υπόδειγμα αφομοίωσης και έδειξαν ότι οι μετανάστριες οι οποίες προέρχονται από χώρες με υψηλό επίπεδο γονιμότητας σε πρώτο χρόνο το διατηρούν αλλά αργότερα αρχίζουν να συγκλίνουν με το επίπεδο γονιμότητας των γηγενών.

Με τον όρο υπόδειγμα αφομοίωσης εννοούμε τις μεταβλητές εκείνες των χαρακτηριστικών από τις χώρες προέλευσης, που συμβάλλουν στην συμπεριφορά των μεταναστών όσον αφορά τον επιθυμητό αριθμό απόκτησης των παιδιών στις χώρες υποδοχής. Βέβαια το συγκεκριμένο υπόδειγμα εμφανίζει κάποια μειονεκτήματα. Σύμφωνα λοιπόν με τον Blau F. το 1992, οι λόγοι για τους οποίους οι μετανάστες μειώνουν σταδιακά τον επιθυμητό αριθμό παιδιών δεν οφείλεται αποκλειστικά στην διαδικασία προσαρμογής τους στην χώρα υποδοχής. Αρχικά, ένας από τους λόγους για τους οποίους ένα ζευγάρι μεταναστών μπορεί να αναβάλλει προσωρινά την διαδικασία απόκτησης παιδιών εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων, δηλαδή μπορεί να αμείβονται με χαμηλότερους μισθούς. Είναι γνωστό ότι ο χαμηλός μισθός των γυναικών συμβάλλει στην αύξηση της γονιμότητας σε

αντίθεση με τον άντρα που ένας χαμηλός μισθός συνεπάγεται με μείωση της γονιμότητας. Κατά δεύτερον, ένας ακόμη λόγος διακοπής της αναπαραγωγικής συμπεριφοράς είναι ο προσωρινός χωρισμός του ζεύγους μεταναστών. Άμεση συνέπεια αυτών των δύο λόγων θα είναι ότι τα επίπεδα γονιμότητας των μεταναστριών τα πρώτα χρόνια αλλαγής του τόπου εγκατάστασης τους σε σχέση με αυτά των γηγενών θα παρουσιάζονται χαμηλότερα από τα επιθυμητά.

Επιπρόσθετα, ένας ακόμη λόγος μείωσης των επιπέδων γονιμότητας των μεταναστριών είναι το γεγονός ότι υπάρχουν γυναίκες μετανάστριες, που ενώ προέρχονται από χώρες με υψηλή γονιμότητα παρατηρείται ότι εξαιτίας για παράδειγμα του υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης καθώς και των προτιμήσεων τους διατηρούν χαμηλά επίπεδα γονιμότητας. Βέβαια υφίσταται και το ενδεχόμενο αν οι γυναίκες αυτές παρέμεναν στην χώρα τους να διατηρήσουν εξίσου χαμηλά επίπεδα γονιμότητας. Ο παραπάνω λόγος εξηγείται από την υπόθεση επιλεκτικότητας.

Τέλος, μια ακόμη υπόθεση για την μειωμένη γονιμότητα που μπορεί να εμφανίζεται είναι η υπόθεση της άμεσης αφομοίωσης. Η συγκεκριμένη υπόθεση αναφέρει ότι εάν υφίσταται το γεγονός της προσμονής μετανάστευσης από τις γυναίκες υπάρχει η περίπτωση να έχουν ενσωματώσει νωρίτερα τα επίπεδα γονιμότητας της χώρα που σκοπεύουν να μεταναστεύσουν με άμεσο αποτέλεσμα οι πρώτες διαφορές που θα παρατηρηθούν στα επίπεδα γονιμότητας μεταξύ γηγενών και μεταναστριών θα είναι μειωμένες.

Δημογραφικές μελέτες έδειξαν (C.Tsimbos -2008) ότι η εισροή μεταναστών στην Ελλάδα συνδέθηκε άμεσα με την μείωση της γονιμότητας του συνολικού πληθυσμού, γεγονός το οποίο σημαίνει μείωση του αριθμού παιδιών ανά γυναίκα που αποκτούν οι γηγενείς. Αποτέλεσμα της μείωσης της γονιμότητας είναι η γήρανση του πληθυσμού. Προγενέστερες δημογραφικές μελέτες (Coleman 2002 & 2005) έδειξαν ότι μια αυξημένη εισροή μεταναστών μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην μεγέθυνση και γήρανση του πληθυσμού σε χώρες που παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα γονιμότητας.

Μέσω αναλύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Απογραφή του 2001, έδειξαν ότι οι μετανάστες διατηρούν υψηλό επίπεδο γονιμότητας έναντι των γηγενών, αλλά όσο αυξάνεται ο χρόνος διαμονής τους στην χώρα υποδοχής, τα επίπεδα γονιμότητας συγκλίνουν με αυτά των γηγενών. Η καταγραφή του 2005 έδειξε ότι παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα 107.545 γεννήσεις, εκ των οποίων το 16,5% προέρχονταν από τις μετανάστριες το 83,5% από τις γηγενείς. Πάνω από το 60% των γεννήσεων αντιστοιχούσε στις Αλβανίδες μετανάστριες και το 6% στις Βουλγάρες. Μια σταδιακή αύξηση των γεννήσεων παρατηρήθηκε από το 2001 καθώς είχαμε αύξηση της εισροής των μεταναστών στην Ελλάδα. Το 2005 ο πληθυσμός της Ελλάδας είχε ρυθμό ανάπτυξης κατά 0,53% από το 2001, η οποία οφείλεται καθαρά και μόνος στους μετανάστες οι οποίοι αποτελούσαν το 9% του πληθυσμού έναντι του 2001 που

αποτελούσαν το 7% του πληθυσμού. Το 60% του ποσοστού των μεταναστών φάνηκε να προέρχονται από την Αλβανία και ακολούθως το 8,2% φάνηκε να προέρχονται από την Βουλγαρία. Παρόλα αυτά το υψηλό επίπεδο γονιμότητα των μεταναστών είχε μικρή επίπτωση στον δείκτη γονιμότητας των γηγενών καθώς αυξήθηκε από 1,24 σε 1,33. Αυτό μας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση η μετανάστευση βοήθησε στην αύξηση και την δομή του πληθυσμού παρά στην αυτή καθαυτή γονιμότητα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρατηρήθηκε από το σύνολο των μεταναστών ,για το έτος 2005 οι γυναίκες μετανάστες διατηρούσαν υψηλότερο επίπεδο γονιμότητας έναντι των μεταναστριών από την Βουλγαρία που διατηρούσαν το χαμηλότερο επίπεδο γονιμότητας, παρόλο που οι γυναίκες από την Βουλγαρία ξεκινούσαν την αναπαραγωγική διαδικασία από μικρότερη ηλικία. Η διαδικασία της τεκνοποίησης για τις μετανάστριες κορυφώνεται από τις ηλικίες 15-29 ετών με μέσο όρο ηλικίας τεκνοποίησης τα 26,7 έτη σε αντίθεση με τις Ελληνίδες που το εύρος ηλικιακής κορύφωσης της γονιμότητας κυμαίνεται από 30-34 ετών με μέσο όρο τα 30,5 έτη. Ο δείκτης γονιμότητας για τις μετανάστριες αντιστοιχεί στο 2,12 ενώ για τις γηγενείς στο 1,24 (Tsimbos , 2008)

Επιπρόσθετα η δομή του πληθυσμού των γηγενών έναντι των μεταναστριών είναι μεγαλύτερης ηλικίας αφού οι μέσοι όροι ηλικίας των Ελληνίδων είναι στα 39,5 έτη σε αντίθεση με τους μετανάστες που είναι στα 29,7 έτη. Επομένως, καταλήγουμε στο ότι η μελέτη των διαφοροποιήσεων στα επίπεδα γονιμότητας μεταξύ μεταναστριών και γηγενών πληθυσμών δίνει ιδιαίτερη σημασία στις μεταναστευτικές ομάδες που προέρχονται από την Αλβανία και την Βουλγαρία , καθώς όπως αναφέραμε αυτές κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού πληθυσμού αλλοδαπών της Ελλάδος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διαφοροποίηση στην γονιμότητα του συνόλου των εθνικοτήτων που συνυπάρχουν στον ελληνικό πληθυσμό οφείλονται αφενός στις διαφορετικές ηλικίες τεκνοποίησης της κάθε εθνικότητας , αφετέρου στο ποσοστό των γυναικών που δεν απέκτησαν παιδιά καθώς και στο ποσοστό των γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την διαδικασία τεκνοποίησης. Ακόμη, από την υπόθεση της επιλεκτικότητας μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι τα επίπεδα γονιμότητας των μεταναστριών στην χώρα υποδοχής, που στην παρούσα φάση είναι η Ελλάδα, είναι χαμηλότερα από εκείνα των χωρών προέλευσης. Συμπερασματικά , καταλήγουμε στο ότι οι γυναίκες μετανάστριες αποτελούν μια ξεχωριστή ομάδα ατόμων, καθώς διακρίνονται από την δυνατότητα προσαρμοστικότητας στην χώρα υποδοχής καθώς και υιοθέτησης των κοινωνικό-οικονομικών προτύπων της χώρας υποδοχής. Συνέπεια αυτού είναι ότι διαθέτουν την ικανότητα να διαφοροποιούν την στάση τους όσον αφορά την γονιμότητα σε αντίθεση με το σύνολο του πληθυσμού της χώρας προέλευσης τους.

Τέλος μια μελέτη από τους Bagavos το 2007 με σκοπό να εξετάσουν την διαφοροποίηση στα επίπεδα γονιμότητας μεταξύ μεταναστριών από την Αλβανία και την Βουλγαρία με τις

γηγενείς κατά τα έτη 1950-1970, χρησιμοποιώντας στοιχεία από την Απογραφή του 2001, έδειξε ότι οι αλλαγές που παρατηρούνται επικεντρώνονται κυρίως στον χρόνο έναρξης της τεκνοποίησης για κάθε γυναίκα καθώς και στον αριθμό των παιδιών που απέκτησαν. Οι μετανάστριες από την Αλβανία παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα γονιμοποίησης, ακολουθούν ενδιάμεσα οι γηγενείς και τα χαμηλότερα ποσοστά γονιμότητας παρουσιάζονται από τις μετανάστριες από την Βουλγαρία. Άρα καταλήγουμε στο ότι η ολοκληρωμένη γονιμότητα μειώνεται διαχρονικά για όλες τις γονιμότητες καθώς και ότι η διαφορά που παρατηρείται ανάμεσα στις τρεις εθνικότητες μικραίνει εξίσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

5.1 ΔΕΙΚΤΕΣ

5.1.1: ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Ο ρόλος των χρονολογικών δεικτών γονιμότητας του πληθυσμού στην δημογραφική ανάλυση και ιδιαίτερα στο φαινόμενο της γονιμότητας είναι καθοριστικός. Ο υπολογισμός τους γίνεται έχοντας περίοδο αναφοράς το ημερολογιακό έτος με βάση τις διαθέσιμες ληξιαρχικές καταγραφές και τα πληθυσμιακά στοιχεία (είτε μέσω απογραφών είτε μέσω εκτιμήσεων). Στην συνέχεια θα παρουσιάσουμε τους βασικούς χρονολογικούς δείκτες γεννητικότητας-γονιμότητας, γονιμότητας κατά οικογενειακή κατάσταση και γονιμότητας κατά τάξη τεκνοποίησης.

A. ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ:

α) Ανδρός Δείκτης Γεννήσεων (CBR)

Πρόκειται για το λόγο των γεννήσεων (B) ενός ημερολογιακού έτους προς τον συνολικό πληθυσμό (P) στο μέσο του έτους αυτού επί 1000:

$$CBR = \frac{B}{P} \times 1000 \quad (5.1.1)$$

Ο δείκτης αυτός δίνει την αναλογία των γεννήσεων σε πληθυσμό 1000 ατόμων σε ετήσια βάση.

Ο ανδρός δείκτης γεννήσεων είναι δυνατόν να υπολογιστεί και σε μηνιαία βάση. Για ένα συγκεκριμένο μήνα (m), ο **ανδρός μηνιαίος δείκτης γεννήσεων (CBR_m)**, υπολογίζεται ως ο λόγος μεταξύ του αριθμού γεννήσεων που πραγματοποιήθηκαν το συγκεκριμένο (B_m) και του συνολικού πληθυσμού στο μέσο του μήνα αυτού (P_m) επί ένα συντελεστή αναγωγής που εκφράζει την χρονική σχέση των ημερών του έτους προς τον αριθμό των ημερών του υπόψη μήνα (k_m) επί 1000 :

$$CBR_m = \frac{B_m}{P_m} \times \frac{365}{k_m} \times 1000 \quad (5.1.2)$$

Ο ανδρός δείκτης γεννήσεων (CBR) δίνει το μέτρο συμβολής της γεννητικότητας στην εξέλιξη του πληθυσμού. Πρόκειται για έναν εύκολο υπολογισμό και θεωρείται αξιόπιστος ακόμα και σε χώρες με ανεπαρκή στατιστική πληροφόρηση καθώς προκύπτει από γενικά δημογραφικά μεγέθη. Ακόμη η ερμηνεία του δεν προϋποθέτει ειδικές γνώσεις για την ερμηνεία των τιμών του. Παρόλα αυτά αξίζουν να σημειωθούν και τα μειονεκτήματα του δείκτη, όπως το ότι αφενός στον παρονομαστή του δείκτη περιλαμβάνεται το σύνολο του πληθυσμού ένα σημαντικό τμήμα του οποίου, δηλαδή ο παιδικός και ο γεροντικός πληθυσμός, δεν συμβάλλει λόγω ηλικίας στην γεννητικότητα του έτους. Αφετέρου ο συγκεκριμένος δείκτης επηρεάζεται από την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, η οποία μεταβάλλεται και διαφοροποιείται διαχρονικά μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και των γεωγραφικών περιοχών.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η διαφορά μεταξύ του αδρού δείκτη γεννήσεων (CBR) και του αδρού δείκτη θανάτων (CDR), ονομάζεται **Δείκτης Φυσικής Αύξησης (NIR)** και εκφράζει το ισοζύγιο των γεννήσεων έναντι των θανάτων σε πληθυσμό 1000 κατοίκων σε ετήσια βάση :

$$NIR = CBR - CDR = \frac{B-D}{P} \times 1000 \quad (5.1.3)$$

όπου D είναι οι θάνατοι ενός ημερολογιακού έτους.

β) Γενικός Δείκτης Γονιμότητας (GFR)

Ως γενικό δείκτη γονιμότητας ορίζουμε το πηλίκο των γεννήσεων (B) ενός ημερολογιακού έτους προς τον γυναικείο πληθυσμό ηλικίας 15-49 στο μέσο του έτους αυτού (W_{15-49}) επί 1000:

$$GFR = \frac{B}{W_{15-49}} \times 1000 \quad (5.1.4)$$

Ο γενικός δείκτης γονιμότητας (GFR) εκφράζει την αναλογία των γεννήσεων σε πληθυσμό 1000 γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας σε ετήσια βάση

Κύριο πλεονέκτημα του γενικού δείκτη γονιμότητας είναι ότι τα στοιχεία του αριθμητή σχετίζονται άμεσα με τα στοιχεία του παρονομαστή. Αυτό σημαίνει ότι οι γεννήσεις κάθε ημερολογιακού έτους σχετίζονται με το γυναικείο αναπαραγωγικό πληθυσμό καθώς τα όρια γονιμότητας του συγκεκριμένου πληθυσμού είναι σαφή και αποδεκτά, σημειώνοντας ότι τα όρια αυτά ποικίλουν από γυναίκα σε γυναίκα καθώς εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες φυσιολογικής προέλευσης όπως για παράδειγμα η κληρονομικότητα, η κατάσταση υγείας κλπ.

Παρόλα αυτά, ο δείκτης γενικής γονιμότητας παρουσιάζει ένα μειονέκτημα όσον αφορά το γεγονός ότι επηρεάζεται από την ηλικιακή κατανομή του αναπαραγωγικού πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι εάν ένα μεγάλο μέρος του αναπαραγωγικού πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες που είναι άνω των 35 ετών τότε ο γενικός δείκτης γονιμότητας παρουσιάζει μικρές τιμές. Από την άλλη πλευρά εάν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες κάτω των 35 ετών ο δείκτης θα παρουσιάζει μεγάλες τιμές. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο γυναικείος πληθυσμός ηλικίας άνω των 35 ετών παρουσιάζει χαμηλότερα επίπεδα γονιμότητας ετησίως διότι παρελθοντικά ο γυναικείος πληθυσμός είχε σχηματίσει ήδη το επιθυμητό μέγεθος της οικογένειας. Αντίθετα, ο γυναικείος πληθυσμός κάτω των 35 ετών εμφανίζει υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης καθώς δεν έχει σχηματίσει ακόμη το επιθυμητό μέγεθος οικογένειας.

Ο δείκτης αυτός θεωρείται αξιόπιστο μέτρο για τις συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών με βασική προϋπόθεση ότι στις συγκεκριμένες περιοχές ο αναπαραγωγικός πληθυσμός παρουσιάζει τις ίδιες ηλικιακές δομές.

γ) Ειδικοί κατά Ηλικία Δείκτες Γονιμότητας

Για κάθε ηλικία (x) της αναπαραγωγικής ζωής, υπολογίζεται ένας ειδικός δείκτης γονιμότητας (f_x) ως το πηλίκο των γεννήσεων από μητέρες ηλικίας x ενός ημερολογιακού έτους (B_x) προς τον πληθυσμό των γυναικών της ίδιας ηλικίας στο μέσο του έτους αυτού (W_x) επί 1000:

$$f_x = \frac{B_x}{W_x} \times 1000 \quad (5.1.5)$$

Στην περίπτωση που η σύνθεση του αναπαραγωγικού πληθυσμού και οι γεννήσεις είναι κατανομημένα κατά πενταετείς ομάδες ηλικιών, τότε ο ειδικός δείκτης γονιμότητας (${}_5f_x$) ορίζεται για κάθε ομάδα ηλικιών x ως $x+5$, ως το πηλίκο από μητέρες ηλικίας x ως $x+5$ ενός ημερολογιακού έτους (${}_5B_x$) προς τον πληθυσμό των γυναικών της ίδιας ηλικίας στο μέσο του έτους αυτού (${}_5W_x$) επί 1000:

$${}_5f_x = \frac{{}_5B_x}{{}_5W_x} \times 1000 \quad (5.1.6)$$

και εκφράζει την αναλογία παιδιών που αποκτούν στην διάρκεια του ημερολογιακού έτους 1000 γυναίκες x έως $x+5$ ετών.

Η υπεροχή των συγκεκριμένων δεικτών είναι φανερή καθώς στους δείκτες αυτούς αποτυπώνεται η φυσιολογία της γονιμότητας και μέσω της κατάλληλης ερμηνείας μπορούν να φανερώσουν φαινόμενα που ενδεχομένως δεν έχουν παρατηρηθεί εξαρχής και έχουν σχέση με τον έλεγχο των γεννήσεων τα πρότυπα γαμηλιότητας, το μηχανισμό ανάπλασης του πληθυσμού κλπ.

Παρόλα αυτά το πρόβλημα με τους συγκεκριμένους δείκτες είναι ότι για τον υπολογισμό τους απαιτούνται λεπτομερή και αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία που ενδεχομένως να μην υπάρχουν διαθέσιμα σε κάποιες αναπτυσσόμενες χώρες. Ακόμη πρόκειται για δείκτες των οποίων η ερμηνεία δεν είναι εύκολα κατανοητή και κατά επέκταση απαιτούνται για την κατανόηση τους επιπρόσθετες επεξηγήσεις και σχόλια.

δ) Δείκτης Ολικής γονιμότητας:

Ως δείκτης ολικής γονιμότητας υπολογίζεται το άθροισμα των ειδικών κατά ηλικία δεικτών γονιμότητας για όλη την αναπαραγωγική περίοδο των γυναικών. Συγκεκριμένα:

$$TFR = \sum_{x=15}^{x=49} f_x , \quad (5.1.7)$$

Διαφορετικά, εάν οι ειδικοί κατά ηλικίας δείκτες εκφράζονται κατά πενταετείς ομάδες ηλικιών (${}_5f_x$), τότε ο δείκτης ολικής γονιμότητας υπολογίζεται σαν το πενταπλάσιο άθροισμα των ειδικών κατά ηλικία δεικτών γονιμότητας όλης της αναπαραγωγικής περιόδου. Δηλαδή:

$$TFR = 5 \times \sum_{x=15}^{x=49} {}_5f_x \quad (5.1.8)$$

Ο δείκτης αυτός δείχνει τον αριθμό των παιδιών που προσδοκείται να φέρει στον κόσμο μια πλασματική γενεά 1000 γυναικών, εάν και εφόσον ακολουθήσει τον αναλυτικό πρότυπο γονιμότητας ενός ημερολογιακού έτους, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τον παράγοντα της θνησιμότητας. Ο δείκτης TFR εάν διαιρεθεί με το 1000, δηλαδή υπολογίζεται ανά άτομο τότε εκφράζει το μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα.

Βασικό προτέρημα του δείκτη ολικής γονιμότητας είναι ότι η κατανόηση του είναι εύκολη καθώς αποδεσμεύεται από την ηλικιακή σύνθεση του αναπαραγωγικού πληθυσμού και ουσιαστικά προσδίδει τα ίδια βάρη σε όλες τις ηλικίες, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιείται ως μέτρο έκφρασης του μέσου επιπέδου τεκνοποίησης ανά γυναίκα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο συγκεκριμένος δείκτης πρέπει να ερμηνεύεται με ιδιαίτερη προσοχή καθώς αντικατοπτρίζει την τεκνοποιητική συμπεριφορά μιας πλασματικής γενεάς γυναικών και όχι μιας πραγματικής. Είναι δυνατόν, λοιπόν, να επηρεάζεται από κάποιους παράγοντες που ενδέχεται να δρουν διαταρακτικά. Με αυτό τον τρόπο εάν οι ετήσιοι δείκτες γονιμότητας διαμορφώνονται ομαλά, τότε ο δείκτης ολική γονιμότητας θεωρείται αξιόπιστος και αντιπροσωπευτικός του ιστορικού αναπαραγωγής του πληθυσμού. Στην περίπτωση όμως που οι δείκτες υποστούν σημαντική επίδραση από τους διαταρακτικούς

παράγοντες τότε ο δείκτης ολικής γονιμότητας δεν θεωρείται αξιόπιστος, κάτι που σημαίνει ότι δεν παρουσιάζει την πραγματική τεκνοποιητική συμπεριφορά μιας γενεάς γυναικών.

B. ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Παραπάνω μελετήσαμε τους χρονολογικούς δείκτες που αναφέρονται στην γεννητικότητα-γονιμότητα του πληθυσμού. Στην συνέχεια θα μελετήσουμε τους χρονολογικούς δείκτες που αναφέρονται στην γονιμότητα κατά οικογενειακή κατάσταση. Είναι ευρέως γνωστό ότι το μεγαλύτερο μέρος των γεννήσεων προέρχεται από τον πληθυσμό των έγγαμων, αναφερόμενοι φυσικά στις νόμιμες γεννήσεις. Από την άλλη πλευρά ένα πολύ μικρό ποσοστό προέρχεται από τον πληθυσμό των αγάμων, ειδικότερα στην Ελλάδα, επομένως μιλάμε για την εξωσυζυγική τεκνοποιία, η οποία λαμβάνει αμελητέες τιμές. Από τα παραπάνω λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στη δημογραφική ανάλυση η γονιμότητα διακρίνεται σε έγγαμη ή συζυγική και σε εξώγαμη ή εξωσυζυγική.

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τους εξής δείκτες:

➤ Δείκτες Συζυγικής Γονιμότητας:

Αν στον αριθμητή των δεικτών γενικής, ειδικής και ολικής γονιμότητας τοποθετήσουμε τις νόμιμες γεννήσεις και στον παρονομαστή τοποθετήσουμε τον έγγαμο αναπαραγωγικό πληθυσμό προκύπτουν οι παρακάτω δείκτες:

A) Γενικός Δείκτης Συζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται ως εξής:

$$GMFR = \frac{B^m}{W_{15-49}^m} \times 1000 \quad (5.1.9)$$

όπου,

B^m = ο αριθμός των νόμιμων γεννήσεων

W_{15-49}^m = οι έγγαμες γυναίκες ηλικίας 15-49 ετών

Β) Ειδικοί Κατά Ηλικία Δείκτες Συζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται με την βοήθεια του παρακάτω τύπου:

$${}_5f_x^m = \frac{{}_5B_x^m}{{}_5W_x^m} \times 1000 \quad (5.1.10)$$

όπου,

${}_nB_x^m$ = οι νόμιμες γεννήσεις από γυναίκες ηλικίας από x έως x+5

${}_5W_x^m$ = οι έγγαμες γυναίκες ηλικίας από x έως x+5

Γ) Δείκτης Ολικής Συζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται με τον εξής τρόπο:

$$TMFR = 5 \times \sum_{x=15-19}^{x=45-49} \frac{{}_5B_x^m}{{}_5W_x^m} \times 1000, \quad (5.1.11)$$

Συμπερασματικά, προκύπτει ότι οι δείκτες συζυγικής γονιμότητας παίζουν ιδιαίτερα σημαντικά ρόλο στην δημογραφική ανάλυση, καθώς ο υπολογισμός αυτών των δεικτών βασίζεται αποκλειστικά στον πληθυσμό που συμμετέχει στην αναπαραγωγική λειτουργία. Παρόλα αυτά το βασικό μειονέκτημα των δεικτών του συγκεκριμένου τύπου είναι ότι ο υπολογισμός τους προϋποθέτει ότι πρέπει να είναι γνωστή η κατανομή του γυναικείου πληθυσμού κατά οικογενειακή κατάσταση και ηλικία, πληροφορίες που παρέχονται συνήθως μέσω ειδικών δημογραφικών ερευνών και απογραφών του πληθυσμού. Τέλος, οι συγκεκριμένοι δείκτες δεν αφήνουν ιδιαίτερα περιθώρια αξιολόγησης της συμβολής της γεννητικότητας στην τρέχουσα εξέλιξη του πληθυσμού και επιπρόσθετα δεν παρέχουν πληροφορίες για την προοπτική ανανέωσης του πληθυσμού μακροχρόνια.

➤ Δείκτες Εξωσυζυγικής Γονιμότητας:

Αν στον αριθμητή των δεικτών γενικής, ειδικής και ολικής γονιμότητας τοποθετήσουμε τις εξώγαμες γεννήσεις και στον παρονομαστή τοποθετήσουμε τον μη έγγαμο αναπαραγωγικό πληθυσμό προκύπτουν οι παρακάτω δείκτες:

Δ) Γενικός Δείκτης Εξωσυζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται ως εξής:

$$G U F R = \frac{B^u}{W_{15-49}^u} \times 1000 \quad (5.1.12)$$

όπου,

B^u = ο αριθμός των εξώγαμων γεννήσεων

W_{15-49}^u = οι μη έγγαμες γυναίκες (άγαμες, χήρες, διαζευγμένες) ηλικίας 15-49 ετών

Ε) Ειδικοί Κατά Ηλικία Δείκτες Εξωσυζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται με την βοήθεια του παρακάτω τύπου:

$${}_5f_x^u = \frac{{}_5B_x^u}{{}_5W_x^u} \times 1000 \quad (5.1.13)$$

όπου,

${}_nB_x^u$ = οι εξώγαμες γεννήσεις από γυναίκες ηλικίας από x έως x+5

${}_5W_x^u$ = οι μη έγγαμες γυναίκες ηλικίας από x έως x+5

ΣΤ) Δείκτης Ολικής Εξωσυζυγικής Γονιμότητας:

Υπολογίζεται με τον εξής τρόπο:

$$TUFGR = 5 \times \sum_{x=15-19}^{x=45-49} \frac{{}_5B_x^u}{{}_5W_x} \times 1000 \quad (5.1.14)$$

Βάσει ερευνών έχει προκύψει ότι η εξωσυζυγική τεκνοποιία στην χώρα μας διαμορφώνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η αναλογία των εξώγαμων γεννήσεων στο σύνολο των γεννήσεων, μέχρι το 2001 ανερχόταν μόλις στο 5%. Τέλος, οι δείκτες εξωσυζυγικής γονιμότητας παρουσιάζουν τα ίδια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα με τους δείκτες συζυγικής γονιμότητας που αναφέραμε παραπάνω.

Γ) Γονιμότητα Κατά Τάξη Τεκνοποίησης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη γονιμότητας κατά τάξη τεκνοποίησης. Με τον όρο τάξη τεκνοποίησης εννοούμε την σειρά γέννησης αναφερόμενοι στον αριθμό γεννήσεων ζώντων παιδιών που έχει γεννήσει μια μητέρα, συμπεριλαμβανόμενης και της παρούσης γέννησης. Ο υπολογισμός της ποσοστιαίας κατανομής των γεννήσεων κατά σειρά, δηλαδή γέννηση 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} παιδιού κλπ, επηρεάζεται από παράγοντες όπως η κατανομή του γυναικείου πληθυσμού κατά ηλικία, οικογενειακή κατάσταση και διάρκεια γάμο. Οι κατανομές των γεννήσεων κατά τάξη τεκνοποίησης διαφέρουν σημαντικά μεταξύ χωρών και εποχών. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την προσέγγιση των προτύπων γονιμότητας είναι οι εξής:

α) Γενικός Δείκτης Γονιμότητας Κατά Σειρά Γέννησης:

Ο δείκτης αυτός ορίζεται ως εξής:

$$GFR^{(y)} = \frac{B^{(y)}}{W_{15-49}} \times 1000 \quad (5.1.15)$$

Όπου,

$B^{(y)}$ = ο αριθμός των γεννήσεων ενός έτους σειράς y .

W_{15-49} = ο πληθυσμός των γυναικών ηλικίας από 15 έως 49 ετών στο μέσο του έτους αυτού.

Επομένως ο συγκεκριμένος δείκτης εκφράζει τις γεννήσεις ενός ημερολογιακού έτους κατά σειρά γέννησης ανά 1000 γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τιμές του δείκτη $GFR^{(y)}$ μειώνεται όσο αυξάνεται η τάξη τεκνοποίησης. Για όλες τις τάξεις (y) το άθροισμα του γενικού δείκτη γονιμότητας κατά σειρά γέννησης ισούται με τον δείκτη γονιμότητας του πληθυσμού (GFR).

β) Ειδικοί Κατά Ηλικία και Σειρά Γέννησης Δείκτες Γονιμότητας

Λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση ότι η σύνθεση του αναπαραγωγικού πληθυσμού και οι γεννήσεις είναι κατανομημένα κατά πενταετής ομάδες ηλικιών, οι συγκεκριμένοι δείκτες ορίζονται ως εξής:

$${}_5f_x^{(y)} = \frac{{}_5B_x^{(y)}}{{}_5W_x} \times 1000 \quad , \quad (5.1.16)$$

Όπου ,

${}_5B_x^{(y)}$ = ο αριθμός των γεννήσεων ενός ημερολογιακού έτους σειράς y από μητέρες ηλικίας από x έως $x+5$.

${}_5W_x$ = ο πληθυσμός των γυναικών ηλικίας από x έως $x+5$ στο μέσο του έτους αυτού.

Οι δείκτες αυτοί δηλαδή εκφράζουν τον αριθμό των γεννήσεων ενός έτους σειράς y από μητέρες ηλικίας από x έως $x+5$ ανά 1000 γυναίκες του ίδιου κλιμακίου ηλικιών ,

ανεξαρτήτως του αριθμού παιδιών που έχουν αποκτήσει. Επιπρόσθετα, οι μέσες ηλικίες των $f_x^{(y)}$ παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάλογα με την σειρά τεκνοποίησης και ουσιαστικά μας δείχνουν την ηλικία κατά την οποία οι γυναίκες αποκτούν το πρώτο, δεύτερο, τρίτο παιδί κ.ο.κ καθώς και το διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των γεννήσεων αυτών. Και στους συγκεκριμένους δείκτες αξίζει να σημειωθεί ότι το άθροισμα των κατά ηλικία και σειρά γέννησης δεικτών γονιμότητας για όλες τις τάξεις τεκνοποίησης ισούται με τον ειδικό κατά ηλικία δείκτη γονιμότητας του πληθυσμού ($5f_x$).

γ) Δείκτης Ολικής Γονιμότητας Κατά Σειρά Γέννησης:

Επιλέγοντας και σε αυτό το δείκτη τα δεδομένα γεννήσεων και γυναικείου πληθυσμού κατά πενταετείς ομάδες ηλικιών, και κατ' αναλογία με το γνωστό δείκτη ολικής γονιμότητας, ο δείκτης αυτός υπολογίζεται με τον παρακάτω τύπο:

$$TFR^{(y)} = 5 \times \sum_{x=15-19}^{x=45-49} 5f_x^{(y)} \quad (5.1.17)$$

Βέβαια στον συγκεκριμένο δείκτη πρέπει να επισημανθεί ότι το άθροισμα του $TFR^{(y)}$ για όλες τις τάξεις τεκνοποιίας δεν είναι ίσο με το άθροισμα του δείκτη ολικής γονιμότητας (TFR), καθώς οι δείκτες που υπεισέρχονται δεν έχουν κοινό παρονομαστή.

Από όλες τις παραπάνω αναλύσεις, λοιπόν, συμπεραίνουμε ότι το βασικότερο πλεονέκτημα των δεικτών γονιμότητας κατά ηλικία και τάξη τεκνοποίησης είναι ότι περιγράφουν λεπτομερώς τα πρότυπα γονιμότητας καθώς και το ότι δίνουν την δυνατότητα στον ερευνητή να εντοπίσει περαιτέρω πτυχές του φαινομένου αυτού, χωρίς να παρεμποδίζεται ιδιαίτερα από διαχρονικές μεταβολές και περισσότερο λόγω των διαφορών που παρουσιάζει η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού. Ακόμη θεωρούνται ιδιαίτερος σημαντικοί δείκτες αφού χρησιμοποιούνται σαν βοήθημα για την διερεύνηση των μηχανισμών σχηματισμού της οικογένειας και για τις προοπτικές που υπάρχουν για την διεύρυνσή της με την προσθήκη νέων μελών. Τέλος, παρά τα θετικά που εμφανίζουν οι συγκεκριμένοι δείκτες, δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι αναφερόμαστε σε χρονολογικούς δείκτες, και συνεπώς εμφανίζουν σε πολλές περιπτώσεις συγκυριακό χαρακτήρα και επηρεάζονται από το κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον.

Η λήψη πληροφοριών σχετικά με την γονιμότητα ενός πληθυσμού παρέχουν και οι απογραφές εκτός από τις ληξιαρχικές καταγραφές. Τα απογραφικά στοιχεία μας παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος του πληθυσμού και την σύνθεση του κατά φύλο και ηλικία, γεγονός που δίνει την δυνατότητα στον ερευνητή πληροφορίες για την απευθείας μέτρηση της γονιμότητας.

A) Απογραφικός Δείκτης Γονιμότητας: (CWR)

Ο συνηθέστερος απογραφικός δείκτης γονιμότητας που χρησιμοποιείται ορίζεται ως ο λόγος του παιδικού πληθυσμού ηλικίας από 0 έως 4 ετών (P_{0-4}) προς τον πληθυσμό των γυναικών ηλικίας από 15 έως 49 ετών (F_{15-49}) επί 1000 :

$$CWR = \frac{P_{0-4}}{F_{15-49}} \times 1000 \quad (5.1.18)$$

Από τον παραπάνω τύπο διαπιστώνουμε ότι ο συγκεκριμένος δείκτης συσχετίζει τον παιδικό πληθυσμό ηλικίας από 0 έως 4 με τον αναπαραγωγικό πληθυσμό καθώς και ότι έχει την δυνατότητα να αντικαταστήσει τον γνωστό μας γενικό δείκτη γονιμότητας (**GFR**), όταν αυτός δεν μας παρέχει επαρκή δεδομένα ώστε να μπορέσουμε να εκτιμήσουμε τον αναπαραγωγικό πληθυσμό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση που στην απογραφή του πληθυσμού εμπεριέχεται η κατανομή του γυναικείου πληθυσμού κατά ηλικία, οικογενειακή κατάσταση και αριθμό παιδιών , υπολογίζουμε δύο επιπρόσθετους απογραφικούς δείκτες γονιμότητας.

B) Απογραφικός Δείκτης Ολικής Γονιμότητας: (CTFR)

Πρόκειται για τον λόγο του συνόλου των γεννηθέντων παιδιών από μητέρες ηλικίας 50 ετών (TC_{50}) , προς τον πληθυσμό των γυναικών ηλικίας 50 ετών (F_{50}).

$$CTFR = \frac{TC_{50}}{F_{50}} \quad (5.1.19)$$

Γ) Απογραφικός Δείκτης Ολικής Συζυγικής Γονιμότητας: (*CTMFR*)

Ο εν λόγω δείκτης υπολογίζεται από το λόγο του συνόλου των γεννηθέντων παιδιών από μη άγαμες μητέρες ηλικίας 50 ετών (*TMC₅₀*) προς τον μη άγαμο γυναικείο πληθυσμό ηλικίας 50 ετών (*FM₅₀*).

$$CTMFR = \frac{TMC_{50}}{FM_{50}} \quad (5.1.20)$$

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι δύο τελευταίοι απογραφικοί δείκτες είναι ιδιαίτερα σημαντικοί και χρήσιμοι καθώς η διάστασή τους είναι γενεαλογική και αφορούν τόσο το συνολικό γυναικείο πληθυσμό (*CTFR*) όσο και το μη άγαμο γυναικείο πληθυσμό (*CTMFR*).

5.2: Κατά ηλικία πρότυπα Γονιμότητας:

Είναι γνωστό ότι η αναπαραγωγική ηλικία των γυναικών αντιστοιχεί σε μια περίοδο 35 ετών, αρχή γενομένης από την ηλικία των 15 ετών μέχρι και αυτή των 49 ετών. Μικρό εμφανίζεται το ποσοστό των γυναικών, το οποίο έχει την ικανότητα τεκνοποίησης πάνω από τον ηλικιακό μέσο όρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι βάσει ερευνών έχει αποδειχθεί ότι ένα μικρό μέρος των γυναικών παραμένουν άτεκνες καθ' όλη την διάρκεια της αναπαραγωγικής περιόδου, καθώς το μεγαλύτερο μέρος αυτών παραμένουν άτεκνες κατά την διάρκεια των πρώτων ή κυρίως των τελευταίων ετών της αναπαραγωγικής περιόδου. Ωστόσο, μεταξύ των γυναικών ανεξαρτήτου ηλικίας, το ετήσιο ποσοστό γεννήσεων εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, εκ των οποίων οι πιο συνήθεις παράγοντες είναι η χηρεία των γυναικών κατά την διάρκεια της αναπαραγωγικής περιόδου, η ηλικία στην οποία παντρεύονται, ο τρόπος ελέγχου γονιμότητας των ζευγαριών που είναι ήδη παντρεμένα καθώς και η περίπτωση στην οποία μετά από μια χηρεία η γυναίκα ξαναπαντρεύεται. Έχει παρατηρηθεί ότι μέχρι και την ηλικία των 20 ετών η γονιμότητα του πληθυσμού κινείται σε χαμηλά επίπεδα, εξαιτίας του ότι μέχρι εκείνη την ηλικία είναι μικρό το ποσοστό των έγγαμων γυναικών. Στις ηλικίες μεταξύ 20 έως 30 ετών έχει παρατηρηθεί μια αύξηση των επιπέδων γονιμότητας, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των γυναικών είναι έγγαμες και η φυσιολογική γονιμότητα βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Από τα 30-40 έτη έχει παρατηρηθεί ότι η γονιμότητα του πληθυσμού ολο και μειώνεται καθώς τα ζευγάρια χρησιμοποιούν μεθόδους περιορισμού του μεγέθους της οικογένειας καθώς και άλλους παράγοντες όπως αυτόν της στειρότητας. Από την ηλικία των 40 ετών και άνω το επίπεδο γονιμότητας τείνει στο μηδέν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Σύγχρονες τάσεις της Γονιμότητας και της Μετανάστευσης στην Ελλάδα:

Όσον αφορά τα επίπεδα γονιμότητας στην Ελλάδα, οι εκτιμήσεις αποτυπώνουν μια μακροχρόνια συρρίκνωση των επιπέδων αυτών από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα μέχρι και σήμερα. Ουσιαστικά μέσω συγκεκριμένων εκτιμήσεων τα αποτελέσματα έδειχναν ότι το 19^ο αιώνα οι γυναίκες αποκτούσαν πάνω από 7 παιδιά ανά γυναίκα κατά μέσο όρο. Ύστερα, ο δείκτης ολικής γονιμότητας είχε μια πτωτική πορεία κατά την περίοδο 1921-1925, δηλαδή οι γυναίκες αποκτούσαν έως και 5 παιδιά και αργότερα έφτασε να αγγίζει την τιμή κάτω από 4 παιδιά, συγκεκριμένα η τιμή του δείκτη βρισκόταν περίπου στο 3,88(15 χρόνια αργότερα περίπου), (Siampos, 1991). Σε γενικές γραμμές η συρρίκνωση της γονιμότητας συνεχίστηκε και μετά την μεταπολεμική περίοδο, κάτι το οποίο αποτυπώνεται την τελευταία εικοσαετία, στα χαμηλά επίπεδα γονιμότητας που έχουν καταγραφεί. Η μακροχρόνια πτώση των επιπέδων γονιμότητας στην Ελλάδα αποτυπώνεται επίσης και στο φαινόμενο της μείωσης της γενεαλογικής γονιμότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι γυναίκες με ελληνική υπηκοότητα κατά το 19^ο αιώνα αποκτούσαν το ελάχιστο 3 παιδιά και σε αρκετές περιπτώσεις πάνω από 7 παιδιά, κάτι το οποίο έπαψε να υφίσταται μετά την μεταπολεμική περίοδο, που ο αριθμός των παιδιών που αποκτούσαν κυμαινόταν από 1 έως 2 παιδιά το περισσότερο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μη-αντικατάσταση των μεταπολεμικών γενεών στον πληθυσμό της Ελλάδας, θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την εξέλιξη του συνολικού πληθυσμού στις επόμενες γενεές. Βέβαια λόγω της υψηλής θνησιμότητας στις μικρές και τις νεαρές ηλικίες, τα υψηλά επίπεδα γονιμότητας κατά το 19^ο αιώνα δεν έχουν αποτυπωθεί σε αντίστοιχα μεγέθη αναφορικά με την αύξηση του πληθυσμού. Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις που υπάρχουν (Siampos, 1991), ότι αν και γενεές που γεννήθηκαν πριν το 1870 πιθανόν να αντικαταστάθηκαν, δεν συνέβη το ίδιο και με τις γενεές μετά το 1880.

Ακόμη, όσον αφορά την εξέλιξη των δεικτών γονιμότητας, παρατηρήθηκε ότι ο μέσος αριθμός παιδιών, κατά την μεταπολεμική περίοδο αν εξαιρέσουμε ορισμένες μεταβολές από το 1956-1970 μειώθηκε σχετικά πιο γρήγορα το 1980 και αυτό διήρκεσε περίπου για 15 ακόμα έτη. Αντίθετα παρατηρήθηκε μια σχετική μικρή ανάκαμψη του δείκτη κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000, κάτι το οποίο στην συνέχεια άλλαξε και συνοδεύτηκε από μια ακόμη συρρίκνωση για την τελευταία πενταετία.

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως από το ότι συνέβη μεταπολεμικά σε άλλες προηγμένες χώρες δεν παρατηρήθηκε αύξηση των επιπέδων γονιμότητας κατά την περίοδο

1945-1965. Παρατηρήθηκε μόνο μια αύξηση των επιπέδων γονιμότητας κατά το 1960. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά την δεκαετία του 1990 παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα αναπαραγωγικής συμπεριφοράς στην Ελλάδα, φαινόμενο το οποίο δεν είχε παρατηρηθεί για χρόνια στην Ευρώπη. Ο λόγος που παρατηρήθηκαν, βέβαια, τα τόσα χαμηλά επίπεδα γονιμότητας είναι το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τα επίπεδα γονιμότητας ειδικότερα τις τελευταία πενταετία.

Είναι γνωστό ότι οι μεταβολές των ετήσιων δεικτών γονιμότητας εξαρτώνται αφενός από τον αριθμό απόκτησης παιδιών και αφετέρου από την μέση ηλικία τεκνοποίησης, γεγονότα τα οποία συνδέονται άμεσα με την εξέλιξη της γονιμότητας το γενεών. Μελέτες έδειξαν ότι παρόλο που ο δείκτης γενεαλογικής γονιμότητας μέχρι τα μέσα του 1950 όσον αφορά τις γενεές γυναικών παρέμενε σχετικά σταθερός, δηλαδή κάθε γυναίκα αποκτούσε περίπου 2 παιδιά κατά μέσο όρο, οι επόμενες γενεές αποκτούσαν λιγότερα παιδιά. Για παράδειγμα ο αριθμός παιδιών από την γενιά του 1976 αποκτούσε κατά μέσο όρο 1.6 παιδιά.

Στις περιπτώσεις που ο ρόλος των γυναικών είναι άμεσα συνδεδεμένος με την αναπαραγωγή και την γονιμότητα, τα επίπεδα αναπαραγωγικής συμπεριφοράς είναι σχετικά υψηλά και η μέση ηλικία τεκνοποίησης είναι σχετικά χαμηλή, εφόσον οι γυναίκες ξεκινούν την διαδικασία της αναπαραγωγής σε μικρές ηλικίες. Αντίθετα, μια αύξηση της ηλικίας τεκνοποίησης και κατ' επέκταση μείωση του αριθμού των παιδιών οφείλεται στην χειραφέτηση των γυναικών καθώς και στο ότι οι προτιμήσεις και οι επιλογές τους να μην αύξησε τα ηλικιακά επίπεδα τεκνοποίησης αλλά οδήγησαν και στην απόκτηση λιγότερων παιδιών.

Ανεξαρτήτως των παραπάνω μεταβολών η μέση ηλικία τεκνοποίησης στην χώρα μας, καθώς και η μέση ηλικία απόκτησης του πρώτου παιδιού παρουσίαζε μια ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, ενώ στην αρχή μεταξύ της περιόδου 1960-1980 είχε παρατηρηθεί συρρίκνωση της μέσης ηλικίας τεκνοποίησης, μετά το 1980 είχαμε σημαντική αύξηση, με αποτέλεσμα στις μέρες μας η μέση ηλικία τεκνοποίησης να είναι τα 31 έτη. Η παρούσα αύξηση, οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες με την πάροδο των χρόνων επιθυμούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό αποκτήσουν παιδιά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούσε το φαινόμενο αύξησης απόκτησης του πρώτου παιδιού από τα 26 έτη στα 30 έτη κατά την περίοδο 1990-2013.

Από την άλλη πλευρά, η απόκτηση παιδιών κατά το 1960-1980, από γυναίκες με μικρή ηλικία καθώς και το φαινόμενο της καθυστέρησης στην εξέλιξη της γονιμότητας αλλά και οι αλλαγές που είχαν παρατηρηθεί στην γέννηση των παιδιών από μεγαλύτερες ηλικίες μετά το 1980 αποτυπώνονται στις αλλαγές αναφορικά με το κατά ηλικία πρότυπο γονιμότητας στην Ελλάδα.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ το 1960 είχαν παρατηρηθεί υψηλά επίπεδα γονιμότητας στις ηλικίες από 25-29 ετών , το 1980 παρατηρήθηκαν στις ηλικίες από 20-24 ετών και το 2000 στις ηλικίες πάλι από 25-29 ετών , με αποκορύφωμα το έτος 2013 που τα υψηλότερα επίπεδα αφορούσαν τις ηλικίες από 30-34 ετών. Αυτό που προκύπτει είναι ότι η ανάκαμψη των επιπέδων γονιμότητας που παρατηρήθηκε κατά την δεκαετία του 1960 στην Ελλάδα οφείλεται στην αύξηση της γονιμότητας στις ηλικίες κάτω των 29 ετών, ενώ αντίθετα από το 1980 και μετά η διεύρυνση της ηλικίας αυτή συνδέεται άμεσα με την αύξηση της γονιμότητας στις ηλικίες άνω των 30 ετών. Αξίζει να τονιστεί ότι η μείωση του ετήσιου δείκτη γονιμότητας τα τελευταία πέντε έτη έχει άμεση σχέση με την μείωση της γονιμότητας σε όλο το φάσμα ηλικιών , εκτός των 35 ετών και άνω.

Τέλος, από όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στο ότι γενικά στην Ελλάδα η γονιμότητα ήταν και παραμένει ιδιαίτερα χαμηλή. Τα σχετικά υψηλά επίπεδα γονιμότητας τα παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα πριν το 1980 σχετίζονται περισσότερο με την μείωση της ηλικίας τεκνοποίησης παρά με την ένταση του φαινομένου της γονιμότητας. Η αύξηση της μέσης ηλικίας τεκνοποίησης μετά το 1980 που παρατηρήθηκε επηρέασε αφενός την εξέλιξη του δείκτη ολικής γονιμότητας αλλά η αύξηση του συγκεκριμένου δείκτη οδήγησε αφετέρου σε μια μείωση της έντασης γονιμότητας.

Όσον αφορά το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα, αξίζει να σημειωθεί αρχικά ότι η Ελλάδα μεταβάλλεται από χώρα εξόδου σε χώρα εισόδου μεταναστών, κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται και από τα δεδομένα τα οποία έχουν προκύψει από τις Απογραφές. Από το 1970 και ύστερα η Ελλάδα αρχίζει να δέχεται περισσότερους μετανάστες, κυρίως από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Αμερικής. Αργότερα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η χώρα ξεκινά να δέχεται και οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι αφενός δεν ήταν τόσοι πολλοί αλλά αφετέρου πρόκειται για νόμιμους μετανάστες . Όμως, από την αρχή της δεκαετίας του 1990, τα κύματα εισροής μεταναστών αυξάνονται, ενώ πρόκειται για αλλοδαπούς που προέρχονται από χώρες των Βαλκανίων.

Το 2001 βάση των απογραφών είχε προκύψει ότι κυρίως είκοσι χώρες προκάλεσαν διάφορες αναδιαρθρώσεις που έχουν άμεση συσχέτιση με τις κοινωνικό-οικονομικές και πολιτικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη , χώρες δηλαδή που άσκησαν ιδιαίτερη επιρροή αφενός στην κατά εθνικότητα σύνθεση των εισερχόμενων αλλοδαπών και αφετέρου στην ταξινόμηση τους κατά αιτία εγκατάστασης. Βέβαια ένα αρκετό μεγάλο μέρος επρόκειτο για συνταξιούχους Έλληνες μετανάστες που επαναπατρίστηκαν , όπως προκύπτει από την κατά ηλικία δομή του πληθυσμού. Στο μεγαλύτερο τμήμα τους αναφερόμαστε στους Έλληνες οικονομικούς μετανάστες που προέρχονταν από χώρες όπως η ΗΠΑ, η Γερμανία, ο Καναδάς κλπ. Ωστόσο κατά την τελευταία δεκαετία διαφοροποιείται ο χαρακτήρας των εισροών

προσλαμβάνοντας οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι έχουν σκοπό την αναζήτηση εργασίας. Τα συγκεκριμένα άτομα προέρχονται από τις χώρες κυρίως της Αλβανίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας καθώς και από τις χώρες της Μέσης Ανατολής (Ιράκ, Συρία) και της Ασίας (Ινδία, Πακιστάν).

Αξίζει ,λοιπόν, να σημειωθεί ότι η Ελλάδα διανύει ένα μεταβατικό στάδιο δημογραφικής εξέλιξης καθώς ο πληθυσμός της είναι χαρακτηρισμένος από μια ιδιαίτερα έντονη γήρανση της πληθυσμιακής δομής. Από την άλλη πλευρά ο πληθυσμός των αλλοδαπών , που επρόκειτο για ένα υποσύνολο του εθνικού πληθυσμού εμφανίζεται πιο νεανικές ηλικιακές δομές .

Η συμβολή των μεταναστών στην μεγέθυνση του πληθυσμού της χώρα μας φάνηκε να είναι καθοριστική κατά την περίοδο 1991-2001 .η συνολική αύξηση του μόνιμου πληθυσμού μας έφτασε στα 704.000 άτομα ,με αποτέλεσμα το φυσικό ισοζύγιο της δεκαετίας να είναι θετικό κατά 13.000 άτομα. Αυτή η αύξηση , λοιπό, φαίνεται να οφείλεται στο μεγαλύτερο ποσοστό στην αύξηση της εισροής των αλλοδαπών στη χώρα μας. Επομένως η είσοδος ενός μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στην Ελλάδα μετά το 1990 ,εκ των οποίων ένα μεγάλο ποσοστό αντιστοιχεί σε γυναίκες (περίπου το 6,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας μας) , και σημαντική πλειοψηφία των οποίων βρίσκεται σε ηλικίες αναπαραγωγής επηρέασε σε σημαντικό βαθμό της γονιμότητα του πληθυσμού της χώρας μας. Παρόλο αυτά πριν το 2004 δεν είχαμε σαφή και αναλυτικά δεδομένα για τι γεννήσεις ανάλογα με την υπηκοότητα και την ηλικία της μητέρας , γεγονός το οποίο δεν μας έδινε την δυνατότητα να εκτιμήσουμε την τεράστια συμβολή των αλλοδαπών στη γεννητικότητα. Τα διαθέσιμα, όμως, δεδομένα που έχουμε μεταξύ 2004-2005 μας παρέχουν την δυνατότητα εκτίμησης της συμβολής αυτής καταλήγοντας στο ότι αρχικά στο οι γεννήσεις από αλλοδαπές γυναίκες ανέρχονται στο 1/6 του συνολικού πληθυσμού , με το μεγαλύτερο μέρος να προέρχεται από τις Αλβανίδες, καθώς από τις 100 γεννήσεις οι 61 προέρχονταν από αυτές ενώ μόνο οι 39 από άλλες αλλοδαπές γυναίκες. Ακόμη, παρατηρήθηκε ό διπλάσιος αριθμός γεννήσεων έναντι των Ελληνίδων, γεγονός το οποίο είχε άμεση επίδραση στους σύνθετους δείκτες γονιμότητας. Το 2004-2005 αντιστοιχούν κατά μέσο όρο 2,21 παιδιά ανά γυναίκα στις αλλοδαπές και μόνο 1,20 στις Ελληνίδες. Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται στο γεγονός ότι τα ποσοστά γονιμότητας στις ηλικίες από 15-29 ετών είναι διαφορετικές καθώς η γονιμότητα των Ελληνίδων έναντι των αλλοδαπών ελάχιστα αλλάζει μετά τα 30 έτη, αυτό μάλιστα μπορεί να φανεί και από την ηλικιακή σύνθεση τους καθώς οι Ελληνίδες κατά μέσο όρο τεκνοποιούν στα 30,5 έτη ενώ οι αλλοδαπές στα 27 έτη.

Εξετάζοντας βέβαια και την επίδραση που έχει η εισροή των αλλοδαπών στην γονιμότητα των αλλοδαπών της Ελλάδας καθώς το ειδικό βάρος των αλλοδαπών γυναικών αλλάζει από

νομό σε νομό. Λαμβάνοντας υπόψη δυο βασικά κριτήρια τα οποία είναι αφενός το ποσοστό των γεννήσεων από αλλοδαπές μητέρες κατά το διάστημα 2004-2005 και αφετέρου την συμβολή των αλλοδαπών στην γονιμότητα των νομών , δηλαδή το κατά πόσο αυξήθηκαν οι τιμές του δείκτη σύνθετης γονιμότητας εξαιτίας των αλλοδαπών γυναικών καταλήξαμε στα εξής συμπεράσματα. Το πρώτο κριτήριο έδειξε ότι στο 1/3 σχεδόν των νομών της Ελλάδας η συμβολή των αλλοδαπών είναι πολύ σημαντική καθώς το ποσοστό των γεννήσεων από αλλοδαπές γυναίκες ανέρχεται στο 20-25%. Το ποσοστό αυτό εντοπίζεται κυρίως στα νησιά στο ανατολικό μέρος της Στερεάς Ελλάδας καθώς και στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου. Σε ένα ποσοστό μικρότερο του 10% η συμβολή των αλλοδαπών στην γεννητικότητα βρίσκεται στην Θράκη, στην Μακεδονία καθώς και στην Θεσσαλία. Αντίστοιχα βάση του δεύτερου κριτηρίου παρατηρήθηκε οι τιμές του δείκτη συνολικής γονιμότητας είναι περιορισμένες στους νομούς που είναι Βόρεια , ενώ πιο έντονες παρουσιάζονται στις Κυκλάδες, στα Ιόνια νησιά, βόρεια και ανατολικά της Πελοποννήσου και στους νομούς της Χαλκιδικής και Κιλκίς.

Από όλα τα παραπάνω λοιπόν μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η μαζική εισροή μεταναστών στην χώρα μας οδήγησε σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση της γεννητικότητας και της γονιμότητας των νομών. Ειδικότερα βοήθησε σε μεγάλο βαθμό στη αύξηση της γεννητικότητας καθώς στο 1/3 των νομών της Ελλάδος η συμβολή των γεννήσεων από αλλοδαπές γυναίκες είναι καθοριστικός (το 20-35% των γεννήσεων αντιστοιχεί στις αλλοδαπές) και επιπρόσθετα βοήθησε στην αύξηση της γονιμότητας στους περισσότερους νομούς της χώρας μας , ιδιαίτερα αυτών στους οποίους η γονιμότητα των Ελληνίδων είναι μειωμένη καθώς βάση ερευνών σε 15 έως 21 νομούς ο σύνθετος δείκτης γονιμότητας αντιστοιχεί σε λιγότερο από 1,20 παιδιά ανά γυναίκα κατά το 2004-2005 , γεγονός το οποίο μπορεί να θεωρήσει την συμβολή των αλλοδαπών γυναικών ιδιαίτερα σημαντική. Όμως νεότερες μελέτες έδειξαν τελικά ότι η συμβολή των αλλοδαπών στην συνολική γονιμότητα του πληθυσμού της χώρας είναι περιορισμένη έως ελάχιστη (Tsimbos, 2008 ; Bagavos et.al.2008 ; Κοτζημάνης και Καρκάνης, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ:

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που βασίζονται σε δύο πηγές δεδομένων: πρώτον, σε λεπτομερή ληξιαρχικά στοιχεία γεννήσεων και δεύτερον σε απογραφικά δεδομένα που συλλέγει και δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ. Όλα τα ως προς ανάλυση δεδομένα αφορούν το έτος 2011.

Τα στοιχεία των γεννήσεων περιλαμβάνουν πληροφορίες του αριθμού των γεννήσεων κατά ηλικία της μητέρας, επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας και υπηκοότητα. Πρόκειται, όπως προαναφέρθηκε, για ληξιαρχικές καταγραφές του έτους 2011.

Τα πληθυσμιακά δεδομένα προέρχονται από την τελευταία απογραφή πληθυσμού της Ελλάδος που διεξήχθη το 2011. Πρόκειται για κατανομές του πληθυσμού της Ελλάδος κατά ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης, υπηκοότητα, τόπο μόνιμης διανομής. Επιπλέον, τα απογραφικά δεδομένα περιλαμβάνουν και σημαντικές πληροφορίες που αντλήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10 ετών και άνω και παρέχουν και αφορούν στον αριθμό παιδιών που έχουν αποκτήσει οι γυναίκες αυτές (ανεξαρτήτως οικογενειακής κατάστασης) καθ' όλη τη διάρκεια της αναπαραγωγικής τους ζωής.

Τα στοιχεία αυτά συνδυάζονται μεταξύ τους για να υπολογιστούν ορισμένα βασικά δημογραφικά-στατιστικά μέτρα που αναλύονται πιο κάτω. Συγκεκριμένα, συνοπτικά υπολογίζονται τα εξής μέτρα:

(1) Σχετικές κατανομές: τόσο με βάση τα απογραφικά όσο και με βάση τα ληξιαρχικά δεδομένα. Πρόκειται για σχετικές συχνότητες που εκφράζονται ως ποσοστά (%) τα οποία δεν μετράνε βέβαια επίπεδα γονιμότητας όμως είναι χρήσιμα διότι δίνουν μία πρώτη εικόνα για τις επικρατούσες διαφοροποιήσεις και τα γενικά πρότυπα και δομές των δεδομένων.

(2) Δείκτες γονιμότητας: που εκφράζονται είτε επί 1000 γυναικών ή ανά γυναίκα (ανάλογα με το είδος του δείκτη). Χρησιμοποιώντας ληξιαρχικά και απογραφικά δεδομένα υπολογίζονται κατά περίπτωση οι εξής δείκτες:

(2.1) Ο γενικός δείκτης γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης ($GFR(j)$):

$$GFR(j) = \frac{B(j)}{W(j)} \times 1000$$

Όπου

$B(j)$: είναι αριθμός γεννήσεων του έτους 2011 από γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας επιπέδου εκπαίδευσης j

$W(j)$: είναι το πλήθος των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας εκπαιδευτικού επιπέδου j

(2.2) Ο ολικός δείκτης γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης ($TFR(j)$):

$$TFR(j) = 10 \times \sum_{10}^{50} f_{x,j}$$

Όπου

$f_{x,j}$ είναι οι ειδικοί κατά ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης δείκτες γονιμότητας. Σημαντικό να σημειωθεί είναι ότι λόγω των περιορισμών που θέτουν τα πληθυσμιακά δεδομένα (οι απαιτούμενες κατανομές δίδονται κατά δεκαετείς και όχι κατά πενταετείς ομάδες ηλικιών) οι σχετικοί κατά ηλικία δείκτες γονιμότητας υπολογίζονται κατά δεκαετείς ομάδες ηλικιών και για αυτόν το λόγο ο ολικός δείκτης γονιμότητας υπολογίζεται ως το δεκαπλάσιο του αθροίσματος των αντίστοιχων δεικτών γονιμότητας.

(3) Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα με βάση τις σχετικές απογραφικές πληροφορίες που έδωσαν οι γυναίκες ηλικίας 10 ετών και άνω. Ο απογραφικός αυτός δείκτης είναι στην ουσία ένας σταθμικός αριθμητικός μέσος.

Έστω:

X_i ($i = 0, 1, 2, \dots, k$) ο αριθμός των δηλωθέντων παιδιών, και

W_i ο αριθμός των γυναικών ηλικίας 10 ετών και άνω που δηλώνουν ότι κατά τη διάρκεια της ζωής τους έχουν αποκτήσει 0, 1, 2, ..., k παιδιά,

Τότε, ο μέσος αριθμός παιδιών (\bar{X}) υπολογίζεται ως εξής:

$$\bar{X} = \frac{\sum_0^k X_i \cdot W_i}{\sum_0^k W_i}$$

Οι υπολογισμοί γίνονται κατά περίπτωση κατά επίπεδο εκπαίδευσης, τόπο διαμονής κλπ.

7.1: Ανάλυση Ληξιαρχικών Δεδομένων: Πίνακας 7.1.1 : Αριθμός γεννήσεων κατά ηλικία

της μητέρας, επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα: Ελλάδα 2011

Ηλικία	Υπηκοότητα				ΣΥΝΟΛΟ
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα	ΕΛΛΑΔΑΣ
10-19	1167	322	91	85	1665
20-29	2412	2976	321	717	6426
30-39	1339	969	175	527	3010
40-49	168	33	11	49	261
Σύνολο	5086	4300	598	1378	11362

Ηλικία	Υπηκοότητα				ΣΥΝΟΛΟ
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα	ΕΛΛΑΔΑΣ
10-19	735	235	31	84	1085
20-29	19073	4423	318	2032	25846
30-39	30575	1545	271	1919	34310
40-49	2284	69	26	197	2576
Σύνολο	52667	6272	646	4232	63817

Ηλικία	Υπηκοότητα				ΣΥΝΟΛΟ
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα	ΕΛΛΑΔΑΣ
20-29	6941	199	19	361	7520
30-39	20706	98	47	757	21608
40-49	2026	9	9	77	2121
Σύνολο	29673	306	75	1195	31249

Ηλικία	Υπηκοότητα: όλα τα Επίπεδα Εκπαίδευσης				ΣΥΝΟΛΟ
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα	ΕΛΛΑΔΑΣ
10-19	1902	557	122	169	2750
20-29	28426	7598	658	3110	39792
30-39	52620	2612	493	3203	58928
40-49	4478	111	46	323	4958
Σύνολο	87426	10878	1319	6805	106428

Αναλύοντας τα δεδομένα του πίνακα σχετικά με τον αριθμό των γεννήσεων κατά ηλικία της μητέρας, επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα αξίζει να σημειωθεί ότι:

Οι γυναίκες που έχουν ολοκληρώσει την δημοτική τους εκπαίδευση παρατηρείται ότι ο συνολικός αριθμός γεννήσεων στην Ελλάδα κατά το 2011 από όλες τις υπηκοότητες ανέρχεται στις 11.362. Μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων κατά υπηκοότητα εμφανίζουν οι γυναίκες με ελληνική καταγωγή (5086) ενώ αντίθετα μικρότερο οι γυναίκες με καταγωγή από την Βουλγαρία (598). Κατά την μελέτη όμως των ηλικιών πιο συχνής τεκνοποίησης φαίνεται ότι οι γυναίκες ηλικίας 20-29 ετών πραγματοποιούν συνολικά περισσότερες γεννήσεις (6426) από ότι οι γυναίκες ηλικίας 40-49 ετών (261). Ειδικότερα, οι γυναίκες με καταγωγή από την Αλβανία εμφανίζουν μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων (2976), σε αντίθεση με τις Βουλγάρες που εμφανίζουν το μικρότερο (321).

Από την άλλη πλευρά και μελετώντας την περίπτωση των γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την γυμνασιακή- λυκειακή τους εκπαίδευση παρατηρούμε αφενός ότι το σύνολο των γεννήσεων στην χώρα ανέρχεται στις 63817, εκ των οποίων μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων έχουν πραγματοποιήσει οι Ελληνίδες (52667) και αφετέρου ότι και στην συγκεκριμένη περίπτωση το μικρότερο αριθμό γεννήσεων το καταλαμβάνουν οι γυναίκες από την Βουλγαρία (646). Ωστόσο, παρατηρήσαμε ότι οι γυναίκες ηλικίας 30-39 ετών παρουσιάζουν αυξημένο αριθμό γεννήσεων (34310), μεγάλο μέρος του οποίου προέρχεται από τις γυναίκες από την Ελλάδα (30575) και το μικρότερο από τις γυναίκες με καταγωγή από την Βουλγαρία (271). Γυναίκες ηλικίας από 10-19 ετών και με το συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης εμφανίζουν τα μικρότερα ποσοστά γεννήσεων με αριθμό να ανέρχεται στις 1085 γεννήσεις, μέρος των οποίων οι Ελληνίδες κατέχουν το μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων (735) ενώ οι γυναίκες με υπηκοότητα από την Βουλγαρία το ελάχιστο (31).

Επιπρόσθετα, ο συνολικός αριθμός γεννήσεων από γυναίκες με ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης (ΑΕΙ- ΤΕΙ) ανέρχεται στις 63817. Και στην συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρείται ότι οι γυναίκες από την Ελλάδα εμφανίζουν το μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων (29673) και το μικρότερο οι γυναίκες από την Βουλγαρία (75). Οι ηλικίες στις οποίες διαπιστώνεται ο περισσότερος αριθμός γεννήσεων είναι από 30-39 ετών (21.608), με το μεγαλύτερο μέρος να το καταλαμβάνουν οι γεννήσεις από γυναίκες με ελληνική υπηκοότητα (20706) ενώ στις ηλικίες από 40-49 ετών παρατηρείται ο μικρότερος αριθμός γεννήσεων και ιδιαιτέρως από τις γυναίκες που έχουν υπηκοότητα από την Βουλγαρία και την Αλβανία αντίστοιχα (9).

Από όλα τα παραπάνω, λοιπόν, συμπεραίνουμε ότι λαμβάνοντας υπόψη όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ο συνολικός αριθμός των γεννήσεων στην Ελλάδα το 2011 ανέρχεται στις 106.428. Οι γυναίκες με ελληνική υπηκοότητα είναι φανερό ότι κατέχουν το μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων (87.426 ή 82,1%), ενώ ο μικρότερος αριθμός γεννήσεων

πραγματοποιείται από γυναίκες με υπηκοότητα από την Βουλγαρία (1319 ή 1,2%). Τέλος, στο σύνολο των ηλικιών , γυναίκες ηλικίας από 30-39 ετών εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό γεννήσεων με αριθμό να ανέρχεται στις 58.928 ή 55,4%, ενώ το μικρότερο ποσοστό γεννήσεων εμφανίζεται από γυναίκες ηλικίας 10-19 με αριθμό να ανέρχεται στις 2750 ή 2,6%.

Πίνακας 7.1.2: Αριθμός γεννήσεων κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα της μητέρας: Ελλάδα 2011

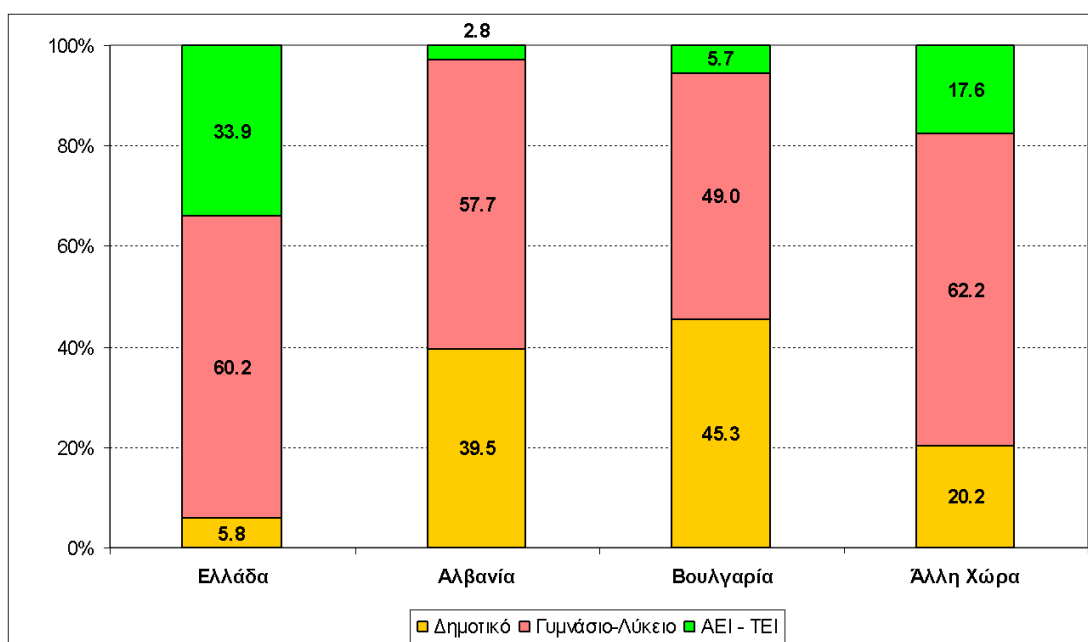
(Α) ΑΠΟΛΥΤΑ ΜΕΘΕΘΗ				
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα
Δημοτικό	5086	4300	598	1378
Γυμνάσιο-Λύκειο	52667	6272	646	4232
ΑΕΙ – ΤΕΙ	29673	306	75	1195
Σύνολο Χώρας	87426	10878	1319	6805

(Β) ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ				
	Ελλάδα	Αλβανία	Βουλγαρία	Άλλη Χώρα
Δημοτικό	5.8	39.5	45.3	20.2
Γυμνάσιο-Λύκειο	60.2	57.7	49.0	62.2
ΑΕΙ – ΤΕΙ	33.9	2.8	5.7	17.6
Σύνολο Χώρας	100.0	100.0	100.0	100.0

Με την βοήθεια του παραπάνω πίνακα σχετικά με τον αριθμό των γεννήσεων κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα του πληθυσμού το 2011, σε απόλυτα μεγέθη παρατηρούμε ότι οι περισσότερες γεννήσεις έχουν πραγματοποιηθεί από τις γυναίκες με υπηκοότητα από την Ελλάδα , με τον αριθμό των γεννήσεων να ανέρχεται στις 87.426 και κυρίως από τις

γυναίκες που έχουν ολοκληρώσει την γυμνασιακή- λυκειακή τους εκπαίδευση με το ποσοστό τους να φτάνει στο 60.2%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 52.567 γεννήσεις. Αντίθετα οι γυναίκες που έχουν καταγωγή από την Βουλγαρία παρουσιάζουν το μικρότερο αριθμό γεννήσεων στις 1319 γεννήσεις και κυρίως από τις γυναίκες που έχουν λάβει το ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης με το ποσοστό τους να ανέρχεται στο 5.7%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 75 γεννήσεις .Βέβαια παρατηρούμε ότι συγκριτικά με τις αλλοδαπές γυναίκες, οι γυναίκες με καταγωγή από την Αλβανία παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό γεννήσεων σε σχέση με τις υπόλοιπες αλλοδαπές με τον αριθμό των γεννήσεων να ανέρχεται στις 108878 και κυρίως από τις γυναίκες που έχουν ολοκληρώσει την γυμνασιακή- λυκειακή τους εκπαίδευση, με το ποσοστό τους να ανέρχεται στο 57,7%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 6272 γεννήσεις. Συμπερασματικά, καταλήγουμε στο ότι η διαφοροποίηση μεταξύ των γυναικών με καταγωγή αφενός από την Ελλάδα και αφετέρου από την Βουλγαρία υφίσταται στο επίπεδο εκπαίδευσης καθώς οι Ελληνίδες παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά τεκνοποίησης κατά την γυμνασιακή – ηλικιακή τους εκπαίδευση όπως προ αναφέραμε και το μικρότερο ποσοστό κατά την δημοτική τους εκπαίδευση (5.8%) ενώ οι γυναίκες με καταγωγή από την Βουλγαρία εμφανίζουν εξίσου μεγαλύτερο ποσοστό κατά την ολοκλήρωση και της γυμνασιακής τους εκπαίδευσης (49,0%) και το μικρότερο στην περίπτωση που έχουν ολοκληρώσει ανώτατες σπουδές.

Σχήμα 7.1.1 :Ποσοστιαία κατανομή των γεννήσεων κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητα της μητέρας: Ελλάδα 2011

Οι πληροφορίες που μπορούμε να αντλήσουμε σχετικά με την ποσοστιαία κατανομή κατά επίπεδο εκπαίδευσης και υπηκοότητας της μητέρας είναι ότι στις γυναίκες με καταγωγή από την Ελλάδα εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό γεννήσεων όταν το επίπεδο εκπαίδευσης τους αντιστοιχεί στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, ποσοστό που ανέρχεται στο 60,2% και το μικρότερο αντιστοιχεί όταν έχουν λάβει μέχρι Δημοτική εκπαίδευση στο 5,8%. Ένα ικανοποιητικό ποσοστό αντιστοιχεί και στην περίπτωση της ανώτατης εκπαίδευσης στο 33,9%. Από την αντίθετη πλευρά οι γυναίκες με αλβανική και βουλγάρικη υπηκοότητα εμφανίζουν εξίσου μεγάλα ποσοστά όταν έχουν ολοκληρώσει την γυμνασιακή και λυκειακή τους εκπαίδευση με ποσοστά στο 57,7% και 49,0% αντίστοιχα, ποσοστό που δεν διαφέρει σημαντικά με αυτό των γυναικών από την Ελλάδα. Ο αριθμός των γεννήσεων και για τις δύο παραπάνω υπηκοότητες από γυναίκες με ανώτατο μορφωτικό επίπεδο είναι σχετικά μικρό καθώς τα ποσοστά τους ανέρχονται στα 2,8% και 5,7% αντίστοιχα, έναντι των γυναικών με ελληνική καταγωγή καθώς παρουσιάζουν μια απόκλιση της τάξεως του 31,1%. Ωστόσο παρουσιάζεται και μια ακόμη διαφορά των ποσοστών όσον αφορά τον αριθμό των γεννήσεων στην περίπτωση της Δημοτικής εκπαίδευσης καθώς οι γυναίκες με υπηκοότητα από τη Αλβανία και την Βουλγαρία παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά στα 39,5% και 45,3% αντίστοιχα, έχοντας μια σημαντική απόκλιση από τις γυναίκες με υπηκοότητα από την Ελλάδα. Γυναίκες που βρίσκονται στην Ελλάδα από διάφορες υπηκοότητες τείνουν να συγκλίνουν τα ποσοστά τους με αυτά των γυναικών με υπηκοότητα από την Αλβανία και την Βουλγαρία.

Καταλήγοντας, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η βασική διαφορά μεταξύ των γυναικών από διαφορετικές υπηκοότητες όσον αφορά τον αριθμό των γεννήσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο εκπαίδευσης τους.

(Α) Πληθυσμός γυναικών κατά ηλικία και υπηκοότητα: Ελλάδα 2011

Ηλικίες	Σύνολο	Ελληνική	Αλβανική	Βουλγαρική	Άλλης Χώρας
10-19	520532	474044	32192	3503	10793
20-29	654124	568158	49223	7440	29303
30-39	807762	705503	48946	10560	42753
40-49	799983	720763	32884	10474	35862
Σύνολο	2782401	2468468	163245	31977	118711

(Β) Αριθμός γεννήσεων κατά ηλικία της μητέρας και υπηκοότητα: Ελλάδα 2011

Ηλικίες	Σύνολο	Ελληνική	Αλβανική	Βουλγαρική	Άλλης Χώρας
10-19	2750	1902	557	122	169
20-29	39792	28426	7598	658	3110
30-39	58928	52620	2612	493	3203
40-49	4958	4478	111	46	323
Σύνολο	106428	87426	10878	1319	6805

(Γ) Ειδικοί κατά ηλικία και υπηκοότητα δείκτες γονιμότητας (ανά 100 γυναίκες)

Ηλικίες	Σύνολο	Ελληνική	Αλβανική	Βουλγαρική	Άλλης Χώρας
10-19	5.3	4.0	17.3	34.8	15.7
20-29	60.8	50.0	154.4	88.4	106.1
30-39	73.0	74.6	53.4	46.7	74.9
40-49	6.2	6.2	3.4	4.4	9.0
Σύνολο	145.3	134.8	228.4	174.3	205.7

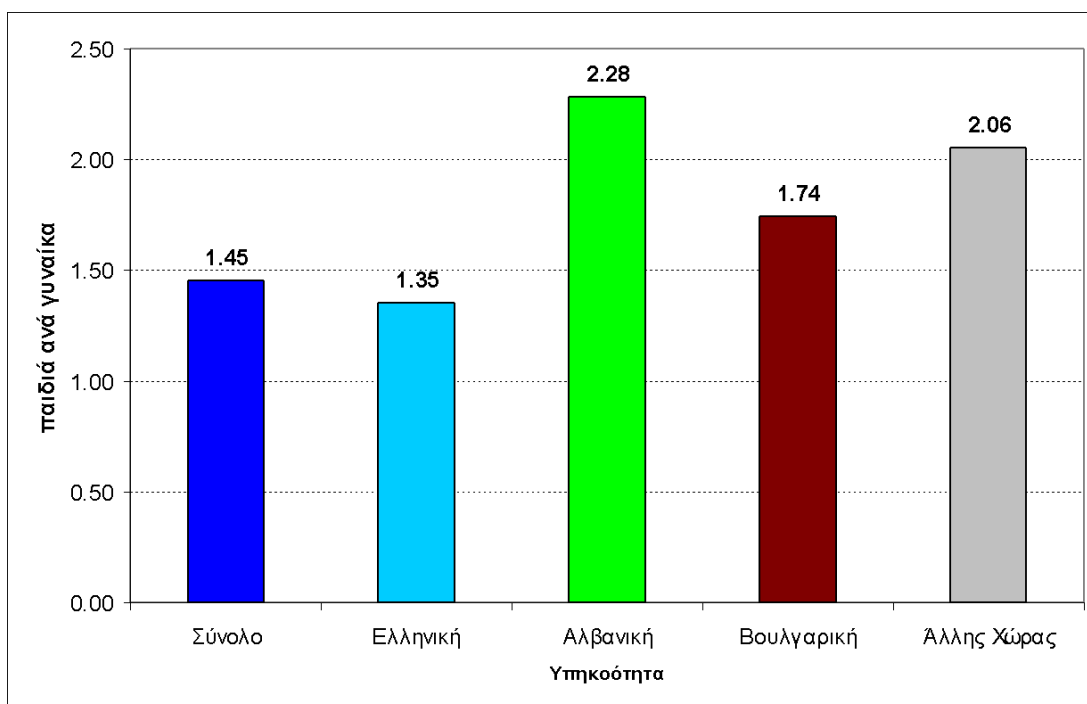
TFR:

επί 1000	1453	1348	2284	1743	2057
ανά γυναίκα	1.45	1.35	2.28	1.74	2.06

Ο δείκτης ολικής γονιμότητας όπως ήδη έχουμε αναφέρει είναι αυτός ο οποίος δείχνει τον αριθμό των παιδιών που προσδοκείται να φέρει στον κόσμο μια πλασματική γενεά 1000 γυναικών. Θεωρείται αξιόπιστος αν δεν επηρεάζεται από διαταρακτικούς παράγοντες καθώς δεν επηρεάζεται από την ηλικιακή σύνθεση των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας. Από τον παραπάνω πίνακα , λοιπόν προκύπτει ότι ο πληθυσμός των γυναικών στην Ελλάδα το

2011 διαχωρισμένο κατά ηλικία και υπηκοότητα ανέρχεται στα 2.782.401 με το μεγαλύτερο μέρος του γυναικείου πληθυσμού να το καταλαμβάνουν οι γυναίκες με ελληνική υπηκοότητα, πληθυσμό που ανέρχεται στα 2.468.468 και αντίστοιχα το μικρότερο μέρος οι γυναίκες από με υπηκοότητα από την Βουλγαρία με σύνολο πληθυσμού να ανέρχεται 1319. Από τα συγκεκριμένα αποτελέσματα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι και αντίστοιχα το μεγαλύτερο μέρος στο σύνολο γεννήσεων θα αντιστοιχεί στις γυναίκες με ελληνική υπηκοότητα και το μικρότερο στις γυναίκες από την Βουλγαρία. Συγκεκριμένα, στο σύνολο του πληθυσμού από όλες τις υπηκοότητες και σαφώς όλες τις ηλικίες προκύπτει ότι συνολικά ο αριθμός των γεννήσεων στην Ελλάδα το 2011 έφτασε τις 106.428, εκ των οποίων οι 84.426 γεννήσεις συνολικά πραγματοποιήθηκαν από τις Ελληνίδες, με μεγαλύτερη συχνότητα γεννήσεων να παρατηρήθηκε στις ηλικίες 30-39 ετών και από την άλλη πλευρά μόνο οι 1.319 γεννήσεις ανήκαν στις γυναίκες με βουλγαρική υπηκοότητα με τις συγκεκριμένες να εμφανίζουν εξίσου την μικρότερη βέβαια συχνότητα γεννήσεων στις ηλικίες 40-49 των και την μεγαλύτερη συχνότητα γεννήσεων στις ηλικίες 30-39 ετών. Συμπερασματικά, από τον παραπάνω πίνακα και γενικότερα από τις αναλύσεις που παραθέσαμε παραπάνω μπορούμε να κατανοήσουμε ότι κυρίως οι διαφοροποιήσεις παρατηρούνται μεταξύ των γυναικών με ελληνική υπηκοότητα έναντι των γυναικών με υπηκοότητα από την Βουλγαρία.

Σχήμα 7.1.2: Δείκτες ολικής γονιμότητας (TFR) ανά γυναίκα κατά υπηκοότητα στην Ελλάδα: 2011

Από το παραπάνω σχήμα καθώς και από τον παραπάνω πίνακα τρίτο πίνακα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι βάσει του δείκτη ολικής γονιμότητας εκφρασμένο ανά γυναίκα και υπηκοότητα το σύνολο του δείκτη παιδιών ανά γυναίκα ανέρχεται στην τιμή του 1.45, με την μεγαλύτερη τιμή του δείκτη να ανέρχεται στα 2.28 από τις γυναίκες με Αλβανική υπηκοότητα και το μικρότερη τιμή του δείκτη στις γυναίκες με ελληνική καταγωγή. Επομένως, καταλήγουμε είναι ότι οι γυναίκες με υπηκοότητα από την Αλβανία προσδοκούν μεγαλύτερο αριθμό παιδιών από το μέσο όρο του συνόλου έναντι των Ελληνίδων που συγκλίνουν πιο πολύ σε αυτόν, όσον αφορά τον αριθμό των παιδιών που προσδοκούν.

Πίνακας 7.1.4: Υπολογισμοί του γενικού δείκτη γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $GFR(j)$, των ειδικών κατά ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης δεικτών γονιμότητας $f_{x,j}$ και του ολικού δείκτη γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $TFR(j)$ στη Ελλάδα: 2011

Δημοτικό

Ηλικίες	Γεννήσεις	Γυναίκες	$f(x,j)$
10-19	1665	292969	5.68
20-29	6426	45933	139.90
30-39	3010	72746	41.38
40-49	261	139694	1.87
Σύνολο	11362	551342	188.83

GFR(j)	20.61	per 1000
TFR(j)	1888	per 1000
	1.89	per woman

Γυμνάσιο-Λύκειο

Ηλικίες	Γεννήσεις	Γυναίκες	$f(x,j)$
10-19	1085	227563	4.77
20-29	25846	397941	64.95
30-39	34310	486981	70.45
40-49	2576	450277	5.72
Σύνολο	63817	1562762	145.89

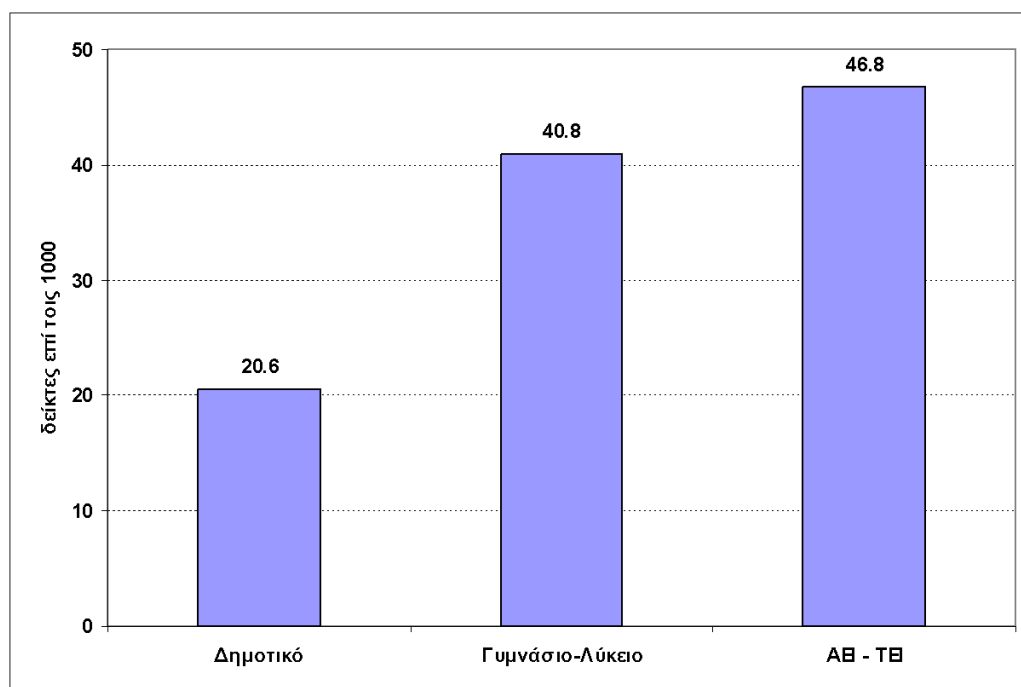
GFR(j)	40.84	per 1000
TFR(j)	1459	per 1000
	1.46	per woman

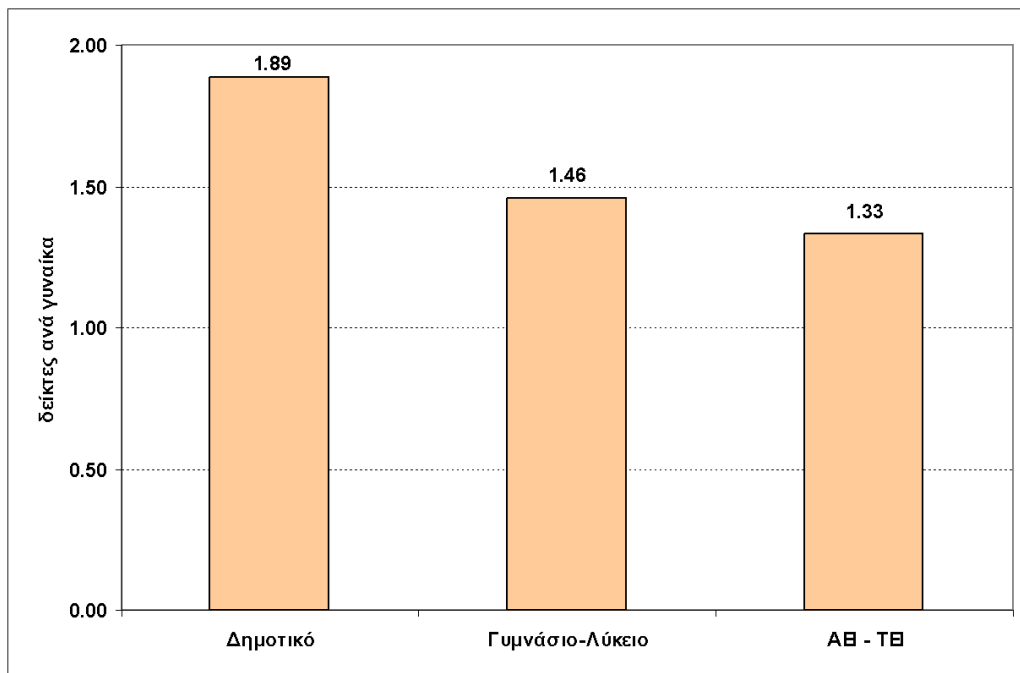
ΑΕΙ – ΤΕΙ

Ηλικίες	Γεννήσεις	Γυναίκες	$f(x,j)$
20-29	7520	210250	35.77
30-39	21608	248035	87.12
40-49	2121	210012	10.10
Σύνολο	31249	668297	132.98

GFR(j)	46.76	per 1000
TFR(j)	1330	per 1000
	1.33	per woman

Σχήμα 7.1.3: Γενικός δείκτης γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης $GFR(j)$ στην Ελλάδα: 2011

Από τους παραπάνω πίνακες καθώς και από τα σχήματα μπορούμε να κατανοήσουμε ότι τα αποτελέσματα μεταξύ του γενικού δείκτη γονιμότητας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (GFR_j) και του δείκτη ολικής γονιμότητας ανά γυναίκα κατά επίπεδο εκπαίδευσης (TFR_j), διαφέρουν σημαντικά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο γενικός δείκτης επηρεάζεται από την ηλικιακή σύνθεση του γυναικείου πληθυσμού αναπαραγωγικής ηλικίας έναντι του δείκτη ολικής γονιμότητας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το TFR , ο οποίος είναι εκφρασμένος ανά γυναίκα το μεγαλύτερο ποσοστό γεννήσεων παρατηρείται στις γυναίκες που έχουν ολοκληρώσει την δημοτική τους εκπαίδευση με την τιμή του δείκτη να είναι στο 1,89 έναντι με την μικρότερη τιμή του να βρίσκεται στο 1,33 από τις γυναίκες με ανώτατη εκπαίδευση. Αντίθετα ο GFR , μας απεικονίζει τελείως διαφορετικά αποτελέσματα καθώς είναι εκφρασμένος ανά 1000 γυναίκες και καταλήγει στο ότι το μεγαλύτερο μέρος των γεννήσεων προκύπτει από τις γυναίκες με ανώτατη εκπαίδευση με τιμή να ανέρχεται στο 46,8 και ένα πολύ μικρό ποσοστό να ανήκει στις γυναίκες με δημοτική εκπαίδευση με την τιμή του δείκτη να βρίσκεται στο 20,6. Λαμβάνοντας υπόψη την μεγάλη διαφοροποίηση την οποία παρουσιάζουν οι τιμές των δεικτών αξίζει να σημειωθεί ότι πιο αξιόπιστος θεωρείται ο δείκτης ολικής γονιμότητας, καθώς αποδεδειγμένα από την ηλικιακή σύνθεση του αναπαραγωγικού πληθυσμού και ουσιαστικά προσδίδει τα ίδια βάρη σε όλες τις ηλικίες, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιείται ως μέτρο έκφρασης του μέσου επιπέδου τεκνοποίησης ανά γυναίκα.

7.2: Ανάλυση Απογραφικών Δεδομένων:

Πίνακας 7.2.1: Κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας κατά ηλικία, φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης: Απογραφή Πληθυσμού 2011

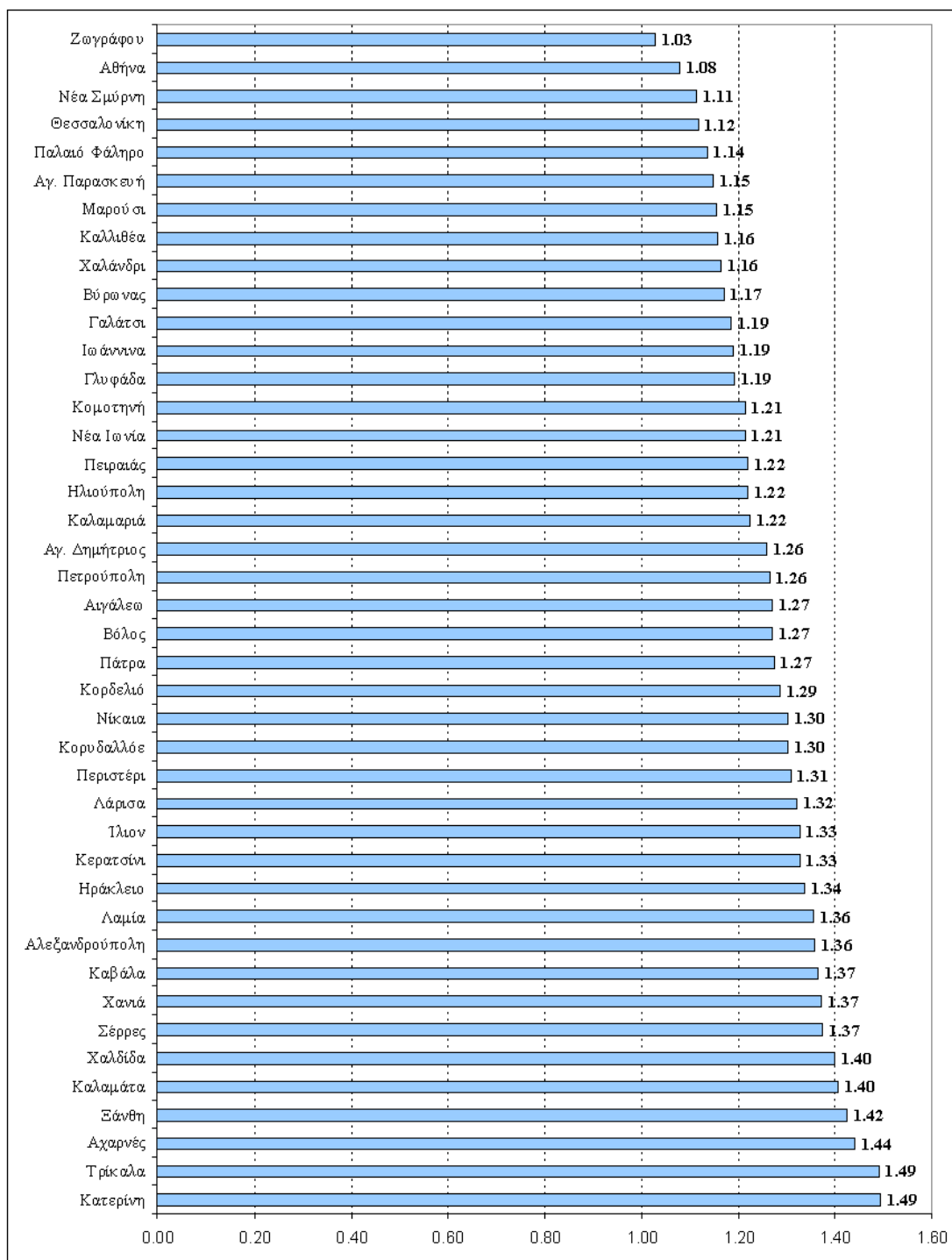
Ηλικία και φύλο	Απόλυτα μεγέθη	Ποσοστιαίες κατανομές (%)				
		Σύνολο	ΑΕΙ-ΤΕΙ	Λύκειο-Γυμνάσιο	Δημοτικό	Δεν δηλώθηκε
ΣΥΝΟΛΟ	10,816,286	100.0	15.0	42.0	35.0	6.0
0-9	1,049,839	100.0	0.0	0.0	35.0	64.0
10-19	1,072,705	100.0	0.0	43.0	56.0	0.0
20-29	1,350,868	100.0	26.0	65.0	8.0	0.0
30-39	1,635,304	100.0	27.0	61.0	11.0	0.0
40-49	1,581,095	100.0	25.0	57.0	17.0	0.0
50-59	1,391,854	100.0	19.0	46.0	34.0	0.0
60-69	1,134,045	100.0	13.0	31.0	55.0	0.0
70-79	1,017,242	100.0	7.0	21.0	71.0	0.0
80+	583,334	100.0	4.0	15.0	80.0	0.0
Άρρενες	5,303,223	100.0	15.0	44.0	33.0	6.0
0-9	537,220	100.0	0.0	0.0	35.0	64.0
10-19	552,173	100.0	0.0	43.0	56.0	0.0
20-29	696,744	100.0	20.0	69.0	10.0	0.0
30-39	827,542	100.0	24.0	62.0	13.0	0.0
40-49	781,112	100.0	23.0	58.0	17.0	0.0
50-59	677,018	100.0	22.0	47.0	30.0	0.0
60-69	543,421	100.0	16.0	34.0	49.0	0.0
70-79	456,247	100.0	11.0	25.0	64.0	0.0
80+	231,746	100.0	8.0	18.0	73.0	0.0
Θήλειες	5,513,063	100.0	16.0	39.0	38.0	6.0
0-9	512,619	100.0	0.0	0.0	35.0	64.0
10-19	520,532	100.0	0.0	43.0	56.0	0.0
20-29	654,124	100.0	32.0	60.0	7.0	0.0
30-39	807,762	100.0	30.0	60.0	9.0	0.0
40-49	799,983	100.0	26.0	56.0	17.0	0.0
50-59	714,836	100.0	17.0	45.0	37.0	0.0
60-69	590,624	100.0	9.0	28.0	61.0	0.0
70-79	560,995	100.0	4.0	17.0	78.0	0.0
80+	351,588	100.0	2.0	13.0	84.0	0.0

Από την Απογραφή του 2011 σχετικά με την κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας καταγράφηκε ότι το σύνολο του πληθυσμού και από γυναίκες και από άντρες ανέρχεται στους 10.816.86 ανθρώπου με την απογραφή να πραγματοποιήθηκε από τις ηλικίες 0-80+. Το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου του πληθυσμού φαίνεται να έχει λάβει μέχρι την γυμνασιακή – λυκειακή εκπαίδευση με το ποσοστό να ανέρχεται στο 42,1% και ένα μικρότερο ποσοστό στο 15.9% μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, από το σύνολο του πληθυσμού οι 5.303.203 είναι άντρες και οι 5.513.063 γυναίκες. Οι άντρες, όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευση τους φαίνεται να έχουν φτάσει μέχρι το Γυμνάσιο- Λύκειο με ποσοστό στο 44,4%, ενώ παρουσιάζουν μικρότερο ποσοστό να αντιστοιχεί στο 15,8% όσον αφορά την αποφοίτηση τους από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Παρόμοιο ποσοστό φαίνεται να παρουσιάζει και ο γυναικείος πληθυσμός, καθώς οι περισσότερες γυναίκες έχουν λάβει εξίσου εκπαίδευση Γυμνασίου –Λυκείου με το ποσοστό να ανέρχεται στο 39,9% και μόνο το 16% έχει φτάσει μέχρι την ανώτατη εκπαίδευση. Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στο σύνολο του πληθυσμού έχουν ένα μικρό προβάδισμα οι γυναίκες αλλά όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης κυμαίνονται στα ίδια πλαίσια.

Πίνακας 7.2.2: Αριθμός παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ σε μεγάλους δήμους της χώρας:
Απογραφή Πληθυσμού 2011

ΔΗΜΟΣ	Γυναίκες	Αριθμός παιδιών						
Αθήναι	324,593	140,080	50,811	95,864	20,077	4,651	1,414	1,696
Θεσσαλονίκη	160,953	69,255	23,265	54,307	10,915	2,102	492	617
Πάτραι	78,714	33,349	10,026	22,793	8,428	2,618	810	690
Πειραιεύς	78,660	29,199	14,784	26,559	6,011	1,335	379	393
Λάρισα	65,600	23,623	8,414	25,345	6,328	1,335	286	269
Περιστέριον	64,962	23,425	9,989	23,346	6,041	1,439	360	362
Ηράκλειον	64,843	24,768	8,779	20,978	7,235	2,104	532	447
Καλλιθέα	50,023	19,891	9,235	16,192	3,460	779	217	249
Καλαμαριά	43,974	16,170	7,141	16,626	3,223	573	101	140
Αχαρναί	43,263	15,386	6,204	13,871	4,946	1,756	616	484
Νίκαια	42,256	14,570	7,395	15,426	3,614	819	210	222
Γλυφάδα	41,868	15,872	7,708	14,159	3,206	636	148	139
Βόλος	40,801	14,577	6,674	15,188	3,321	693	181	167
Ίλιον	38,874	13,701	5,922	14,320	3,646	829	215	241
Ηλιούπολις	37,445	13,803	6,458	13,526	2,912	515	106	125
Νέα Σμύρνη	36,442	14,340	7,305	12,133	2,086	395	80	103
Χαλάνδριον	36,103	13,834	6,653	12,586	2,358	453	102	117
Κερατσίνιον	35,910	12,143	6,186	13,232	3,169	773	215	192
Ζωγράφος	35,587	16,796	5,228	10,596	2,210	477	133	147
Αμαρούσιον	35,019	13,625	6,615	11,853	2,235	414	102	175
Αιγάλεω	33,292	12,510	5,045	11,811	2,897	638	190	201
Εύοσμον	33,033	11,953	5,060	12,056	3,044	667	132	121
Άγιος Δημήτριος	33,005	12,069	5,388	11,961	2,737	550	139	161
Ιωάννινα	32,175	13,963	3,611	10,710	2,955	624	163	149
Παλαιόν Φάληρον	32,051	12,137	6,782	10,717	1,897	331	79	108
Νέα Ιωνία	31,671	11,958	5,403	11,239	2,313	485	111	162
Βύρων	29,711	11,646	5,276	10,061	2,066	413	120	129
Κορυδαλλός	29,127	10,210	4,893	10,632	2,491	586	140	175
Αγία Παρασκευή	28,967	11,293	5,389	9,887	1,857	353	88	100
Γαλάτσιον	28,381	11,237	4,626	9,774	2,046	453	101	144
Τρίκαλα	27,921	8,752	3,433	11,116	3,374	814	218	214
Σέρραι	27,379	9,376	3,498	10,798	2,804	634	150	119
Πετρούπολις	26,994	9,925	4,278	9,770	2,268	512	117	124
Χαλκίς	26,895	9,328	4,080	9,044	3,086	951	225	181
Αλεξανδρούπολις	26,466	9,372	3,672	9,737	2,653	672	185	175
Κατερίνη	26,130	8,396	3,286	9,535	3,695	869	179	170
Καβάλα	25,904	8,450	3,824	10,495	2,442	476	98	119
Χανία	25,231	9,050	3,533	8,614	2,944	763	183	144
Ξάνθη	25,033	8,642	3,480	9,047	2,493	799	292	280
Καλαμάτα	24,908	8,907	3,457	8,349	2,835	899	251	210
Κομοτηνή	23,915	9,358	3,821	8,278	1,703	490	139	126
Λαμία	23,579	8,068	3,345	9,102	2,330	495	116	123

Σχήμα 7.2.1: Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα σε μεγάλους Δήμους (άνω των 50.000 ατόμων) της χώρας βάσει της Απογραφής Πληθυσμού 2011.

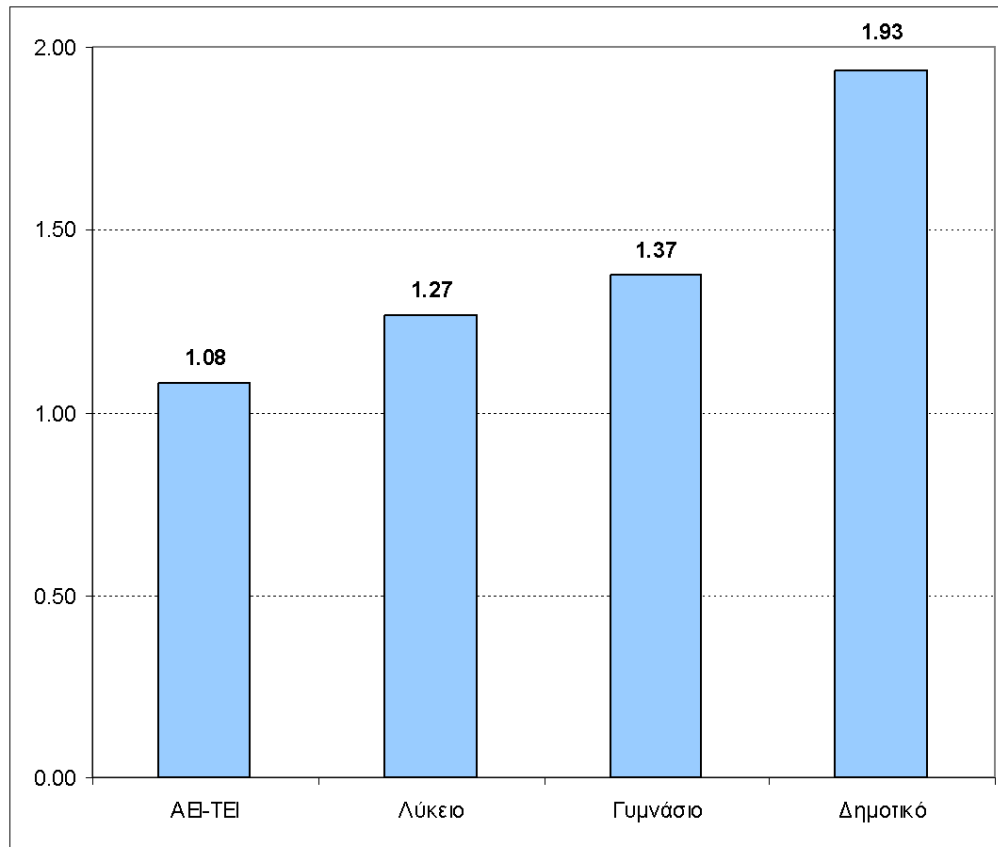
Από τον πρώτο πίνακα μπορούμε να λάβουμε πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ σε μεγάλους δήμους της χώρας βάση

της Απογραφή Πληθυσμού 2011. Παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών εμφανίστηκε στο Δήμο Αθηνών και ο μικρότερος στο Δήμο Λαμίας. Συγκεκριμένα από τις 324.593 γυναίκες, το μεγαλύτερο μέρος δεν έχει αποκτήσει παιδιά (140.080 γυναίκες) , ακολουθούν οι γυναίκες που έχουν αποκτήσει 2 παιδιά (95.864 γυναίκες) και ένα ακόμη μικρότερο μέρος έχει αποκτήσει 6+ παιδιά (1.696 γυναίκες). Αντίστοιχα, στο Δήμο Λαμίας από τις 23.579 γυναίκες το μεγαλύτερο μέρος δεν έχει αποκτήσει κανένα παιδί (8.068 γυναίκες), ακολουθούν οι γυναίκες που έχουν αποκτήσει έως δύο παιδιά (9.102 γυναίκες) και τέλος ένα ακόμη μικρότερο μέρος του γυναικείου πληθυσμού έχει αποκτήσει 6+ παιδιά (123 γυναίκες). Συμπερασματικά, καταλήγουμε στο ότι γενικότερα σε όλους τους δήμους το μεγαλύτερο μέρος των γυναικών δεν έχει κανένα παιδί , καθώς και ότι ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι των γυναικών έχει αποκτήσει έως 2 παιδιά. Μικρό είναι το ποσοστό στο οποίο οι γυναίκες αποκτούν πάνω από 6 παιδιά.

Από την άλλη πλευρά στο σχήμα απεικονίζεται ο μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα σε μεγάλους Δήμους (άνω των 50.000 ατόμων) της χώρας βάσει της Απογραφής Πληθυσμού του 2011. Μεγαλύτερο αριθμό γεννήσεων κατά μέσο όρο φαίνεται να έχει ο Δήμος Τρικάλων και Κατερίνης με μέσο όρο ενδεικτικά στο 1,49 αντίστοιχα καθώς και μικρότερος αριθμός εμφανίζεται στο Δήμο Ζωγράφου με τιμή κοντά στο 1,03. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι από το σχήμα όλοι οι μεγάλοι Δήμοι εμφανίζουν γονιμότητα μικρότερες από το όριο αναπλήρωσης γενεών.

Πίνακας 7.2.3: Αριθμός παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ κατά επίπεδο εκπαίδευσης: Απογραφή Πληθυσμού 2011

	Γυναίκες	Αριθμός δηλωθέντων παιδιών			
		0	1	2	3+
ΑΕΙ-ΤΕΙ	908721	403752	163808	274237	66924
Λύκειο	1560600	588069	272531	548783	151217
Γυμνάσιο	610840	234560	81488	210910	83882
Δημοτικό	1331461	292533	148531	569093	321304

Βάση του παραπάνω πίνακα γίνεται φανερός ο διαχωρισμός όσον αφορά τον αριθμό των παιδιών που αποκτήθηκαν από γυναίκες ηλικίας 10+ κατά επίπεδο εκπαίδευσης βάσει της Απογραφής του Πληθυσμού (2011). Παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών έχει αποκτηθεί από γυναίκες που το επίπεδο εκπαίδευση τους αντιστοιχεί στο Λύκειο (1.560.600) ενώ αντίστοιχα ο μικρότερος αριθμός παιδιών έχει αποκτηθεί από γυναίκες που έχουν αποφοιτήσει από το Γυμνάσιο (610.840). Βέβαια όσον αφορά όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης φαίνεται ότι ο αριθμός των δηλωθέντων παιδιών είναι μεγαλύτερος στην περίπτωση που οι γυναίκες στο σύνολο τους δεν έχουν αποκτήσει κανένα παιδί και μικρότερος στην περίπτωση των απόκτησης τριών παιδιών. Αμέσως μεγαλύτερο μέρος, έναντι της περίπτωσης μη απόκτησης παιδιού, φαίνεται να είναι η απόκτηση 2 παιδιών.

Αντίθετα, στο σχήμα απεικονίζεται ο Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα κατά επίπεδο εκπαίδευσης βάσει της Απογραφής. Κατά μέσο όρο, λοιπόν, παρατηρείται ότι οι γυναίκες που έχουν λάβει δημοτική εκπαίδευση φανερώνουν μεγαλύτερο ποσοστό απόκτησης παιδιών, με την τιμή κατά μέσο όρο να βρίσκεται στο 1,93. Από την άλλη πλευρά μικρότερο ποσοστό απόκτησης παιδιών φαίνεται να έχουν οι γυναίκες που έχουν αποφοιτήσει από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, με τον μέσο όρο να βρίσκεται στο 1,08, μη έχοντας βέβαια μεγάλη απόκλιση από τις γυναίκες που έχουν λάβει μέχρι την γυμνασιακή – λυκειακή εκπαίδευση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Έλληνική

Βαλαώρας, Β.Γ. (1969), «Υπογεννητικότητα των Ελλήνων και προκληταί έκτρώσεις», Πρακτικά τής 'Ιατρικής 'Εταιρείας 'Αθηνών.

Βαλαώρας, Β.Γ. (1973), «Τό Δημογραφικόν Πρόβλημα τής Ελλάδος (ό ανθρώπινος παράγων)», Σπουδαί, Τόμος ΚΓ, Τεύχος 2, σελ. 361-376.

Δρεττάκης, Μ.Γ. (1975), Θεωρητική Οικονομετρία, Τόμος Ι.

Δρεττάκης, Μ.Γ. (1979α), «Η 'Επαρχία παύει νά είναι πηγή άνανέωσης τού πληθυσμού», 'Εφημερίδα Τό Βήμα, 18.11.79.

ΕΣΥΕ (1980), 'Ο πληθυσμός τής Ελλάδος κατά τό Δεύτερον 'Ημισυ τοῦ 20οῦ Αἰώνος, Μεθοδολογικοί Μελέται, Ζ: 14.

Καραδήμας, Π.Α. (1978), Δημογραφία, Πειραιάς.

Λούρος, Ν. (1967), «Η 'Επίπτωσης των 'Εκτρώσεων επί τού Δημογραφικοῦ Προβλήματος τής Ελλάδος», 'Ανακοίνωση στήν 'Ακαδημία 'Αθηνών.

Σιάμπος, Γ.Σ. (1969), Δημογραφικά Εξελίξεις ἐν 'Ελλάδι 1950- 1980, Υπουργείο Συντονισμού, 'Εθνικό Τυπογραφείο.

Σιάμπος, Γ.Σ. (1973), Δημογραφική 'Εξέλιξις τής Νεωτέρας 'Ελλάδος, 1821-1985.

B. Ξένη

Barclay, G.W. (1958), Techniques of Population Analysis, John Wiley and Sons, Inc.

Carr-Saunders, A.M. (1936), World Population: Past Growth and Present Trends, Oxford, Clarendon Press.

Coale, A.J. (1957), «How the Age Distribution of a Human Population Is Determined», Population Studies, Voi. 22, pp. 83-89.

Coale, A.J. (1965), Birth Rates, Death Rates and Rates of Growth in Human Population, Pittsburg University Press.

Drakatos, C.G. (1969), «The Determinants of Birth Rate in Developing Countries: An Econometric Study of Greece», Economic Development and Cultural Change, Voi. 17 (4), pp. 596-603.

Drettakis, E.G. (1973), «Changes in the Composition and Sectoral Distribution of Migrant Workers in West Germany», International Migration, Vol. XI (4), pp. 192-204.

Drettakis, E.G. (1974), «Données sur les migrations et sur la croissance démographique en Allemagne Fédérale 1950- 1972», *Population*, Numéro Spécial, pp. 147-169.

Drettakis, E.G. (1976), «A Method to Estimate the Impact of Migration on the Sex and Age Structure of a Population with an Application to the Case of Greece», *Spoudai*, Voi. XXVI(1), pp. 17-42.

Drettakis, E.G. (1979), «Le niveau de formation des migrants en Grèce», *Population*, 34e année, No 2, pp. 457-464.

Eldridge, H.T. (1968), «Population Policies», *International Encyclopaedia of Social Sciences*, Voi. 12, pp. 381-388.

Freedman, R. (1961-62), «The Sociology of Human Fertility: A Trend Report and Bibliography», *Current Sociology*, 10/11 (2), pp. 35-121.

Lotka, A.J. (1939), *Théorie analytique des associations biologiques*, Heme Partie: Analyse démographique avec application particulière à l'espèce humaine, Paris, Hermann.

Notestein, F.W. (1953), «Economic Problems of Population Change», *Proceedings of the Eighth International Conference of Agri-Economists*, London, Oxford University Press.

Notestein, F.W. (1960), «Mortality, Fertility, the Size-Age Distribution and the Growth Rate», in *Demographic and Economic Change in Developed Countries*, National Bureau of Economic Research, pp. 261-284. Parsons, T. (1959), «The Social Structure of the Family», in R.N. Anshen (ed.), *The Family: Its Function and Destiny*, Harper and Row.

Siampos, G.S.-Valaoras, V.G. (1971), «Long Term Fertility Trends in Greece», *International Population Conference*, London 1969, IUSSP, Vol. I, pp. 598-609.

Symeonidou-Alatopoulou, H. (1979), «An Account of Factors Affecting Fertility in Greece, 1930-1975», *The Greek Review of Social Research*, Voi. 35, pp. 90-110.

Triantis, S.G. (1965), «Population, Emigration and Economic Development». *UN Proceedings of the World Population Conference*, Belgrade, Voi. 4, pp. 244-248.

UK (1968), *Monthly Digest of Statistics*, C.S.O., London, No. 268.

UN (1972), *Measures, Policies and Programmes Affecting Fertility, with Particular Reference to National Family Planning Programmes*, ST/SOA/SER. A/51.

UN (1973), *The Determinants and Consequences of Population Trends*, Vol. I, ST/SOA/SER. A/50.

Urlanis, B.T. (1965), «Dynamic of the Birth Rates in the USSR and Factors contributing to It», *UN Proceedings of the World Population Conference*, Belgrade, Voi. 2, pp. 232-238.

USA (1967), Projections of the Population of the USA by Age, Sex and Color with Extensions of Population by Age and Sex to 2015, Washington, DC, Government Printing Office, Current Population Reports, Population Estimations, Ser. P-25, No 381.

Valaoras, V.G. et al. (1965), «Control of Family Size in Greece, the Results of a Field Survey», Population Studies, Voi. 18(3), pp. 265-278.

Valaoras, V.G. (1974), Urban-Rural Population Dynamics of Greece, 1950-1995, NSSG and CPER, Athens.

Voloudakis, E.A. (1979), «Determinants of Fertility and Family Size in Greece: A Cross-Section Econometric Analysis 1961-71», paper presented at the 4th European Population Seminar, NSSG and ECPS, Athens.

Zolotas, X.E. (1966), «International Labor Migration and Economic Development with Special Reference to Greece»,